YÖN

HAFTALIK GAZETE

BİZİ NASIL GÖRÜYORLAR?

Erzurumdaki Harp Eğitimi Tatbikatı

Atatürk'ü yetiştiren ordu görev başında

Yıl 1 - Sayı : 31 18 temmuz 1962 100 kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Türk Sosyalizminin teşekkülü

YÖN idarecilerine bir sosyalist parti kurmalarını söylediğim doğrudur. Sosyalizm bir içtimaî metod, bir ekonomik bir bilgi tekniğidir. Nasıl müzikte İspanyol nağmelerini garp musiki tekniğile armonize edince, millî İspanyol musikisinin, modern şekli meydana geliyorsa, Türk sosyal bünyesinin, hayat realiteleri ve millî gelenekleri, sosyalizm tekniğile, inşa edilince de Türk sosyalizminin, meydana geleceğine, Türk sosyalizminin teşekkül edeceğine inanıyorum.

Sosyalizmin teorileri çoktur. Bunları bazı bilginler gruplara ayırarak izaha çalışmışlardır. Meselâ: «İdealist Sosyalizm, muarızları bunun adına «Hayali sosyalizm» de derler. Bu inanışın taraftarları bütün içtimaî müesseseler ile ideal yepyeni bir insan cemiyeti kurmak isterler. Bu, Platon, Thomas More, Campanella, Fourier gibilerinin sosyalizmidir. «İlmî sosyalizm» Bu Marx ve Leninin sosyalizmidir. Cemiyetteki içtimaî ve *ahlâkî müesseselere* hiç ehemmiyet vermeden, bir ihtilâlle ve zorla yeni bir nizam kurmak isterler. Bir üçüncü grup (Synthétique sosyalizm) adını verdikleri, Jaures sosyalizmidir. Bu görüş ilim kısmını Marx'tan moral kısmını da idealist sosyalistlerden alarak, teorileştirilmiştir.

Avrupada, sosyalizmin milletler hayatında teşekkülü, her milletin, bu teoriyi kendi millî ihtiyaç ve realitelerine göre kıymetlendirilerek, ona verdiği mânaya göre vücut bulmuştur.

Memleketimizde maalesef şimdiye kadar, üniversite *muhitimiz, bu istikâmette* bir çalışma yapmamış olduğundan, sosyalizm terimi, açık olarak anlaşılamamıştır.

Bunun neticesi de bir çok yarı münevverimizi, bilgisizlikten, komşumuz Sovyet Rusyadaki hareketlerin tesirinde bırakarak, sosyalizmi müsavi Bolşeviklik şeklinde bir telâkkiye, bir anlayışa sevketmiştir.

Bugün Batıda, İngiliz sosyalizmile Fransız sosyalizmi, Belçika veya şimâl memleketleri sosyalizmi birbirlerinden çok ayrı anlayıştadırlar. Hele bunlar Rus komünizminin baş muarızlarıdırlar.

İşte YÖN idarecilerine tavsiyem, bir Türk sosyalizminin teşekkülüne hizmet etmelerini ricadır. Çünkü YÖN ekibi, gerek ilk sayılarındaki Bildirilerile, gerek yazı ailesini teşkil eden, yeni kuşak bilgili, ileri aydınlarıyla bu önemli millî dâvamızı başarabilecek insanlar olduğu kanısındayım.

Sosyalist Partiler ancak demokrasinin yerleştiği memleketlerde gelişirler, demokratik bünyelerinin ayrılmaz unsurudurlar. İstibdad ve tedhiş rejimleri sosyalizmin düşmanıdır.

Sosyalist hareket dar bir sınıf hareketi değildir. Fransa, İngiltere, İtalya, hele şimâl memleketlerinde olduğu gibi, *bizde de içtimaî* adalete ve içtimaî ıslâhata taraftar olan herkes onun saflarında yer alabilmelidirler.

Demokratik bir hukuk devletinin gittikçe gelişecek kanunları içinde, memleketimizde de Batı memleketlerinde olduğu gibi modern mânada bir sosyalist hareketin yerleşmesine çalışmak millî bir vazife olduğu kadar, milletlerarası madenî âlemde şerefle yerimizi alabilmemizin de bir icabıdır.

Alâattin Tirıtoğlu

Bir İşçi konuşuyor

Uzun zamandan beri gazetenizi okuyorum. İşçi meselelerine geniş yer verdiğinizi gördüğüm için, kendi gözümle gördüğüm şu olayı aynen bildiriyorum:

5 Temmuz 1962 Perşembe günü, kendime bir iş bulabilmek için İş ve İşçi Bulma Kurumuna gittim. Orada benim gibi yüzlerce *iş arayan* vatandaş vardı. Saat 10 sıralarında içeriden bir memur çıktı. «İçinizde telefon hattında çalışmış kimse var mı» dedi. «Evet var» dedik, 5—10 kişi çıktık.

— Siz mi çalıştınız?

— Evet biz çalıştık.

— Yalan söylüyorsunuz.

— Hayır efendim, yalan değil.

— Vallahi deyin..

— Vallahi..

Bizimle biraz alay ettiyse de nihayet elimize birer kart verdi ve işe gönderdi. Bizler, iş bulduk diye sevinç içindeydik. Ayaklarımız yere basmıyordu. Fakat yine otobüste veya dolmuşta değildik. Çünkü vasıtaya binmek için —başkasını bilmem— benim cebimde metelik bile yoktu. Neyse... Telefon idaresine vardık. Kartlarımızı memur beye verdik. Kartlara baktı, bir de bize... Sonra kalktı bonservis sordu. Olmadığını söyleyince «Siz bize yaramazsınız» dedi. Halbuki yapılacak iş şuydu: Çukur *kazılıp direk dikilecek* ve tel çekilecekti. Her halde bu iş için bonservise, belki de torpile ihtiyaç vardı.

Sevinci çabuk söndürüp yine Kuruma döndük. Saat tam 12 idi. İkinci bir iş daha çıkmasın mı. Hem de nasıl iş!.. Sümerbank Dokuma Sanayii 10 gün için 10 işçi istemiş. Baktım içerden bir memur geliyor. Biraz önce bizi telefon idaresine gönderen memur. Elinde açık mektup vardı. Millet, onu görünce «Kemal Bey beni gönder» diye feryat koparmaz mı... Bu anda insanın ağlamamasına imkân yok. Biri, «Kemal Bey beni gönder. Dört çocuğumu eve aç kapadım da geldim» diyor, çeşitli şikâyet sesleri yükseliyordu. Ben ise o anda bütün derdimi unutmuş vaziyete dikkat ediyordum. Arada bir cebimi de yokluyordum. Hepsi 15 kuruş param var. Evde de 150 kuruş var. Bankalarda ise hiç... Malûm ya biz işçilerin bankalara para yatırma âdeti yoktur...

Gelelim Sümerbanka işçi gönderme dâvasına. Vatandaşların «Kemal Bey beni gönder» sesleri devam ediyordu. Kemal Bey bir taraftan «susun» diyor, bir taraftan hafif gülümser gibi oluyordu. Nihayet işçi gönderme merasimi başladı. Kemal Bey parmakla işaret edip soruyor teker teker:

— Memleketin neresi?

— Balıkesir.

— İçeriye geç. Senin memleket?..

— Erzurum.

— İçeri geç..

Bu şekilde 10 kişinin dokuzu tamamlandı. Ne bileyim aksilik mi, tesadüf mü, «Senin memleketin neresi» diye soran Kemal Beye « Yugoslavya » deyince «Göçmen almıyoruz» dedi.

Ondan sonra göçmenler şikâyet için tuttular Bölgenin yolunu... Kalanlar da tuttular göğenin yolunu...

Zekeriya Karapınar

«Petek»in kapağındaki Atatürk

NE GÜNLER YAŞAMIŞIZ...

Bu memlekette insanın Atatürk'ün portresini yayınlamaktan kovuşturmaya uğrayabileceğine kim inanır? Okuyucularımızdan Abdülkadir Ceyhun'un başından böyle bir macera geçmiş. İşte mektubu:

«Büyük Atatürk'ün bir portresini 23.5.1962 tarih ve 23 sayılı derginizde yayınladınız. Harp Okulu öğrenci teşekkülü başkanlığının derginize gönderdiği yazıda «Bizim için Atatürk'ün hatırası bu resimlerde en yüce ifadesini buldu» deniyor.

Size bir dergiyi bu mektuptan ayrı bugün postaladım. Mektubun içine derginin kapağını da koydum. Derginin adı; Petek. 5 Kasım 1955 tarihini taşıyor. Sayısı; 6.

Kapaktaki resim «Fotoğraflarla Atatürk Albümü» ndeki Sakarya cephesinde çekilen fotoğraftan faydalanılarak amatör ressam Cihat Serzerkan tarafından yapılmıştır. Dergi bir memur Cemiyeti dergisidir. Resmi yapan bir memurdur. O zaman Yardım Cemiyeti adına sahibi ve yayın müdürü olan ben de bir memurdum. Şimdi Harp Okulu öğrencilerini büyüleyen o resim için Em. 1. Şube 7.1.956 tarih ve B. 100 — 383/414 sayılı yazı ile Cumhuriyet Savcılığına başvuruyor ve resmin Lenin'e benzetilmek istendiği bildiriliyordu. Takibatın sonucu elbette gerçeği meydana çıkaracaktı. 18.1.1956 tarih ve 956/17 sayılı kararla ressam ve benim için takibat icrasına mahal olmadığına karar veriliyordu.

İnsanların bazı bazı neler için hesap vermek zorunda bırakıldıklarını anlatabilmek için bu mektubu yazdım. Sırasında Atatürk için dahi takibata uğramak mümkündür.

Ülkücü yayınınızın devamlı ve başarılı olmasını dilerim.

Saygılarımla.

Abdülkadir Ceyhun

Terlemeden kazananlar: Tefeciler

Bilmeyenler ve görmeyenler şaşıracaklar bu devirde tefecilik nasıl oluyor. Hem öyle oluyor ki; kendi bulunduğum köy dahil olmak üzere civar köylerin hepsi inim inim inliyor tefecilikten.

1) Tefecilikte iki zümre vardır: Verenler, alanlar. Alanların sayısı çok kabarık, kimi zaman birkaç köy halkı alanlar kısmındadır. Verenlere gelince, bunlar her köyde birkaç kişiyi geçmez. Köylerin, bu verenler dışında kalan o çilekeş, fakir halkı yokluklar içinde kıvranmaktadır. Bundandır tefeciye boyun eğişi.

Tefeciler, yerine göre buğday ve para dağıtırlar. Bunu sanat edinenler vardır, hele yakınımızdaki Bektaşlı köyünde teşkilâtlanmışlarını da bulabilirsiniz.

2) Faiz fiatı % 50 den hiç aşağı değildir. Okurlarım % 5 sanmasın, % 50 yarı yarıya. Kimi zaman % 80'e kadar çıkıyor.

3) Para kaç gün durursa dursun faiz tutarı bir yıl üzerinden alınır. İsterse bir gün dursun % 50 den bir yıllık faiz tutarı ana parayla birlikte ödenir. Meselâ 1 Ocak 1962 tarihinde 1.000 lira aldınız. Para sizde üç ay kaldı, *1—4—1962 tarihinde* % 50 faiz tutarı ile 1125 lira ödemeniz gerekir. Oysa aynı tarihte, sanki para sizde bir yıl kalmış gibi 1500 lira ödersiniz. İşin püf noktası da burası ya. Bir defa parayı yarı yarıya faize veriyor, ikincisi para sizde tam bir yıl kalmış gibi tam faiz tutarını alıyor. alıyor. Kaba bir deyişle, kazık üstüne kazık n'olur? N'olacak üstüne bir kazık daha yersiniz. İzah edeyim; veremediğiniz takdirde ya icraya verirler -zira para senetlidir- ya da senet tazelenir. İcraya verilirse evdeki mallar haczen satılır. Şimdi bu iş daha da kolaylaştı. Senet yapılırken bin lira almışsanız aynen yazılmaz, faiz tutarı da eklenerek binbeşyüz lira yazılır. Böylece iş tefecilikten çıkarak, ödünç para verme durumuna geçer. İkincisi senedin içine paranın tutarından çok kıymetli tapulu tarlalar rehin konur. Paranın ödenmemesi tefecinin çıkarınadır, şimdi eline bir de tarla geçmiştir.

Bulunduğum köye 1957 yılında toprak dağıtım komisyonu gelmiş, 148 çiftçiye 160'ar dekar toprak dağıtılmış. Tefecilik yüzünden 48 çiftçi yeniden topraksız kalmıştır.

Bir de kendi şahit olduğum bir olayı anlatayım. Köyden birinin *yiyeceği kalmamış —zira* geçen yılki kuraklıktan buğdaylar dane tutamamıştı— bir başkasından 30 şinik buğday istemiş, —martta alıp ağustosta ödemek üzere— Bir şinik buğday sekiz kilogramdır. O zaman buğdayın kilogramı 69-70 kuruştur. Tefeci otuz şinik buğdayın her şiniğini on liradan vermek istiyor. Senet için muhtarın odaya geldiler. Ben de oradaydım. Öğrenmek için sordum «Osman, şiniğini kaçtan veriyorsun?» «Dokuzyüz elli kuruştan» dedi. Biraz ben, biraz oradakiler sözle hırpaladık. Sonunda şiniğini 8liradan vermeğe razı oldu. Yani kilogramını bir liradan, hem de karşılığını buğday olarak değil para olarak alacak. Senedi ben yaptım, buğday miktarı otuz şinik bedeli olarak 240 lira diye yazdım. Ayrıca senete otuz dekar tarla ipotek olarak kondu. Fakat sabahleyin seneti başkasına tekrar yazdırdılar. Bu kez buğday miktarı yazılmayıp sanki ödünç para alınıyormuş gibi ikiyüz kırk lira olarak yazıldı —Buğday değerini koymaktaki amacım mahkemeye düşüldüğünde tefeciliğin ortaya çıkması içindi—.

Elbette bütün bunların bir çıkar yolu vardır. Yıllarca beklenen ziraî reform yapılmalıdır. Yeni kurulacak kabinede bir koltuk kapmak ya da toprak ağalarına «Dikkatli olun, gelecekte bir toprak reformu yapılabilir», öğüdüğünü vermek için değil, çoğunluğun aç, çoğunluğun topraksız olduğunu düşünerek yapılmalıdır. Hem de hemen. Kooperatifçiliğe gereken önem verilmelidir artık. Bütün çiftçileri içine alabilecek tarım kooperatifleri kurulmalıdır. Yetsin artık, bundan sonraki hükûmetler olsun oy kaygısından sıyrılıp gerçek dertlere eğilsinler. İlle de «yangın var» diye bağırmak mı gerek!...

Celâl YILMAZ

YÖN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

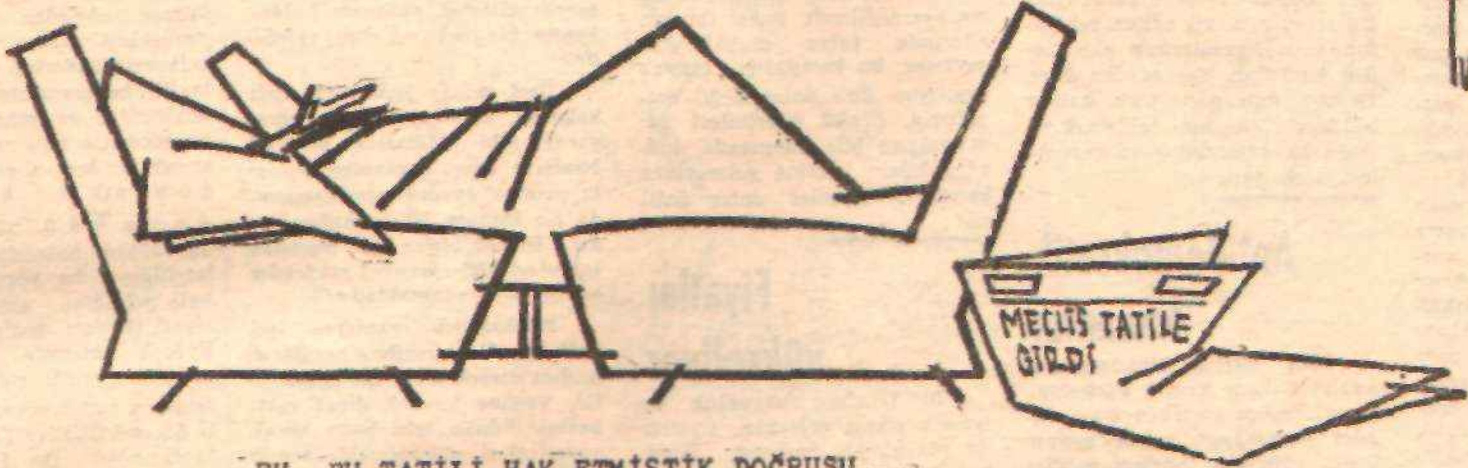
İmtiyaz sahibi ve mesul müdür: DOĞAN AVCIOĞLU

İDAREHANE: BAKANLIKLAR — ANKARA. ATATÜRK BULVARI 137/8 Telefon: 12 72 88 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari sokağı 32 Cağaloğlu. Posta kutusu: 517 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 50 T.L., altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12:50 T.L.'dır. 1962 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 T.L., altı aylık 20 T.L., Üç aylık 10 T.L.'dir. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığa tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

EH, BU TATİLİ HAK ETMİŞTİK DOĞRUSU...

BAKIŞ

BOŞLUK!...

Yüzeyde yuvarlanmak

Türkiye'de tartışmalar neden hep yüzeyde kalır? Meselelerin köküne niçin inilmez? Neden çözüm yolu gösterenler bir iki formül ortaya attıktan sonra tükenip kalırlar? Niçin bazı adamlar bütün boşluklarına rağmen siyasî hayatın üst kademelerinde daima boy gösterirler? Nasıl olur da bunca lâftan, yazıdan ve nutuktan sonra ,Türkiye, uçuş pistinde hâlâ yuvarlanıp gider ve bir türlü havalanamaz? Bu sorulara cevap arayanlar, son yıllarda yayınlanan hükûmet programı, parti bildirisi gibi metinleri dikkatle incelemelidirler. CHP. meclisinin son toplantısından sonra yayınlanan bildiri de bu bakımdan hayli öğreticidir.

Yuvarlak ve derine inmeyen söz etme sanatı son yıllarda öylesine alıp yürümüştür ki artık kavramlar da önemmini kaybetmekte ve kimin ne dediğini anlamak mümkün olmamaktadır. «Demokrasi» den bahsedenler, «insan hak ve hürriyetleri» ile «Batılı anlam» sözlerini kullanıvermekle meramlarını anlattıklarını, daha doğrusu asıl inançlarına gereken etiketi bulduklarını sanırlar. «Otoriter idare» yi savunanların dedikleri, kahve erkânıharplerinin «asmalı, kesmeli» lerle dolu sözlerinden pek fazla değildir. «Milliyetçi» olduklarını söyliyenler, önlerine gelen herkese ve bu arada sık sık öğretmenlere «komünist» damgası yapıştırmakla ödevlerini yaptıklarına inanırlar ve her defasında birkaç idealistin daha bu toplumdan umut kesip küsmesine yolaçmaktan başka bir şeye yaramazlar. «Özel teşebbüscüler» ise hâlâ ondokuzuncu yüzyılın tekerlemelerini ağızlarında gevelemekte veya Devletle kendi aralarında belli bir sınır bulmak gibi modası geçmiş çabalar ortasında bocalamaktadırlar. Ama bu yüzeyde kalış, yalnız bu gruplara mı özgüdür? «Sosyal tutumlu» kişilerin bir kısmı da, tıpkı ringte «garde» durumundan bir türlü kurtulamıyan boksörler gidip, hep «sosyal adalet», «eşitlik» sözleriyle dolu beylik formüllerle kendilerini savunmağa çalışırlar.

Sahte mesele yaratmak

Türkiye'deki yüzeycilik, aslında gücünü doğulu kurnazlıktan alan ve son yılların yaygın taktiği hâline gelen bu tutumdan alıyor. Buna «kaydırmaca» ve «sahte mesele yaratma» demek de mümkün. 27 Mayıs öncesinde, devlet adamlığından kötü not alanlar, fikir hürriyetini kaldırıp muhalefetin söz hakkını kısanlar bütün bu yaptıklarına demokrasiyi korumak için başvurduklarını söylerlerdi. Hattâ, daha ileri gidip yalnız demokrasiyi korumak değil, Türkiyeyi hızla kalkındırmak gerekçesini de yaptıklarına temel olarak kullananlar oldu. Onlara göre, kendilerini tenkit edenler, Türkiye'nin kavuştuğu dinamizmi terketmesini, eski günlerin pısırık ve uyuşuk tutumuna dönmesini isteyenlerdi. Taktiğin ustalığı, tartışma zemininin karşıdakileri güç duruma sokacak alanlara kaydırılmasındaydı.

Şimdi o günleri andıran, fakat tam tersine bir kaydırmacayı meydana koyan tutumlarla karşı karşıyayız. Ortada bir tez vardır, hem de bütün gerekleriyle, açıkca ortaya konmuş bir tez: Türkiye'de gerçek anlamıyla bir demokrasi kurabilmek için bazı bünye reformlarına, birtakım köklü ihtiyaç vardır. Bu tezi savunanlar, neler istediklerini de toprak reformu, Köy Enstitüleri, yeni devletçilik anlayışı şeklinde belirtmişler, mümkün olduğu kadar derinlere inerek amaçlarını gün ışığına çıkartmışlardır. Bekledikleri şey, halkı peşlerinden sürükleyebilecek güçteki liderlerin bu yönde harekete geçmeleri veya —liderler konusunda hayli hayal kırıklığına uğradıklarına— bu düşüncelerin serbestçe yayılıp teşkilâtlanabilmesine imkân verilmesidir. Ama şimdi, karşıdaki doğulu kurnazlar, bu istekleri taşıdıkları radikallik unsurundan tutup, önce otoriter istekler şekline, sonra da otoriterliğin kendisi hâline getirme çabası içindedirler. Böyle, tartışma, reform tartışması olmaktan çıkarak rejim meselesi alanına sürüklenmektedir.

Reformları hızla gerçekleştirmenin rejimle ve rejim içindeki kurumlarla ilgili yönleri yok mudur? Elbette vardır ama, çekişmenin böyle ak — kara şeklinde keskin çizgiler içine sokulması bu yönler üzerinde durulabilmesini, çözüm yollarının bulunmasını imkânsız kılacaktır. Hele, CHP. Bildirisinde yapıldığı gibi, demokrasi ile parlmantarizmi aynı şey saymak şeklinde basit teori yanlışlıklarına kadar gidilirse.

Kökünü kurutmak

CHP, son yıllarda tâviz üstüne tâviz vermekle devrimcilikten ne derece uzaklaştığını pekâlâ bilmektedir. Devletçilik, eğitim, din ve halkçılık alanlarındaki gerilemelerin uyanık kafalarda yarattığı kırgınlık açıkça ortadadır. Şimdi, bütün bunları «demokrasinin bedeli» diye göstermek ve demokrasiyi kurtarmak için bu yollara sapmanın zorunlu olduğunu göstermeğe çalışmak ne dereceye kadar dürüstce bir tutumdur? Aslında toplumsal bünyenin ve siyasî kadronun başka nedenleri, bambaşka hesapları yüzünden ortayan çıkan tâvizleri demokrasiye sıkı sıkıya bağlı saymanın gerisinde belki de çok basit bir taktik yatmaktadır: toprak sahiplerinin, tüccarın ve kasaba avukatlarının desteğine bir de demokrasiye inanmışların desteğini katmak.

Ama demokrasinin unsurlarını, temellerini ve işleyebileceği ortamın ana şartlarını bilenler, tutumlarında daha derine inmek zorundadırlar. Sayın İnönü'nün Türkiye'ye getirdiği demokrasi, tepeden inme bir demokrasiydi. Bir süre yürüyebilmiş olması, aynı şekilde bir iki denemeden sonra, «alışılarak» başarılı bir sonuca erişileceği anlamına gelmez. Asıl dikkatle üzerinde durulması gereken taraf, o «bir süre yürüyebilmiş» denemenin çöküş sebepleridir. Çöküş şu veya bu adamın tutumundan, karakterinden veya diplomasızlığında olmadı. Sebepler daha derindedir ve insanı, ister istemez, köklü bünye reformlarından yana olmağa sürüklemektedir. Demokrasinin kök budak salması, bunların başarılmasıyla birlikte gidecektir. Reformlardan yana olmamak, üstelik tâvizleri birbiri ardınca sıralamak, demokrasinin kökünü kurutmak olur çünkü demokrasinin kökü, utanç duvarlarıyla kaplı odalarda değil, halktadır.

Boş lâf etmek

Yüzeyde kalmak, yalnız düşünce cam-
bazlığından hoşlanan doğulu kurnazl
değil, aynı zamanda temelli menfaa
yuvarlak sözler gerisinde saklamasını
cerenlerin de başvurdukları bir
Meselâ, «karma ekonomi» lâfını
Yüzeyde kalan devletçilik ve özel teş
büs iddialarının üstüne yükselip «ka
ekonomi» formülünü her fırsatta
lananlar, aslında, yüzeyde kalmanın
hâne bir örneğini vermektedirler.
CHP. Bildirisi de bu yola sapmak
kendini alamamıştır.

«Karma ekonomi» ne demektir?
gün yeryüzünde karma ekonomisi ol
yan ülke hemen hemen yok: Yugoslavy
karma ekonomi düzeninde, Amerika
leşik Devletleri de. Bu düzenin ek
çeşitli şekilleri var ki, bir sistem ola
temel inancı belirtmeden, karma ekono
den bahsetmek aslında birşey söyle
mek olur. Hele, Türkiye gibi bir ülk
yalnızca «karma ekonomi»yi savun
olsa olsa birtakım kaymalar ve tâvi
için pek elverişli bir perde kullan
olur. Nitekim Türkiye'de bugün olan
bu. Özel teşebbüs, daha onbeş yirmi
önce akla bile gelmiyeceğ tâvizleri
partmış, devletin vergi politikasına
rıncaya kadar temel tutumlarda sö
dinletir olmuştur. Bu durum karşı
«karma ekonomi» deyiminin rengi
olmuştur. Devletçiliği devletçilik yapan
temelindeki inançtı. Bu inanç kaybol
tan sonra, ne gibi bir kesin kıstas ko
sa konsun, gerçek anlamında bir dev
çilikten bahsedilemez. Olsa olsa,
beğenilen «özel teşebbüsün yapama
nı...» formülüne uyan ve devletin
bir yük diye atılan devletçilikten
edilebilir. Yapılması gereken şey,
dî ve sosyal kalkınmada akılcı yolla
mı gidileceğine, yoksa kâr güdücü
rarların kör gidişine mi bel bağlan
konusunda kesin bir karar verip de
çiliğe varmaktır. İkinci yolu seçt
sonra, karma ekonomi sözü, devletin
teşebbüs lehine yavaş yavaş kemir
bir sistemin adı olur. Bugün Türki
devletçiliği ve devlet teşebbüsleri
yolu seçenlerin elindedir. Yüzeyde k
lâflar da, bu kaymayı örten kulla
bir örtü.

Mümtaz Soysal

Dış Yardım

Devlet Bakanı Feyzioğlu, Paristen «iyi haberler geldi» diye müjdeyi verdi: Türkiyeye iktisadi yardım yapacak 15 memleketin ve çeşitli milletlerarası teşekküllerin katıldığı bir yardım grubu kuruluyordu. Bundan sonra karşımızda Sam Amca yerine, bu kalabalık grubu bulacağız.

Kabul etmek lâzım ki askeri bakımdan Türkiyenin önemini diğer memleketlerden çok daha iyi takdir etme durumunda bulunan Sam Amcadan yardım sağlamak daha kolaydı. Amerikanın desteğine rağmen, 15 memlekete ve bir sürü teşekküle söz anlatmak çok daha güç olacaktır. Müşterek Pazara ve NATO'ya giriş ve dış yardımlar hususunda Avrupa memleketlerinin çıkardıkları müşküller hatırlardadır. Özellikle Skandinav memleketleri, kırk para vermek için kılı kırk yaracaklardır. Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı plânı didik didik edecekler ve plânı çıkarlarına uygun şekilde değiştirmeye çalışacaklardır. Plânın, siyasi partilerin yetkili organlarından önce, yabancı memleketlerin incelenmesini C.H.P. meclisinde tenkit eden Cemil Sait Barlas'a bu noktada hak vermek lâzımdır.

Kısaca, hasta Türk ekonomisi, Batının vesayetine terkedilmiştir. Paristen gelen müjde budur.

Cemil Sait Barlas
Plânı bilmek istiyor

Yüksek Plânlama Kurulu

Başbakan ve 3 başbakan yardımcısı ile 4 plânlama uzmanından müteşekkil yüksek Plânlama Kurulu, 5 yıllık kalkınma plânını incelemeye başladı.

Plânın, bu safhada büyük bir çatışma konusu olması beklenmiyor. Anlaşmazlıklar, plâna mali imkânlar sağlıyacak vergi reformunun incelenmesinde ve plânın uygulanmasında ortaya çıkacak. Halen her sektörde alınması tavsiye edilen tedbirlerde, bâzı ufak tefek çekişmeler olabilir. Fakat politikaların hepsi büyük sermayeyi ürkütecek köklü tedbirlere karşı oldukları için, bu noktalarda kolayca anlaşacaklar ve sert saydıkları ciddî tedbirleri, işe yaramaz yuvarlak cümleler haline getirmesini bileceklerdir.

Bu, plânın kolay safhası. Asıl mesele ise, kâğıt üzerindeki plânın ciddî şekilde uygulanması.

Doğuda eşkiyalar

Doğuda ciddî bir eşkiya takibi kampanyası başladı. Çok güzel! Fakat bu arada, eşkiyayı doğuran sebepler üzerinde de durmak lâzım daha düne kadar, bütün Anadoluda da eşkiya doluydu Eşkiyayı yaratan temel sebeplerden üçü, aşırı fakirlik - ve hükûmete güvensizlik ve ilgisizlik olsa gerektir. Bu şartlar, Doğuda mevcut gözüküyor. Bu sebeple tenkil edilen eşkiyanın yerini, yenilerinin almasından korkulur. Her şeyden önce Doğuya ilgi göstermek, halkın hükûmete güvenini sağlamak ve Doğu kalkınmasını hızla gerçekleştirmek şart.

Antidemokratik kanunlar

Milli Birlik Hükûmetinin Adalet Bakanı Kemal Türkoğlu, görevi teslim etmeden önce, 89 adet anayasaya aykırı kanun tesbit edildiğini, bunları kaldırmanın gün meselesi olduğunu söylemişti. Fakat 8 aydır bu yolda bir şey yapılmadı. Üstelik şimdi bu kanunların titizlikle uygulanması isteniyor. Yeni Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük «kanunlar süs için çıkmaz» buyuruyor.

Peki ama, kanunların kanunu olan Yeni Anayasa mı sadece süs için çıkarıldı?

Kur'ancı C.H.P. milletvekili

Amasya C.H.P. milletvekili Kemal Karan Valiye karşı cihad açmış bulunuyor. Buna sebep Valinin harf inkılâbı kanununa dayanarak, Çocuklara Kur'an tedrisatını yasak etmesi. Atatürkçü partinin temsilcisinin sevinmesi ve Valiyi sarılıp öpmesi lâzım değil mi? Hayır. Kemal Karan, Ankaraya «S.O.S.» haberleri yağdırır ve bir de basın toplantısı tertipleyerek, «Çocuklara Kur'an tedrisatını *yasak etmenin Anayasaya aykırı* olduğunu» ileri sürer. Valinin kararı, din ve inanç hürriyetine aykırıymış...

Atatürk Türkiyesinde Kur'an okutan eski mahalle mektepleri neden günden güne çoğalıyor, anladınız değil mi?

İmam Hatip okulları

Eğitimciler bir noktada birleşiyorlar: Çocuğun bir mesleki faaliyete yönelmesi için, 8 yıllık bir genel eğitimden geçmesi en uygun yoldur. Uzmanlar, teknik öğretim için, de, din öğretimi için de ayni şeyi tavsiye ediyorlar. İmam-Hatip okullarına, Orta Okulu bitirmiş öğrenciler alma düşüncesi, bu görüşün sonucudur. Fakat bu düşünceye karşı bile, A.P. çevrelerinden müthiş bir yaylım ateşi açılmıştır. Yaylım ateşi İnönü'yü de ürkütmüş olacak ki, Hükûmet programında, teferruat sayılması gereken bu teknik mesele yer alıyor ve Hükûmet «aslâ, böyle bir şey yok» diyor! Devrimci C.H.P. milletvekileri de: «Bu çok tehlikeli sayılan» konuya dokunmayı ihtiyatlı bir davranış saymıyorlar.

Tiritoğlu ve vuzuh

Tiritoğlu, Yeni Gün'de çıkan bir yazısında, muhafazakâr, faşist, reaksiyoner, artık kesin olarak ayrılmalı diyor. Komünistin de, faşistin de açıkça ortaya çıkmasını istiyor ve mer'i kanunlarımıza göre, komünist inanca sahip olmanın suç olmadığını da hatırlatıyor.

Gerçekten bir vuzuha çok ihtiyaç var: Sosyalist, komünistten ayırdedilmeli. Fakat iktidarı ellerinde tutan muhafazakâr çevreler, bu karışıklığı bilerek yaşatıyor. Zira onlar değil sosyalistin, dünkü devrimleri savunanların bile karşısında. İnönüye bile, işlerine gelmeyince komünist diyenler onlar değil mi?

Fiyatlar yükseliyor

Bir taraftan durgunluk ve işsizlik sürüp giderken, fiyatlar da yükselmiye başlıyor. *İstanbul Ticaret Odası Endeksine göre,* 1962 yılının ilk beş ayı içinde, genel endeks 237.8 den 247 ye fırlamış. Gıda maddelerinde ise artış, 16.2 yi buluyor.

İşsizlik var diye ücretlerin yükselmesine karşı konurken, hattâ ücretler düşürülürken fiyatların yükselmesi, büyük bir huzursuzluk kaynağı olmaya namzet. Hükûmetin gözünü fiyat endeksinden ayırmaması lâzım.

Bizim Özel Teşebbüs

Ulus'ta İffet Aslan, «Özel teşebbüsün yaratıcı ve yıpratıcı gücü» başlığı altında şu olayı anlatıyor:

«Devlet Malzeme Ofisinin 9 milyon liralık bir yatırım yaparak İstanbul'da Merdivenköy'de bir matbaa kurmağa teşebbüs etmesi özel matbaa sahiplerinin infiali ile karşılanmıştır. Bir basın toplantısı yapan bu matbaacılar şu görüşleri ortaya atmışlardır: «1948 senesinde de böyle bir teşebbüs olmuştu. O zaman ilgili makamlara durumu bütün çıplaklığı ile göstererek böyle bir teşebbüsü önlemiştik. Devlet Malzeme Ofisi şimdi yeniden teşebbüse girmiş bulunuyor. Peşinen söyliyebiliriz ki Ofis bu işi beceremiyecek ve diğer iktisadi devlet teşekkülleri gibi zarar edecektir. Ofis bu teşebbüsü gerçekleştirdiği takdirde kalkacaktır. Diğer taraftan bu teşebbüs hazine için de zararlı olacaktır. Zira, Ofis matbaasını kurduktan sonra bir çok matbaalar kapanacağı için vergi mikdarlarında azalma olacaktır».

Bu küçük gazete haberine biz de özel teşebbüsün himaye anlayışını çok iyi ortaya koyduğu için ehemmiyet verdik 1948 de Devlet Malzeme Ofisinin bir teşebbüsüne mâni olunduğu iddiasına inanmamaya hiç sebep yoktu. En safdil bir vatandaşımız dahi küçük bir zümrenin kendi menfaatini âmme menfaatine tercih ettirme yollarını bulduğunun bir çok misalini verebilir.

Özel sektör işçilerinin işsiz kalacağı, hazinenin zarara uğrayacağı gibi iddialara, hem de bunların basın toplantısı yoluyla umuma duyurulması karşısında ise insanın içi burkulmaktadır. Demek bizim özel teşebbüs sahipleri bizim umumi efkârı bu kadar cahil sanmaktadır.

Matbaacılık teknisyen işçi kullanır. Yeni matbaa açanların başlıca meselesi işçi bulabilmektir. Yegâne kaynak diğer matbaalar olduğu için bunu ancak yevmiyeleri yükseltmekle temin *edebilir. Hazinenin zararına ge*lince, devletin matbaacılık işleri için yaptığı masraf o kadar büyüktür ki, bu kalemin tasarrufunu sağlamak için bir değil bir kaç matbaa açması lüzumlu olabilir. Özel matbaaların Devlet Malzeme Ofisi siparişlerini kaybetmek yüzünden işsiz kalmaları da mevzu bahis olamaz, zira her hangi bir şey bastırmak isteyen, mevcut matbaaların memleketin ihtiyacını karşılamağa yetmediğini öğrenmiştir Şu halde basın toplantısı yapan matbaa sahiplerinin çıkarmak istediği gürültü sadece yağlı bir müşteri kaybetme korkusu karşısında olan bir zümrenin tepkisidir Özel teşebbüsün bu «yaratıcı gücü» bu tarz menfaatler kollamaktan ibaret kalırsa memleket kalkınmasına pek fazla hizmet etmesi mümkün olmayacaktır.»

İffet Aslan'ın «Demek bizim özel teşebbüs sahipleri bizim umumi efkârı bu kadar câhil sanmaktadır» tarzında hayretine hayret etmemek imkânsız. Daha kodaman özel sermayede, devleti yağma için daima aklı ve mantığı isyan ettiren sebepler bunlar. Nitekim bakanlarla yaptıkları son toplantıda, özel teşebbüslerimiz servet beyanının tamamen kaldırılmasını ve devlet teşebbüslerinin ithalât yapmasının önlenmesini yüzleri kızarmadan istiyebildiler.

Y.T.P. gençleri

Y.T.P. gençlik kolu üyeleri, Parti Merkezinde «Türkiye gerçekleri ve Plân» adlı bir açık oturum tertiplediler. Açık oturuma, Turan Güneş (C.H.P.), Niyazi Ağırnaslı (C.H.P.), Aydın Yalçın (Y.T.P.), Mehmet Turgut (A.P.), Deniz Baykal (S.B.F.) ve Doğan Avcıoğlu katıldılar, ilk sözü Doğan Avcıoğlu aldı ve Batıda kalkınmayı, plâna ihtiyaç olmadan burjuvazinin gerçekleştirdiğini, Türkiyede kalkınma önderliği yapacak çapta bir burjuvazinin olmadığını, devletçilik ve plân zaruretinin bu yüzden ortaya çıktığını, fakat siyasi iktidara, esas itibariyle t o p r a k v e t i c a r e t e d a y a n a n bu burjuvazinin hâkim bulunduğunu, devletçiliğin bu yüzden dejenere hale geldiğini, emekçi yığınlar siyasi iktidarı geniş çapta etkiliyecek kudrete erişmedikçe memleketimizde ciddi bir plânlamanın yapılamıyacağını belirtti. Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanlarından Dr. Deniz Baykal ise, *Türkiyede plânlamanın,* Batıdakinden farklı olacağını anlattı. Turan Güneş, özel teşebbüsün yetersizliği üzerinde durarak, geniş ölçüde bir devletçiliğin zaruretini ortaya koydu. Aydın yalçın, bu görüşlere itiraz etti ve son 30 yılda özel teşebbüsün çok geliştiğini ileri sürdü. Ahmet Yıldız ise, çok uzun bir «orta yol» konuşması yaptı. Politikacıların halkı aldattığını söyliyen Niyazi Ağırnaslı, doktrin partileri olmamasından yakındı ve Parlâmentonun şuurlu davranarak plânı yürütmek zorunda bulunduğunu açıkladı. Mehmet Turgut, saf bir liberalizmin şampiyonluğunu yaptı

Sonradan söz alan hatiplerden Ertuğrul Alatlı ise, Özel teşebbüsü övdü ve yüzde kalkınma hızının arttırılmasını istedi. Yüzde 7 kalkınma hızının yükseltilmesinin daha fazla devletçilik demek olduğunu, Alatlı unutmuşa benziyordu. Günün en hayret uyandıran konuşmasını, Y.T.P. Erzurum milletvekili Nihat Diler yaptı. Hâkim olduğunu söliyen Nihat Diler, 5 bin dönümden yukarı arazinin kamulaştırılacağını ö n g ö r e n 4753 sayılı Toprak Kanunuyla toprağın sosyalize edildiğini söyledi ve toprak reformu taraftarlarına sert bir dille çattı. «Bunlar içtimai nizamı bozmak istiyorlar. İçtimai nizamın temeli özel mülkiyet ve şahsi teşebbüstür» dedi. Eğer Mecliste Nihat Diler gibi düşünen çok sayıda milletvekili varsa, plândan, kalkınmadan ve sosyal adaletten ümidi kesmek lâzım.

Başbakan İnönü, özel teşebbüs temsilcilerine hitap ediyor
«Bu hânı iştiha sizin...»

Hükûmet ve bağımsız adalet

Aydemirin tevkifi üzerine, hukuk devleti şampiyonu Ahmet Emin Yalman derhal kaleme sarıldı ve hukukçuları ürperten şu satırları yazdı: «Zorbalık yolunu tutanlar, umumi huzuru bozanlar, kim olurlarsa olsunlar, kanunun kudreti azimle, temkinle karşılarına dikilir. Talât Aydemirin meselesinde hükûmet, bu bakımdan tabii vazifesini sür'atle yerine getirmiştir. Bu yolda metanetle yürümeğe devam etmesi için her Türk vatanseveri hükûmeti benimsemeli, desteklemeli...»

Bağımsız adaleti, hükûmetin oyuncağı sayan bu yazı üzerine Bedii Faik, Sert bir cevap verdi: «Adaletten hüküm giymemiş her hangi bir sanık aleyhine ileri geri söylenmek hoş görü ile karşılandı mı, ayni sanığı övmek de hemen bir hak olur. Bunu hatırdan çıkarmıyalım ve üç beş piç kurusu ile bir iki kurtlu kalemi bu yola sürerken, aksine de katlanmak mertliğini olsun gösterelim!..»

Bu sert çıkışa, suçüstü yakalanan Yalman'ın cevabı, «dalgınlık yaptım» oldu!

Avrupadan dönen Kasım Gülek de «Siyasi tevkiflerin aleyhindeyim» diyerek, hukukçu olmadığını ortaya koydu...

Kadri Kaplan
Sesini çıkardı

Ankara Cezaevi

Eski Harp Okulu Komutanı Aydemir'in gelmesiyle, Ankara Czaevinin manzarası değişti. Cezaevi Menderes devrindeki manzarasını almıya başladı. Ziyaretçilerin cezaevine girmesi bir mesele oldu. Tabii Senatör Kadri Kaplan, bütün uğraşmalarına rağmen, hapishane müdüründen içeri girme iznini koparamadı. Bununla beraber, tedbirli idare, ayrı bölmelerde de olsa, eski Harp Okulu Komutanını subay ailelerine küfretmekten mahkûm Nuri Beşer ile ayni koğuşta yatırmak gafını işledi.

İlk ziyaret günü, Aydemiri, ancak Dündar Seyhan ve Bahtiyar Yelta ile Hava Harp Okulundaki oğlu Metin Aydemir görebildi. Metin, babasına, Harp Okulu öğrencilerine ait olduğu Milli Savunma Bakanlığınca yalanlanan kartı havi bir buket verdi. Karttaki halkçı ifade ilgi çekti: «Ülkü insanının dâvasında kişisel hırsların ve arzuların yeri yoktur. Ülkü insanının pek çok düşmanları bulunabilir. Fakat o, kimsenin düşmanı değildir. En büyük sevgilisi halktır. Mücadelesi ise, halk düşmanlarına karşıdır.»

Bir gün önce de tabii Senatör Kadri Kaplan, sadece Dünya gazetesinde yayınlanan bir demeçle Aydemirin sert cevabına ve tevkifine yol açan Meclis konuşmasını şiddetle tenkit etmişti. Kadri Kaplanın sözleri şudur:

İnönü'nün konuşması tahrikçi olmuştur.

Memleketin huzur ve sükûna *şiddetle muhtaç olduğu* ve güven oyu münasebetiyle böyle bir fırsat elde bulunduğu halde İnönü'nün bu şekilde konuşması bence milli menfaatlerle bağdaşamaz. İktidarı daima bir umacı yaratmaya bağlı görme zihniyetini aslâ tasvib etmem.

Dün memleketi bunca badirelere götüren bir zihniyetin nasıl karşısına çıktıysak, dünden önce tasfiye edildiğini zannedip de bugün hortladığını teessürle gördüğümüz (her şeyi ben bilirim, ben idâre ederim) diyen zihniyetin de daima karşısındayım. İnanmayanlar tarafından bir avuç olarak kıymetlendirilen, hakikatte çok yaygın ve kuvvetli olduğunu zannettiğim parlâmenter bir düzen içinde dinamik ve reformist olan düşünüşün tam bir memleketçi görüş olduğuna inanıyorum.»

Bu arada basınla ilgili bir noktaya dokunmak lâzım. Tevkif haberi, Yeni Sabah'ın Fısıltısının da belirttiği üzere, Aydemire karşı duyulan sempati ve antipatiye uygun olarak her gazetede farklı şekilde çıktı. Bir çok gazete, Cezaevine girerken Aydemir'in: «Görüyorsunuz işte. Allah kimseyi bu duruma düşürmesin» dediğini yazdı. Halbuki Cezaevine girerken eski Harp Okulu Komutanının tam yanında bulunan tek gazeteci ise onun: «Bir şey söyliyecek misiniz» sorusu üzerine, lâkayt bir el işaretiyle: «Ne diyeyim» cevabını verdiğini kesin şekilde belirtiyor.

Basının bir adamı büyültmek ve küçültmek için, olayları değiştirmeye her halde ihtiyacı yok. Bununla beraber Aydemir olayından en çok zararlı çıkan yine de basın oldu. Savcılar, Aydemirin beyanatini yayınlayan gazetelere karşı harekete geçtiler. Meşhur Cezacı Prof. Faruk Erem ise, gazeteciyi başkasına ait bir sözü yayınlamaktan suçlu saymanın anayasaya ve basın hürriyetine aykırı olduğunu haykırıyor. Ama aldıran yok...

Doğuda soygunlar çoğaldı — Gazeteler

— BENCE ÖNCE AHLÂKı DÜZELTMEK LÂZIM!..

Pasta yesinler

Geçen hafta, İstanbulda gecekonduları ziyaret eden yeni İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay, «Ekmek bulamazlarsa, pasta yesinler» diyen Marie-Antoinette kadar halkın derdini anlamadığını ortaya koydu. Bakan, bin bir sıkıntı ve korku içinde bunalan gecekondulardaki halkla «Rahatsınız, telefon derdiniz yok» gibi şakalar yaptı. Günlük ekmeğini bulamıyan insanlara, ciddi ciddi «Birleşin, blok apartmanlar yapın» dedi. Daha da ciddileşerek: «Bu memlekette yeniden gecekondu yapmak, vatana kötülük etmektir» buyurdu. Aslında, vatana kötülük edenler, yıllardır bir arsa ve mesken politikası ortaya koymayıp arsa ve apartman vurguncularına göz yuman çıkarcı ve bilgisiz politikacılardır. *Aç vatandaş şehre akacak* ve Gökay zihniyetindeki bakanlar hiç bir zaman ciddi bir mesken ve arsa politikası ortaya koyamıyacakları için, binlerce yeni gecekondu yapılacaktır. Bu, matematik bir gerçektir. Vatandaşın başını sokacak dört duvara sahip olması ise, yeryüzündeki hakların en mukaddesidir.

ahrettin Kerim Gökay
Kaş yerine göz...

Kapitülasyon mu?

Şevket Süreyya Aydemir Vatan'da bir ecnebi ilâç firmasının dolaplarını açıklıyor:

«İsmi bilinen ve herkesçe tanınan yabancı bir ilâç firması memlekette bir ilâç fabrikası kuruyor. Firma büyüktür. Yetkilidir. Dünyaca tanınmıştır. Bu kuruluşta hisselerin % 56 sını alıyor, % 32 sini de piyasaya dağıtıyor. Fabrikanın kuvelesinde ham veya yarı mamûl maddelerin kurucu fabrika tarafından teslimi kaydı var. Hisse ekseriyetine dayanarak bunu Türkiyeye gene kurucu firma veriyor. Ama ithâl ve maliyet fiyatlarını tayin eden kendisi. Dış merkezden birer ikişer gün için yıllık toplantıya gelen adamlarına astronomik rakamlı paralar ödüyor. Muazzam şirket masrafları çıkarıyor. Ama kârlar da muazzam. Çünkü dahildeki satış fiyatları başdöndürücüdür.

Bazı dürüst Türk hissedarlar işin bu kadarını bir soygunculuk sayıyorlar. İtiraz ediyorlar. Türk parasını koruma kayıtları ortaya dökülüyor ve dışarıdan alınan maddelerin dünya piyasa fiyatları üstünden teslimini istiyorlar. Dışarıdaki kurucu şirket merkezi ürküyor. Hattâ bu kârlı ithalâta bir İtalyan firması ölçüsüz tenzilâtla talip oluyor. Ama kurucu firmanın mukavelesinde kayıt var: Ham madde ve yarı mamulleri kendi verecektir! Onun için çıkar yol şu: Yerli hissedarların elindeki yor. Hem de 27 misli bedelle bütün hisseleri satın almak. Alı Bundan sonra ise aşırı fiyatlarla memlekete ham madde ve yarı mamûl madde sokmasına kim ani olacak?

***Pek iyi bu maskeli bir kapitülâsyon değil mi?* Hem de Türkiyede Türk müstehliki aleyhine ve Türk makamlarından geçirilmiş bir mukavele ile işleyerek?**

Şimdi memleket bu tertiplerle çeşitli alanlarda karşılaşmaktadır. Firmanın adını ticari itibar aleyhine bir teşhir olmamak için vermedik. Verebiliriz de. *Fakat buna benzer olayları* açıklamaya devam etmek isteriz. Çünkü bu memlekette halkın menfaatı ve devlet kontrolü denen müesseselere saygı gösterilmezse, bugün kapitülâsyona benzer inhisarlar, yarın bir yarı müstemleke durumu doğurabilir.»

Yerli ilâç sanayii de daha farklı çalışmıyor. Halk yararına kurulacak bir idâre, ilâç sanayiini tereddütsüz devletleştirmelidir.

Talim Terbiyede oyun

Talim Terbiye Dairesinin odalarında Milli Eğitim faaliyetinin müfredat çalışmaları yapılır. Ancak bu çalışmalar sadece nazari olarak mevcuttur. Fiiliyatta çalışmaların esaslarını «sansür» teşkil eder. Reddedilen ya da kabul edilen kitaplar arkasında yüzbinler oynar. Talim Terbiye üyelerinin «uygudur» demesi bir adama binler kazandırır. «Okullara alınamaz» demesi kitabın basımını durdurmağa yeter. Talim Terbiyede bu yetkiye sahip olanlar yetkilerinin bu yönünü gayet iyi bilirler. Bilhassa kilit noktalarını tutmayı çok iyi bilen sağcı bir grup kitapların reddi ve kabulü konusunda bir de «bu komünist bir kitaptır» diyebilme ferahlığı içindedir.

Talim Terbiyedeki sağcılardan bir grup satın alınacak 100,000 liralık bir kitap listesi üzerinde son günlerde mükemmel bir menfaat örneği vermiştir. İlk önce, seçim işine müdahale edip kendi kitaplarını sattırmak için gayret göstermişler, bu gayretlerinde muvaffak olamayıp da kendi kitapları reddedilince diğer kitaplara —ki evvelce Talim Terbiyenin uygun bulduğu kitaplardır— «komünist, olumsuz, ahlâksızlığa teşvik edici» yaftaları yapıştırıp satın almayı durdurmağa çalışmışlardır.

Erzurum gezisi

Başbakan İnönü'nün Erzurum'a giderek Üçüncü Ordunun Harp Eğitimi tatbikatında hazır bulunması, dikkat çekici bir olay olarak karşılandı. Oysa bu, çok önceden kararlaştırıları olağan bir geziydi.

Erzurum gezisi başlarken bir gazeteci, Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar'a sordu: «Neden bu seyahata lüzum görüldü? Çeşitli söylentiler var. Ne oluyor?» Sancar'ın büyük bir samimiyetle verdiği cevap, endişeleri yatıştıracak şekilde olmadı. Savunma Bakanı: «Bizim de kulağımıza çeşitli söylentiler geliyor, gideceğiz, bakacağız. Muradınız nedir diye soracağız.» cevabını verdi.

Halk efkârında da, Harp Okulu Komutanı Tâlât Aydemirin tevkifinden sonra yapılan âni bir ziyaret olarak gözüktü. Bu da bir türlü yatıştırılamıyan endişeleri arttırdı. Nitekim bu hislere tercüman olan Cumhuriyet başyazarı Nadir Nadi, geziyle ilgili olarak şu satırları yazdı: **«Önümüzdeki zaman kısalığını gözönünde tutarak biz sayın Hükümet Başkanının dakika kaçırmaksızın arkadaşlarını toplamasını ve işe koyulmasını isterdik. Bu itibarla harita üzerinde yapılacak savaş oyunları görmek gibi pek de yerinde sayamıyacağımız bir gerekçe ile yedi günlük haftanın üç gününün böylece harcamasını, dönüşte de (ordumuz politika dışı kalmak istiyor) demek sûretiyle hep bildiğimiz bir gerçeği tekrarlamasını biraz fuzulî bulduk.»**

Aslında gezi pek âni sayılmazdı. Birinci ve ikinci orduyu ziyaret eden İnönü, vurucu kuvvet bakımından en kuvvetli olan Üçüncü Orduyu ilk fırsatta ziyaret kararındaydı. Bir haftadır da gezinin hazırlığı yapılmaktaydı. Gezi, çok daha önceden halk efkârına duyurulsaydı, yersiz endişeler önlenmiş olacaktı. Fakat bu psikolojik unsur unutuldu.

İnönü, çarşamba sabahı bir askerî uçakla yola çıktı. Başbakan, seyahat boyunca pek az konuştu. Vaktini gazete okumakla geçirdi. Die Zeit adlı gazeteden başlıyarak, en son Ulus'a kadar geldi. Ulustaki kendi resmine uzun uzun baktı. Uçak Sivas üzerine gelince, İnönü pilot mahalline gitti. Pilota Zara'nın yerini sordu. Erzuruma yaklaşana kadar, Başbakan pilot mahallinde oturdu. Ertesi gün gazeteler, İnönünün uçak kullandığını yazdılar..

Askerî uçak eski saatle 11'e doğru Erzuruma vardı. Meydanda, fazla karşılayıcı yoktu. Sunay, Keskiner ve Uran oradaydı. Tansel karşılamaya gelememişti. İnönü, Tanseli ancak akşam üzeri 257. Piyade alayında gördü. Tansel «Özür dilerim Paşam, hastaydım sizi karşılıyamadım» dedi. Hava Kuvvetleri Komutanı, İnönüyü Diyarıbakır ve Trabzona götürmek istediyse de, işlerinin çokluğu yüzünden Başbakan bu teklifi kabul edemedi.

Başbakan, hava alanından üçüncü ordu karargâhına geldi. Burada Sunay'dan izahat aldı. Sonra Orduevinde yemeğini yedi. Ziyaret tamamiyle askerî maksatlarla yapılmıştı. Fakat Erzurumun işbilir Valisi, İnönüyü bölgenin dertleriyle ilgilendirmesini bildi ve onu Vilâyete götürdü. Vilâyete girerken, ilgi çekici br olay oldu. Ağalar, İnönünün yoluna çıktılar. Sürgünden şikâyetçi 7-8 ağa «Bizi evimizden barkımızdan ettiler» diye İnönüye dert yandı. Vilâyette de İnönü, ilgili müdürlerin şikâyetlerini dinledi. İlgililer «Erzurum hayvancılık memleketi. Fakat hayvancılığı bir türlü geliştiremiyoruz. Çalışamıyoruz.» diye yakınıyorlardı.

Amerikalılardan şikâyet

Fakat en büyük şikâyet, Atatürk Üniversitesinin CKMP. li Rektörü Eyüp Hızalan'dan Üniversitenin ziyareti sırasında geldi. Hızalan, herşeyden şikâyetçiydi. Laboratuarlar yetersizdi. Laboratuar malzemesi sandıklarda çürüyordu. Yeni inşaat bir türlü bitirilememişti. Müteahhitlerin dürüst çalıştığını söylemek güçtü. Sanki inşaatı kasden bitirmiyorlardı. Bu yüzden inşaat maliyeti üç misli artmıştı. Öğrenciler ise açıktaydı.

Üniversitenin kuruluşuna yardım eden Amerikalı temsilciler de bu durumu anlamıyorlar, verdiği paranın karşılığını istiyen aksi bir patorn edasıyla rektöre çatıyorlardı. Amerikalılar, «Çalışmıyorsunuz. Şu tarihte bitecek dediniz. Bitmedi» şeklinde hesap soruyorlardı. Bu durumda Rektör istifayı bile düşünmüştü. Dertli rektörü yatıştırmak kolay olmadı.

Atatürk Üniversitesinden sonra İnönü için, gezinin maksadı olan askerî ziyaretler başladı. Tafta Tabyasını ve 257. Piyade alayını ziyaret etti. Alayda İnönü, subaylarla tek tek meşgul oldu. Her subayın önünde durarak, ismini sordu, yanaklarını okşadı ve kendine has çeşitli jestlerle onların psikolojilerini anlamaya ve sempatilerini kazanmaya çalıştı. Subaylar bu ilgiye hissiz kalmadı. Fakat her zamankinden daha dinç ve sevimli gözüken İnönüye, en büyük sevgi tezahürü, subay hanımlarından geldi. Subay hanımları, büyük bir hayranlık içinde İnönünün elini öptüler. 4 yaşındaki Ali Haydar Erdoğan da İnönüye çiçek verdi ve «Sen bizde yemek yiyeceksin» diyerek onu eve yemeğe çağırdı. Alay karargâhında subayların serbest ve samimî davranışları dikkati çekti. Subaylar, İnönüye âdetâ zorla çay içirdiler. «İçmem» diyen İnönü, «Bizim çayımız iyidir, içeceksiniz» tarzındaki ısrarlar karşısında çay ve böreği reddedemedi.

İnönü, gece erkenden yattı. O gece Erzuruma, 11 generalin kıt'a ve görevlerinin değiştirildiği haberi geldi. 8. Kor Kumandanı Tümgeneral Kemalettin Gökakın da değiştirilenler arasındaydı. Gökalsa CENTO Türk temsilciliğine tâyin edilmişti. Gazeteciler, Tümgenerali tebrik etmek istediler. Fakat Gökalın gülerek «Neyi tebrik edeceksiniz» cevabını verdi.

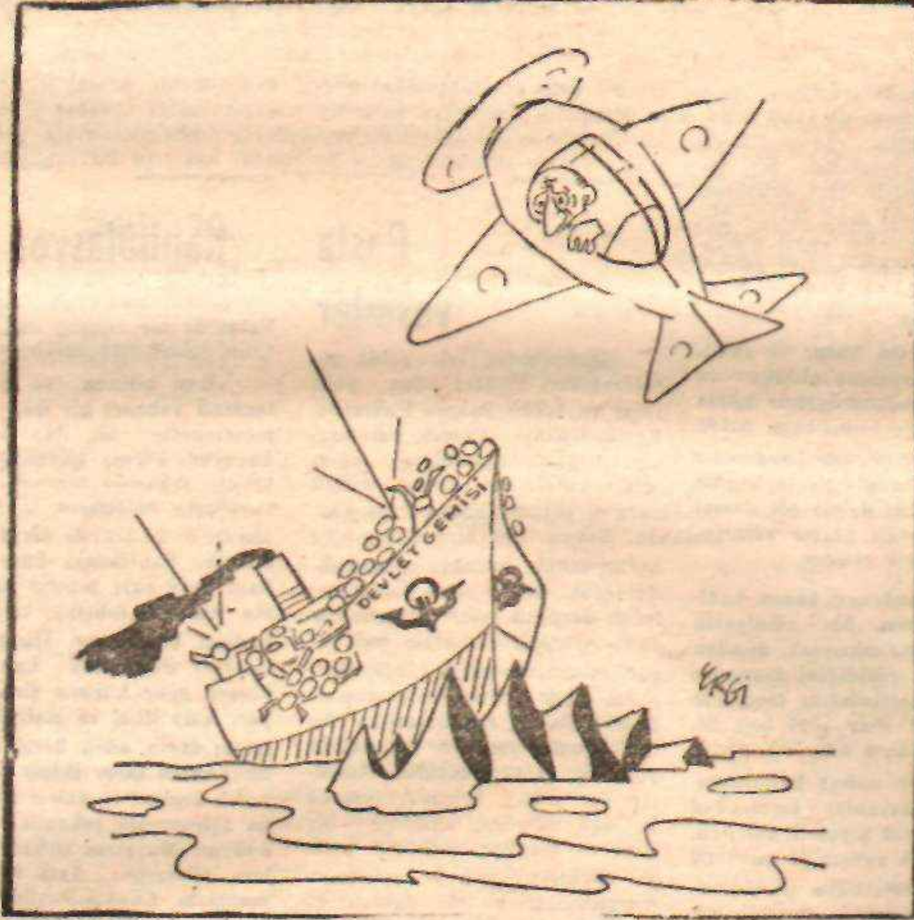
Paşam Hazretleri toprak

Perşembe günü erkenden, Sunay Atış tatbikatı için yola çıkıldı. Yoldz Aşkalenin Abdalcık köyü halkı İnönünün etrafını sardı. Kuş gibi yüreği titriyen bir köylü «Öpeceğim» diyerek, İnönüye doğru koştu. Heyecanlı köylü İnönünün ayaklarına kapandı. Dakikalarca İnönünün paçalarını öptü. nönü hiç kıpırdamadı. Perişan köylü biraz sonra konuşmaya ve yalvarmaya başladı. Köylünün ağzından «Paşam Hazretleri Abdalcıkdanız. Toprağımız yok. Toprak isteriz. Açız, perişanız. Paşam Hazretleri» sözleri dökülüyordu. İnönü, köylüye «Vali Bey derdinizi biliyor mu» diye sordu. Vali «Toprak Tevzi Komisyonu göndereceğiz, Paşam. Hazine elinde arazi varsa vereceğiz» tarzında sözlerle durumu kurtarmaya çalıştı. Vali, toprak dağıtma işlerinin uzun zamandır durdurulduğunu herhalde biliyordu. İnönü ise herhalde durumdan habersizdi. Toprak istiyen Abdalcıklı bu sudan cevap üzerine «Sen bilirsin Paşam Hazretleri» demekle yetindi. Fakat aylardır «Toprak reformu sâdece toprak dağıtmak değildir» diyen İnönü, memleketteki toprak sıkıntısının azametini, hiç değilse, canlı bir örnekle görmek fırsatını buldu. Nitekim Çarşamba akşamı da İnönüye Erzurumdan bir telgraf gelmişti: Söğütözü muhtarı, telgrafla toprak istiyordu..

Tatbikat alanında da köylüler İnönünün etrafını sardı. İnönü «mahsûl iyiymiş, sevindim. Şimdi burada heyecanlı şeyler göreceksiniz. Haydi yerlerinize marş marş» diyerek köylüleri uzaklaştırdı.

Tatbikat sırasında, İnönü 4. Zırhlı Tugay Komutanı Kurmay Albay Hayri Yalçıner ile uzun uzun konuştu. Yalçıner cevaplarındaki samimiyet ve serbesti ile dikkati çekti. Albayın büyük bir samimiyetle İnönüye bir iki defa «Sen» dediği bile işitildi. Aralarında askerî tartışmalar oldu. Yalçıner, Birinci Dünya Harbinde ihtiraklı mermi olmadığını ileri süren İnönü karşısında «Vardı Paşam» diye diretti.

İnönü 6. Zırhlı Tugayı da teftişten sonra, Ankaraya döndü. Ordunun sosyal durumu ve psikolojisiyle yakından ilgilenen Savunma Bakanı Sancar ise, Üçüncü Ordu Birliklerini teker teker dolaşmaya başladı...

İNÖNÜ UÇAK KULLANDI (Gazeteler)

CHP.

Parti Meclisi, hiç bir ciddî meseleyi ele almadan dağıldı, tebliğde dişe gelir tek kelime yok...

CHP nin Kurultaydan sonra yetkili organı olan Parti Meclisi, geçen haftanın sonlarına doğru, en sönük toplantılarından birini yaptı. 40 kişilik Meclisin, hemen hemen yarısı toplantıya katılmamıştı. İnönü de, çalışmalara geç geldi. Vaktinin önemli bir kısmını da, alt katta Malatya Heyeti ile konuşarak geçirdi. Toplantıda mahallî dertler çok vakit aldı. Özellikle İstanbulun elektriği konusu üzerinde uzun uzun duruldu.

Parti Meclisi ilk iş olarak, münhallerin doldurulması meselesini ele aldı. Merkez İdare Kurulunda 4 boş koltuk vardı. Seçimler, heyecanlı olmadı. Genel Başkan yakın çevrelerin adayları rahatça seçildiler. Sadece Emin Paksüt, bütün ısrarlara rağmen, Merkez İdare Kuruluna girmeye yanaşmadı. Paksüt, şimdilik kenarda kalmayı tercih ediyor. Kenarda kalışı, Paksütün Hatipoğlundan açılan Grup Başkan Vekilliğine geleceği *şeklinde yorumlıyanlar çıktıysa da,* buna ihtimal vermek güç. Zira Grup Başkan Vekili İbrahim Öktem gibi, Paksüt de Hürriyet Partisinden gelme. İki Hürriyetçiyi birden grubun başına getirmek, CHP. in geleneklerine ve denge politikasına aykırı. Sonra Paksüt, bakanlığı sırasındaki davranışları yüzünden grupta pek tutulmuyor. 63 lerin İnönüye şikâyet ettikleri ve kabine dışında bırakılmasını istedikleri iki yatırımcı bakandan biri Çelikbaş, öteki ise Paksüttü. Bu durumun farkında olan Paksütün, beklemeyi tercih edeceği sanılıyor. Seçimlerin en ilgi çekici olayı, Nihat Erimin de bir oy alması idi. Erime bu oyu kimin verdiği anlaşılamadı. Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin ise 5 oy alarak Parti Meclisine giremedi. Parti idaresine karşı bayrak açan Turgut Görenin adayı Hürrem Müftügil de başarıya ulaşamadı.

Derhal iş bölümü yapan Merkez İdare Kurulu, ciddî bir sinir buhranı geçiren Genel Sekreter Aksaldan mahrum olarak, bozgun hâlindeki teşkilâtı canlandırmaya çalışacak. Fakat bu, herşeyden önce hükûmetin, iktisadî ve sosyal huzursuzluğu yenmekte göstereceği başarıya bağlı.

İnönünün konuşması

İnönü, Parti Meclisinde en dağınık konuşmalarından birini yaptı. İnsicamsız şekilde her konuya dokundu. Subayların sosyal durumunun düzeldiğini söyledi. İnönü «Subayların kültür seviyesi herhangi bir politikacıdan yüksek hâle gelmiştir» dedi. 14'ler konusunda ise, İnönünün fikri, onların memur statüsü çerçevesinde kaldıkları şeklindedir. Türkeş bile, bu statüyü aşmamıştır. Halbuki Yeni İstanbul gazetesinde, Türkeşe atfen, İnönüye çok ağır şekilde çatan yazılar yayınlanmıştı. İnönü, bu konuda Türkeşe üç defa sorulduğunu, fakat Türkeşin Yeni İstanbuldaki yazıların sorumluluğunu kabul etmediğini açıkladı.

İnönü, bundan başka, Atatürkün 6 ilkesine sıkı sıkı sarılarak, CHP. nin bir doktrin partisi hâline getirilmesini istiyen 63'lere cevap vermek lüzumunu duydu. Genel Başkan, Venizelosun kendisine söylediği bir sözü hatırlatarak, doktrin partilerinin beyhudeliğini belirtmek istedi. Venizelos, İnönüye «İki parti vardır, komünist olan ve olmıyan» demişti. Bu sözler, yeryüzünde hiç bir şeye inanmıyan muhafazakârların klâsik görüşüdür. Hertürlü hamleye ve cesur atılışlara karşı olan bu görüş, CHP. nin ilkelerine sıkı sıkıya bağlı hâle gelmesinin ancak, İnönüye rağmen, gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. CHP. de ise, İnönüye rağmen, bir şey yapıldığı şimdiye kadar işitilmemiştir...

Sönük Parti Meclisinde pek az tenkit yapıldı. Cemil Sait Barlas, Kalkınma

Plânının Parti Meclisinden geçirilmeme-sine çattı. Partinin yetkili organlarından saklanan plân, öncelikle yabancıların tasvibie sunuluyordu. Fikri takip sahibi Muammer Aksoy ise, Çelikbaşa çattı.

Parti Meclisinin en ilgi çekici konuşmasını ise, tehlike çanlarını çalan müstafi Merkez İdare Kurulu üyesi Turan Güneş yaptı. Güneş, kısaca şunları söyledi: «*Yakın zamanda askerî bir darbe olacağını sanmıyorum. Fakat işler böyle giderse, huzursuzluk önlenemez ve 5 — 10 yıl sonra yeni bir 27 Mayıs kendiliğinden olur. Türkiye değişmiştir, bunu anlamak ve değişikliklere ayak uydurmak lâzım. Bugün parti liderleri ne iyi geçiniyor demekle devlet idare edilemez. Yasaklarla ve şiddet tedbirleriyle de hiç bir şey sağlanamaz. Artık devlet idare etmek kolay değil. Devlet adamları için de, özel teşebbüs için de, eski rahat devir kapandı. Yakında grevler başlıyacak, gösteri yürüyüşleri aratacak. Halk işstiyecek. Yeni tip bir liderliğe ihtiyaç var. Bunu yapabilecek miyiz?*»

Dişe gelir tek kelime söylemiyen Parti Meclisi tebliği ve İnönünün kralî sözleri, bu konuda ümit vermiyor.

ÖĞRETMENLER

Toplumumuzun en sağlam kuvvetlerinden biri olan öğretmenlerin Federasyon toplantısı, Atatürkçü cephenin ümit kaynağı oldu. Toplantı, devrimcilerin mutlak zaferiyle sonuçlandı. Gericiler ve eski Federasyon Başkanı Feyzioğlu gibi «ılımlılar» tam bir bozguna uğradı...

Devrimcilerin zaferi

Aydına terliplerle ve büyük ümitlerle giden gerici Necip Aşkın grubu, daha ilk günden hayal kırıklığına uğradı. Öğretmenler, mavi boncuk dağıtmalara, tehditlere ve kulis oyunlarına pabuç bırakacak ruh hâletine sahip değildir.

Toplumun barometresi olan öğretmenler, haklarını ve devrimleri savunacak bir Federasyon istiyorlardı. Ilımlıları ve idareci maslahatçı gericileri mutlaka devireceklerdi. Nitekim C.H.P. yi de Atatürk devrimlerine sadakate zorlıyan, Enstitülerden yetişme köy çocuğu Şükrü Koç ve listesi, mutlak bir başarı sağladı.. Koç ve arkadaşlarının elinde Federasyon, öğretmenlerin ve devrimlerin tâvizsiz sesini duyuracak, uykusever bakanlığı sarsacaktır.

Devrimci hava, daha ilk dakikada hissedildi. Söz alan hatipler, Feyzioğlunun Başkanlığındaki Federasyonun çalışmalarına şiddetle çattılar. Bir hatip «Feyzioğlunu Genel Başkan yaptık. Koltuğunda yığınla dertlerimiz vardı. Bunları yüzüstü bıraktı'

Öğretmenlere tecavüz ediliyor, öğretmenler dövülüyor, öğretmenlere hakaret ediliyor. Eser verenlerimize komünist damgası vuruluyor. Bir taraftan *kendini bilmez bir milletvekili* subaylara küfredince, bütün ordu ayaklandı Bizim maruz kaldığımız olaylara ise Federasyon ve Feyzioğlu seyirci kalıyor» sözleriyle, öğretmenlerin derdini ve öfkesini dile getirdi. Niğde delegesi Hüseyin Erol da «Yönetim Kurulu en büyük hatasını Tevetoğlu gibi bir adamın hücum ve çamur atmalarına karşı susmakla yapmıştır. Tevetoğlu yurdumuzun en yoksun yerlerinde çalışan öğretmenlere kara sürerken, Federasyon Tevetoğlu na mı hak veriyordu?» diyerek Feyzioğlu ekibinin korkak tutumunu ortaya koydu.

Aydına gitmeye vakit bulamadığını söyliyen Feyzioğlu, bir telgrafla aleyhindeki havayı düzeltebileceğini umdu. Fakat Aydos Toros'un ifâdesiyle «Telgraf okununca, delegelerin yüz hatlarındaki kızgınlık değişmedi, aksine çoğaldı.»

Feyzioğlu, öğretmen kitlesini «Devrimci olan ve olmıyan diye bölmenin» doğru olmıyacağını savunarak, pasif tutumunu haklı göstermeye çalışıyordu. Gelgelelim ilk bakışta doğru gibi görünen bu iddia, gerçeklere gözünü kapıyordu. Tevfik İlerinin gayretleriyle bu bölünme yaratılmıştı. Öğretmenler ancak Atatürkçülük ve devrimcilikte birleştirilebilirdi. Atatürkçülük ve devrimciliğin dışında birlik fikir, statükonun ve gericilerin korunması demekti Orta yolcular, bu yüzden, bilerek veya bilmiyerek gericilerin savunucusu hâline geliyordu. Öğretmenler bunu anladıkları için ılımlılara ve ortayolculara itibar etmediler.

Bu sırada, İzmir A.P. Senatörü Ömer Lütfi Bozcalının Kayseride bütün öğretmenleri komünistlikle suçlandırdığı haberi geldi. Dört öğretmen, bu sözleri bir tutanakla tesbit ederek, olayı adliyeye intikal ettirmişlerdi. Bu haber kongrenin havasını elekriklendirdi. Kongreye dışarıdan protesto telgrafları yağdı. 27 Mayıs Fikir Kulübü Genel Başkanı Memduh Eren, «27 Mayıs Fikir Kulübü olarak, Senatör Bozcalının zihniyetinin ve bu zihniyeti destekliyenlerin dün olduğu gibi yarında karşısındayız ve başlarını ergeç ezeceğiz» diyordu. Bu öfke karşısında, Millî Eğitim Bakanlığının tutumu son derece ılımlı oldu. Gerici Senatörden, «Sayın» diye bahsederek ve 4 öğretmenin zabıtla tesbit ettiği sözlerin yanlış olabileceğini ileri sürerek, Millî Eğitim Bakanı Hatipoğlu, öğretmenlerden ilk kötü puvanı aldı.

Öğretmen Azmi Aytan'ın ifâdesiyle, «İzmirde, Konyada öğretmenler öldürülürken, Ödemişte ırzına geçilirken» susan Feyzioğlu, biraz geç de olsa konuşmak lüzumunu duydu. Fakat yine de «Eğer doğruysa» sözleriyle başlıyan çok ılımlı bir demeç vermekten öteye gidemedi.

Öğretmenler, gerici Senatörü protesto için Aydın ve Kayseride iki yürüyüş yaptılar. Aydın yürüyüşünde, Atatürkün resminin gerisinde yer alan öğretmenler, biribirine kenetlenmiş sıralar hâlinde sokaklardan aktılar. Yürüyüşü destekliyen Vali, öğretmenlerin sevgisini kazandı. Feyzioğlunun bir türlü gericiliği konduramadığı ilk öğretim Umum Müdür Yardımcısı Necip Aşkın ve arkadaşları, sessiz yürüyüşe katılmıyarak, gerici hüviyetlerini apaçık ortaya koydular.

Ertesi gün Kayseride öğretmenler yürüdü. Öğretmenlerin elinde, şu dövizler vardı; «Millî Eğitim Bakanı istifa. Öğretmenlere Komünist diyenlerin kanından şüphe ediyoruz. Ey gafil zihniyet lânet sana. Gericilere Atatürk devrimleri ezdirilmiyecektir. Bu iğrenç eller bizden değildir. Gençliğin yumruğu yobazın bombasından kuvvetlidir. Temiz ve yapıcı zihniyetimize dil uzatanlar kahrolsun. Sömürücüleri ezmeğe hazırız. Senatör olmuşun ama!... Büyük Meclisin küçük üyesi.»

Bu dövizleri okuyan bir Türk aydını, bütün Türk aydınları öğretmenler kadar imanlı, kararlı ve cesur olsa, Türkiyemiz hiç bu hâle düşer miydi» diye içini çekti.. Fakat aydınların büyük çokluğunun hiyanetine rağmen, öğretmenler, gençlik, işçiler ve gerekirse ordu, gerici kuvvetleri ve çıkarcı aydınları yere sermesini bilecektir.

Sosyalizm ve Milliyetçilik

İsmail H. Oğuz

27 Mayıs İnkılâp hareketinden sonra kütle sorunları belirli şekilde gün ışığına çıkınca, toplumun bütünü ile kalkınması için yeni metodlar aranmaya başlanmış ve sosyalizm cereyanına karşıt olarak eski milliyetçi ekol *yeniden faaliyete* geçmiştir. Ancak, çağdaş milliyetçilerimiz iki gruba ayrılmış görünüyorlar. Birinci grup, Gökalp'ın ırkçılık ve pan-Türkizme giden mefkûreciliğinde ısrar etmektedir. Yani, bu grup içindekilere göre asıl vatan Turan ve Misakı Millî sınırları içindeki Türkiye «son vatan parçasıdır». Teorik bakımdan bu fikrin sakatlığı üzerinde çok söz söylenmiştir. Bunun yanında olaylar da söylenenleri çok acı şekilde teyid etmiş bulunmaktadır.

İkinci grup içindekiler son yarım yüzyıllık süre içinde olan bitenden ve yapılan uyarmalardan *ders almış* görünüyorlar. Bunlar bir «Anadolu Türkçülüğünden» söz etmekte, Anadolu milliyetçiliğine tarih başlangıcı olarak bin yıl öncesini almakta (1) ve pek açık olmasa da ırk saflığının milliyetçiliğin kıstasını teşkil etmediğini (2) ifade etmektedirler.

Bu milliyetçi gruplar arasında felsefi bakımdan büyük bir ayrılık yoktur. Bunlar hem islâmcı, hem de tutkucudurlar (muhafazakâr), gelenekcidirler (ananaperest): buna rağmen Atatürk ilkelerine bağlı olduklarını iddia ediyorlar. Evvelâ İslâmcı devlet anlayışı Atatürkçülükle bağdaştırılamaz. Atatürkçülüğün lâik devlet görüşü. Anadoluda yaşayan ve yeni Türk Devletinin toplum unsurunu teşkil eden halkın, her şeyden önce din farklılığı ile parçalanmasını önlemeyi amaç edinmişti (3). İkinci olarak tutkuculuk Atatürkçülüğün devrimcilik ilkesine karşıdır. Gelenekçiliğin durgunluk ve ataleti körüklediği bizim gibi geri kalmış bir toplum düzeni içinde bu görüşe bağlanmak, hamle güç ve kuvvetini daha hareket noktasında felce uğratmak demek olacaktır.

Fazla olarak bu grupların belirli bir iktisadi dokirini de yoktur. Yerine göre devletci, yerine göre liberal görüşlüdürler. İkinciler birincilerden ayrık olarak iktisadi olaylara önem vermiş görünüyorlar; fakat bu, günün modasına uymak gibi bir şey. İktisadi hâdiselerin yalnız sözü ediliyor. Bu görüşlere bağlananlar, kendi ekollerinde yetişmiş elit sınıf iktidara gelince kütle sorunlarının hızla çözüleceği kanısındadırlar. Milliyetçiliğe bir doktrin gözü ile bakarlar, istedikleri millî'lik değildir, bu bir (izm) dir. Nasyonalizmin sihirli değneği ile dokunulmakla, onlara göre, her zorluk hemen giderilivercektir! Yukarıdan aşağı emirler vererek Durkheim vari bir millî ruh inşa etmeyi tasarlayan nasyonalistlerimiz muhayyilelerinde yarattıkları cennetin «sonsuzluğuna», adına milliyetçilik dedikleri bir tahta atla koşmaya hazırlanmaktadırlar. Peşine takılmak istedikleri Önderler bilinen tipten kimseler değil, fakat «Millet Mistikleridir» (4). Yeni milliyetçilerimiz amaçlarına varabilmek için eski Demokrat Partililer ve onların artıkları ile birlikte, halk arasında bol bol din ve mukaddesat istismarcılığı yapmaktadırlar. Onlar, önceleri çok denenmiş ve verimsizliği 27 Mayıs ihtilâli ile tescil edilmiş olan bu metodla millet mukadderatına hâkim olunamıyacağını unutmuş görünüyorlar. Bununla beraber, tarih zamanı gelince dersini vermekte tereddüt göstermeyecektir. Muayyen bir fikir sistemine bağlı olmayan düzensiz oligarşilerin zaman zaman toplumların yönetimini üstlendikleri görülmemiş şeylerden değildir; fakat bunlar özleri itibarı ile geçici birer idare olmaktan ileri gidememişlerdir.

★

Yukarıda değer ve niteliğini açıklamaya çalıştığımız sağcı hareketler karşısında, toplum içinde günden güne büyük bir gelişme kaydeden sosyalist düşünce sistemi her şeyden önce bir iktisadi düzen olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sistem, yüzyılların ihmaline uğramış yurdumuzun hızla kalkınması ve toplumumuzun kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılması için girişilecek faaliyet ve alıkonacak tedbirlerin devlet eliyle düzenlenmesini ve yürütülmesini ister. Büyük kütlelerin ağa ve patron azınlığına kul olmalarını reddettiği kadar, toplumun bir elit sınıf tarafından yönetilmesi fikrinin de karşısındadır.

Bu toprakların insanı yıllar yılı kendi elem ve ıstırabı ile başbaşa yaşadı. Devlet onun kapısını ancak vergi almak, evlâdını harbe yollamak, hasılı başına dert açmak için çaldı. Anadolu köylüsü bu yüzden devleti kendine yabancı görür. Devletten gelen her şey onu ürkütür. Yine bu yüzden halk yukarından yöneltilen C.H.P. iktidarı ile kaynaşamamıştır.

Devleti yönetilen büyük kütleden ayrı tutan soyut idareler köksüz ve güçsüz olur. Bu yolda hiç bir kalkınma hareketi gerçekleştirilemez. Halkı yönetmek için halka dayanmak, halkla birlik olmak gerektir.

Sosyalizm insana insan olmak itibarı ile değer verir; ferdin devleti kendi dünyası dışında ve kendine yabancı görmesini önler. Ferdin kişiliği ile devletin kişiliği arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmayı amaçlarından biri sayar. Sosyalist düzende en alt kademede köyde, sendikada, fabrikada, çiftlikte kurulacak muhtar idareler derece derece merkeze doğru giderek bütün yönetimin fizik bünyesini meydana getirir. Fert - Devlet ikiliğini ortadan kaldırmak ise gayedir.

İşte Türkiyede gelişme halinde olan sosyalist cereyanın ana ereği budur. Böylelikle aydın - cahil, ilerici - gerici, devlet - fert ayrıklıkları ortadan kalkmış olacak, kalkınma için sağlam bir ortam meydana çıkmış bulunacaktır.

Sosyalist görüş reformcudur, lâiktir, devrimcilerin halka rağmen değil, halkla birlikte ve halk eliyle gerçekleştirilmesini ister. Bu yönde ve bu yolda Atatürkçülüğün kaynağına inilmektedir. Sosyalistlerimiz evrimcidirler, Atatürkün işaret ettiği yolda onun getirdiklerini de aşmayı, daha ileriye gitmeyi amaç edinmişlerdir.

Kısaca, gerçek milliyetçiler, sosyalistlerdir.

---

(1) Bk. Yarınki Türkiye, Nurettin Topçu. İstanbul 1961, S. 158.
(2) Bk. Aynı Eser S. 143, 144
(3) Bk. Dr. Frank Tachau'dan Çevirimiz. FORUM Sayı 145, S. 22
(4) Bk. Nurettin Topçu, aynı eser, S. 136.

öhhööö

Bildiri

Millî Eğitim Bakanlığı şöyle bir bildiri yayınladı:

«İzmir Senatörü Sayın Ömer Lûtfi Bozcalı......»

Gerisini yazmıyacağım.

Bundan böyle kimseye «Sayın» demiyeceğimi saygılarımla arzederim.

Bâlâ'dan gelen ses

AP'nin Bâlâ ilçesi kongresinde Tevetoğlu Fethi beg şöyle dedi: «AP'ye düşmanlık, demokrasiye düşmanlıktır.»

«Kurnaz hırsız, karakola kahve taşır» derler.

Ah, zavallı demokrasi!

Karışık salata

Tevetoğlu Fethi beg'den bir cevize:

«*Türk milleti, kendisinin ve memleketin* yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen müfsit, sefil, vatansız ve milliyetsiz sapıkların hezeyanlarındaki gizli ve kirli emelleri anlayamayacak ve onlara müsamaha gösterecek bir heyet değildir.» (Bâlâ ilçesi, AP. kongresi nutkundan)

Dr. Recep Doksat'tan sağlık öğütleri:

«Tenyalar ve başlıca barsak parazitleri doğrudan doğruya insana gelmezler. Hemen daima yenen bir etli veya kirli *gıda maddeleri vasıtasıyla bulaşırlar...*» (Bir gazeteden)

Debreli Hasan

Erzurum'da harp oyunlarını yöneten İnönü:

— Tatbikatta bol mermi yakın, dedi.

Köylüler ise kendisine:

— Bize toprak verin, dediler.

«Bol mermi yakın» diyen Başbakan, ne olur bir de, «toprak verin» desin ya!

Mermi gürültüsüne aldırış etmeyen İnönü, ağa zırıltısına hiç tahammül edemez!

Onun için, «At martini Debreli Hasan, dağlar inlesin!»

Yatma grevi

Sümerbank Defterdar Fabrikasının Vargel dairesinde çalışan işçiler «yatma grevi» yaptılar.

Neyleyim öyle yatmayı! İşverenin üstüne yatsınlar ki anlayım yiğitliklerini. Kanunun üstüne yatan işverenin üstüne yatılmaz mı?

Huzur ve sükûn

Herkesin, hattâ İkinci Koalisyon'a katılan partilerin bile ağzında «huzur ve sükûn»!..

Ama, hepsi başka telden çalıyor.

İşçinin huzur ve sükûndan anladığı: İş, ekmek, grev, toplu sözleşme, güven!

Tüccarın huzur ve sükûndan anladığı: Çok kazanmak. İyi kazık atabilmek. Kürk üstüne kürk giymek apartman üs*tüne apartman dikebilmek.*

Dilencinin huzur ve sükûndan anladığı: Bol sadaka toplıyabilmek.
sükûndan anladığı: dokunmayın, uyuya-
Meclislerin ve hükûmetin huzur ve
cağım.

Biz galiba hâlâ nekahet devresindeyiz!

Baraj aşılıyor

Almus Barajı'nda çalışan işçiler Tokat Valiliğinden yürüyüş izni aldılardı, Almus'tan Tokat'a kadar yalınayak yürüyeceklerdi. Almus — Tokat arası 40 kilometredir.

Fakat, haklarını aldıkları için yürüyüşten vazgeçtiler.

Koalisyon sevdalısı İnönü'nün bir sözünü aktaralım buraya:

«Bir memlekette namus erbâbı, en az, namussuzlar kadar cesur olmadıkça o memleket için kurtuluş yoktur.»

Göç

Almanya'daki işçilerimizin sayısı 16 *bin 500 olmuş. Her ay 1000 işçi* yollu-yormuşuz.

Eh, bâri memleketi de Batı Almanya'ya taşıyalım da, olsun bitsin... Nasıl olsa işçileri gönderiyoruz. Grev, Toplu Sözleşme hikâyeleri de böylece bitmiş olur.

İnşallah!.

Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'ni gezen İnönü:

— Bu Üniversiteyi beğendim. Bir daha ki sefere burada okumak isterim, diyor.

Ah Paşa! Bâsübâdelmevt bir temenni... Okuyacaksanız, vakit geçirmeyin, hemen yazılın Üniversiteye...

Tef

Ankara'da bir tef salgınıdır aldı yürüdü... Kızılay'a iniyorsunuz, tef; Ulus'a çıkıyorsunuz, tef. Çocuklar caddelerde harıl — harıl tef satıyorlar.

Ne dersiniz, zevke eğlenceye mi işaret, yoksa Ankara'da ayıların çoğaldığına mı?

Sakın, tenekenin yerini tef almış olmasın? Hani, bir de bu var...

Hüseyin Korkmazgil

Mehmet Can'ın Tuzluca'sından geliyorum...

Mehmet Can
Aranan İdâreci

Tuzluca'da 1 yıl Hükümet Veterineri olarak bulundum. Mehmet Can'dan önce ben Tuzlucadaydım. O tarihlerde onun ismini bile bilmiyorduk. Mehmet Can'ı bize Cumhuriyette Yaşar Kemalin yazıları tanıttı. Yokları vareden kaymakamı, Savcı İbrahim Saygılı ile birlikte Yaşar Kemalden öğrendik. Her ikimiz de «Mehmet Can, Tuzlucaya bir gelse» diyorduk. Sonra bir gün Mehmet Canın Tuzlucaya tâyini haberini okuduk. Hem üzüldük, hem de sevindik. Tâyinin şekli bizi üzmüştü, ama Tuzluca Mehmet Can gibi bir Kaymakam kazandı diye de, memnun olduk.

Önce, sizlere Tuzluca'yı tanıtayım. Tuzluca, Rus hududuna 5 kilometre mesafede irice bir köyden ibaret. Kasabanın 1200 kişilik nüfusu 3—400 yıkık viran evde barınıyor. Evler topraktan ve *penceresiz. Evlerin üzerinde bir delik,* pencere vazifesi görüyor. Ruslardan kalma binaları halk yıkmış. Kasabada tek bir ilkokul var. Doktor ve ecza dolabı yok. Halk, hastasını 63 Km. ötede Iğdıra götürür. Modern Sağlık Merkezi, doktorsuz ve ilâçsız durur. Kasabada tek bir otomobil var: O da kaymakamın arabası.

Halk, fâkirdir. Geçimini hayvancılıktan sağlar. Buğdayını dışarıdan alır. Nohuttan yapılan «Bozbaş» millî yemektir. Fakat açlık, Tuzlucalıların kapı yoldaşıdır. Fakir Tuzlucanın Belediye bütçesi de cılızdır. Bu yüzden, bütün iyi niyetlerine rağmen, birçok kaymakam kasabada birşey yapamadı.

Tuzlucada Azeri ve Kürt asıllı vatandaşlarımız yaşıyor. Kürtlerin «Şıhı» Mehmet Şâkir isminde biri Şıh efendi, belli bir iş yapmaz. Halkın verdiğiyle geçnir. Okur, üfler, hastaları tedavi eder. Halk onun peygamber sülâlesinden geldiğine inanır ve Şıh için yiyeceğinden hisse ayırır. Fakir Tuzluca halkının Şıhı da, tabii ki halk gibi fakir. Azerilerin mânevî lideri ise Şeyh Şâmil sülalesinden geldiği söylenen Tevfik Ayrım. Tevfik Ayrım da hiç bir iş yapmaz, emlâkinin geliriyle geçinir.

*İki ayrı ırk arasında mücadele yok*tur. İki grubun, seyrekte olsa, biribirilerinden kız aldığı bile görülür. Kasabada sert parti çekişmeleri de görülmez. Çoğunluk, oyunu eskiden D.P. ye verirmiş. Son seçimde de Tuzluca, oyunu A.P. lehine kullandı.

Kadirli ağalarının gazabına uğruyan Mehmet Can işte böyle bir Tuzluca buldu...

Mehmet Can, ilçeye geldiğinde ben izindeydim. Bir hafta sonra döndüm. Mübalağasız, söylüyorum Mehmet Can bir hafta içinde kasabanın havasını değiştirmişti. Bir haftada başarılan işler şunlardı:

— *Bütün dükkânlara* badana yaptırılmış, vitrinler yeşile boyanmıştı.

— Yıllardır sürüncemede kalan Ziraat Bankası inşaatı ele alınmış, inşaat yeri hazırlanmaya başlamıştı.

— Temeli atılıp kalmış olan Ortaokul binasının tamamlanması için para toplama kampanyası açılmıştı.

— Muhtarlar toplanmış, derhal köy yollarının onarımına girişilmesi plânlanmıştı.

— Şehrin içinde olan su arklarının betondan yaptırılması kararlaşmıştı.

— Kaymakamlık binasının betonla örtülmesine, bahçenin de örnek bir sebze bahçesi haline getirilmesine başlanmıştı.

Bütün bunlar bir hafta zarfında Tuzluca'nın havasını değiştirmiş; Mehmet Can sadece kasabada değil, bölgede şöhret sahibi olmuştu. Civar yerler*den Mehmet Canı görmeye geliyorlardı.* Kars Valisi, bu yüzden Mehmet Can'a takılıyor, ona «Seni merak edip görmeye geliyorlar. Mehmet Can, gelenlerden 50 kuruş yüzgörümlüğü alacağım» diyordu.

Tuzluca imara muhtaç bir yerdi. Her şeyden önce kasabanın elektriği yoktu. Daha önce, fakir Belediye Karsın emekliye ayrılmış elektrik motorünü satın almıştı. Fakat motör kullanılmaz halde yatmaktaydı. Yollar bakımsızdı. Tuzlucanın köylerle arasında yol diye bir şey yoktu. *En yakın bir köye bile mo*törlü vâsıta ile gitmek imkânsızdı. Hatta bâzı köylere at sırtında da gitmek çok zordu. Köylerin su işleri, çıkmazdaydı. İhtiyacı karşılamıyan köy su arkları, 40 yıl önce Ermeni işgâlinde yapılanlardan ibaretti! Halk herşeyi hükûmetten bekliyor, kendi inisiyatifiyle hiç bir işe el atmıyordu.

Çalışma kampanyası

Köylülere kendi ihtiyaçlarını kendilerinin karşılamalarını öğretmek lâzımdı. Mehmet Can; derhal kendi kendine yardım kampanyasına başladı. Devletin yardımı ondan sonra gelecekti...

Bu güç bir işti. Yıllardan beri ihtiyaçlarının ne olduğunu bile kestirememiş olan bir halkı geniş bir çalışma faaliyetine yöneltmek kolay değildi. Her*şeyden önce Tuzlucalılara çalışma* sâyesinde neler başarılacağını göstermek; çalışmanın nimetlerinden sâdece kendilerinin faydalanacağını anlatmak gerekiyordu.

Bu temel anlayış içinde, kısa zamanda çok şeyler yapıldı. Bunun en güzel örneğini, Mehmet Can ile birlikte köy yolları inşaatını teftiş için gittiğimiz zaman gördüm. Köylüler dinamik kaymakama şöyle diyorlardı: «Beğ, yol yapmak için muhtar bizleri toplayıp götürürken sana kızıyorduk. Akşam dönüşümüzde yaptığımız yolu görünce, kızgınlığımız biraz geçiyordu. Ama şimdi sana bol bol dua ediyoruz.»

Aklımda kalan başka bir örnek te şu: Mehmet Canla bir köyden geçiyorduk. Köylüler önümüze çıktılar. Tam da öğle zamanıydı. Misafirperver Türk köylüsü, yemeğe kalmamız için israr etti. *Fakat bu köy halkı, köy yolunun onarıl*masını yapmamıştı. Daha önce Mehmet Can, bu köye yolun onarılmasını tamamlamak için 15 günlük mühlet vermiş, ama köylüler işe boş vermişti. Bu sebeple yemeğe kalmadık, derhal köyden uzaklaştık. Akşam üzeri tekrar köyden geçerken, muhtar ve köy ihtiyar heyetinin köyde mevcut erkeklerle birlikte, ellerinde kazma kürek; bozuk yolu onardığını gördük.

Köylü çocuğu Mehmet Can, köylü psikolojisini çok iyi biliyor. Onların dilinden anlıyor, onların dilini konuşuyor, onları inandırıyor ve şevkle çalıştırıyor. Nitekim 2 ay sonunda, evvelce atla bile gidilemiyen 25 köye, kayma*kam arabasıyla gidebildik. Şimdi sıra,* okul ve içme suyu dâvâlarının halline geldi. Ayrıca Tuzlucanın gelirini arttırmak lâzım. Tuzlucanın istikbali, hayvancılık ve meyvacılıkta. Meyva fideliği kurmak, korunga ve yonca ekimini geliştirmek ve kuraklığa karşı yem stokları hazırlamak lüzumlu. Mehmet Can, bunları sağlamaya uğraşıyor.

Kasabanın içinde de hızlı bir imâr faaliyeti başladı. Ortaokulun tamamlanması için halktan 12 bin lira toplandı. Devlet teşebbüslerinden yardım istendi. Sular İdâresi, mühendis ve malzeme yardımı yaptı. Orman idâresinden de kereste alınacak.

Mehmet Can, fakir belediyenin gelirlerini arttırmak için didiniyor. İller Bankasından da kredi sağlanacak. İlk iş kasabanın aydınlatılması. Tuzluca yakında aydınlığa kavuşacak.

Halk kaymakama inanıyor, kaymakam ise halk için çalışıyor. Bu kadarı bile, fakirliği ve imkânsızlıkları yenmeye yetiyor. Hem burada Kadirlideki gi*bi ağalar da yok. Mehmet Canın* başı rahat. Vali de onu destekliyor. Tuzlucanın yüzyıllar boyu değişmiyen kaderini değiştirmek için, halk çocuğu Mehmet Canın da daha fazlasına ihtiyacı yok.

Hasan ZEYBEK
(Veteriner)

AÇIKLAMA

Cavid Oral'ın Cevabı...

★

CHP. ve AP. etiketiyle iki defa Tarım Bakanı olabilen Cavid Oraldan eğlenceli bir küfürnâme aldık. YÖN'ün, ilk tasarıyla *Tarım Bakanının yaptığı değişiklikleri karşılaştırarak*, Anayasa çerçevesinde ortaya koyduğu tenkitlere cevap vermekten dikkatle kaçınan Oral Ağanın sevimli yazısı, hem eğlenceli, hem de bir bakanın seviyesini gösterdiği için öğretici... Bizi kimler idare etmiş, yarabbi!

Her çevreden gelen sert tenkitler karşısında**, **İnönü Hükûmetinin bile «Efendim, ön projedir» diye savunmaktan kaçındığı tasarı ile ilgili cevabı, okuyunuz, gülünüz ve bir bakanı tanıyınız. Üşenmezseniz cevabı, YÖN'ün 9 ve 28 nci sayılarında çıkan yazılarımızla karşılaştırınız.

Okuyucularımızın çok iyi bildikleri şeyleri, bir defa daha** **tekrarlamamak için cevabımızı burada kesiyoruz. Yalnız çok ufak bir nokta: Oral Ağa, şahsî arazisinin miktarını (Oral ailesinin değil), Bakanlar Kurulunda 2 bin, YÖN'e ilk cevabında 1500 dönüm olarak gösterdiğini kabul ediyor. ***YÖN'e cevabında Bulduktaki 500 dönüm arazisini hesaba katmamış... Sonrada Cavit Ağa konuşuyor: «Yalan söylemek hiç âdetim değildir»!..***

★

Cavid Oral
Bakanlık da yaptı!

YÖN Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğüne

27/6/1962 tarih ve 28 sayılı derginizde *sözde toprak reformu* tasarısını konu yapan gerçekte maksatlı bir şekilde şahsımı hedef tutan ve yazı nezaket kaidesinin sınırlarını aşan makalelerinizi okudum. Fakat hiç hayret etmedim. Çünkü yazılarınızı, derginizin herkesce bilinen doktirinci karekterine ve insanları yıpratma metoduna çok uygun buldum. Ancak *pek önemli bir memleket dâvasının* bu şekilde müşahaslandırılmasını ve tahrif edilmiş bulunmasını görmekten müteessir oldum.

Kaldı ki aşırı bir sosyalizm akidesinin *yayıcısı ve savunucusu olduğunu* neşir hayatına başladığı günden beri göstermiş bulunan YÖN Dergisinin biraz daha ciddî, biraz daha objektif olması icabetmez miydi?

Amma ne yazık ki Toprak Reformu gibi bu kadar mühim bir kanun mevzuu hakkındaki makalelerinizde ciddilikten ve samimilikten bir eser bile yoktur. Zira yazılarınız, önce Bakanlıklar arası teşkil edilen ve Üniversite Professörlerinin de iştirak ettiği ve konu üzerinde geniş kadrolu *selâhiyetli* bir hey'et *tarafından* prensipleri tesbit edilen ve esasları hazırlanan ve sonra da benim başkanlığımda çalışan bir hey'etin tamamladığı bir reform tasarısını bu kadar indî, bu derece gayri ciddî ve böylesine bir lâübalilik içinde mütelâa etmekte ve kötülemektedir ki bu davranışınızı aklın, mantığın ve vicdanın kabul edebileceği tahmin olunamaz.

Fakat kasıtlı ve peşin hükümlere dayanan bu yazılarınızı okuyan herkes, derhal *anlamıştır ki* sarf edilen bu gayret ve takip edilen taktik, Toprak Reformu tasarısının ilmî bir şekilde ve ilmî bir metodla kritiğini yapmak değil, politik ve demagojik bir ifade ve eda ile doğrudandan doğruya şahsıma isnad ve iftiralar yöneltmektir. Amma bu cabanızın mânasını anlamak güç bir şey midir?

Anayasanın âmir hükümleri

Evet ne yapalım aramızdaki görüş ve anlayış farkı çok büyük. Çünkü siz, Toprak Reformunun yalnız politik bir mevzu yapılmasını ve bütün toprak sahiplerinin arazilerinin ellerinden alınmasını ve nerede ise bu insanların vatandaşlık haklarından mahrum edilmesini isteyen *ve bunun iddia ve ihtirası ile çırpınan* aşırı doktrincilersiniz.

Ben ve tasarının hazırlanmasında emekleri geçen *değerli uzmanlar ise*, Anayasamızın vatandaşa tanıdığı eşitlik hak ve hürriyet ilkeleri ve prensipleri içinde normal hukuk kaidelerine bağlı bir Devlet nizamının anlayış ve görüşü ile davranan insanlar durumundayız. Tasarı herşeyden önce Anayasanın 37, 38, 41 ve 42 inci maddelerinden ve bu maddelerin mâna ve esprisinden kuvvet alarak hazırlanmıştır. Zira değerli hukukçu arkadaşların da katıldığı bu hey'etten, sizin anlayış ve arzunuza göre Anayasaya aykırı ve hukuk nizamımızı zedeleyici hükümleri içine alan bir tasarı çıkamazdı.

Dağıtım miktarı :

Şüphesiz ki bugün medeni memleketlerin kabul ettikleri gibi her milletin millî yapısı içinde toprak mülkiyetinin ve toprak rejiminin kendine göre bir özelliği vardır; sosyal ve ekonomik problem ve cereyanların önem taşıdığı bu asırda hudutsuz bir toprak mülkiyetinin var olmasını ve devamını iddea etmek zamanı da geçmiştir. Ancak bu, sizin arzularınız gereğince toprak mülkiyetini büsbütün inkâr ve red etmek demek değildir. Bugünkü dünyada toprakta özel mülkiyetin aşırı derecede kayıtlanmasını, hazin akıbetleri ile birlikte *demirperdenin* arkasından başka nerede görmek mümkündür?

Toprak Reformu tasarısını her okuyan kimse görecektir ki, bu tasarının çok belirli karakteri Türk köylüsünü toprak sahibi yapmak ve iktisaden yaşayabilir aile ziraat işletmeleri yaratmaktır. Ve yine herkes görecektir ki 5.000 dönümle kayıtlanan azami özel mülk büyüklüğü yalnız kurak bölgelere *inhisar eder. Zira* bölgelerin özelliklerine kuru veya sulu ziraat yapmalarına ve verim kabiliyetlerine göre bu miktar azalmakta ve iyi iklim ve toprak şartları altında 1.000 dönüme kadar inmektedir. Bunun yanında işletme kredisi ve işletme vasıtaları birlikte nazarı dikkata alınmak suretiyle köylüye dağı*tılacak toprak miktarı ise şimdiye kadar* tatbik edildiği gibi 5 dönüm, 10 dönüm olmayacak ve bir köylü ailesini besleyecek ve onu memleket istihsaline faydalı kılacak miktara çıkarılmaktadır.

Kamulaştırmanın on yıl müddetle taksitlendirilmesi, toprağın gerçek bedeline nazaran istimlâk edilmesi, kanunun makabline *teşmil edilememesi* gibi hususlar, Anayasamızın âmir hükümlerindendir. O halde bu hususlarda beni hangi hak ve hangi vicdan *ölçüsü* ile tenkid ve muvahaze eder, yapıcı bir zihniyetle ve çok iyi niyetlerle hazırlanmış bulunan bu tasarıyı gölgelemeye kalkışabilirsiniz?

Kadastro:

Kadastro işlerine gelince, bu da sizin *maksatlı olarak umumi efkârı bulandırmak* için ileri sürdüğünüz şekilde değildir. Kadastro işleri Toprak Reformunun tatbikatını 100 yıl, 200 yıl geciktirecek bir mesele asla teşkil etmez. Eğer yurt topraklarının kadastrosu bu güne kadar yapılmamış veya tamamlanmamışsa bunda benim bir kabahatım olabilir mi?

Kaldı ki Toprak Reformunun sadece bir bölgede değil bir çok bölgelerde birden başlamasına kadastro mecburiyeti mani *olmayacaktır. Zira bugünkü* ileri teknik imkânlar ve vasıtalar hem istenilen bölgenin kadastrosunu çok süratle yaptırmayı mümkün kılar ve hem de Devlete ve hususî şahıslara ait toprakların miktarının belli olmasıyle Reformun gerçekleşmesi hızlandırılır. Ben de size soruyorum komünist memleketle*rin dışında ve cebri bir metotla* dünyanın neresinde çok kısa bir zamanda tasarının derpiş ettiği anlamda şumülde bir toprak reformunun yapıldığı vakidir?

Size şunu haber vereyim ki eğer Devletin malî takatı ve teşkilât gücü imkân verirse ve Devlet her yıl, tasarıda derpiş edildiği gibi en azdan 100 milyonluk bir özel fon kurabilirse, imar ve islâhla kültür arazisi haline getirilebilecek 10 milyon dönümlük araziyle 20 milyon dönümlük *sair topraklar* üzerinde *metodlu ve bilgili* bir çalışma ile bu reformu gerçekleştirmek mümkündür. Hangi medeni ve demokratik memleket bu muazzam işi bir iki senede halletmek imkânını bulabilmiştir. Size şu ciheti de haber vermek isterim ki bu tasarı esas kanunun prensip ve hükümlerini içine almaktadır. Bu kanunun *tatbikatını kolaylaştıracak teşkilâtlanma* kanunu, tüzüğü, talimatnamesi, dağıtım ve çok küçülmüş toprakları toplulaştırma örnek plânları hazırlık halindedirler.

4753 sayılı kanun:

Dikkat nazarını çeken diğer bir nokta da bu tasarı *münasebetiyle 1945 yılın*da çıkarılan 4753 sayılı çiftçiyi topraklandırma kanununun konuşulması sırasında geçen münakaşaları, kendi tezinizi haklı göstermek emeliyle tek taraflı olarak bu neşriyata karıştırmanız olmuştur. Ve bir taraf methüsena edilirken diğer taraf batırılmak istenmiştir. Niçin ve neden?

1945 de çıkarılan 4753 sayılı kanunun toprak miktarını 50 dönüme indirecek olan o malûm 17 nci maddesinin Halk Partisi Kurultayı tarafından red edildiğini ve Büyük Millet Meclisinde tasvip görmediğini mucip sebepleriyle ve okuyucuya mukayese imkânı verecek karşılıklı tartışmaları olduğu gibi niçin neşretmediniz.?

Hattâ bu yeni toprak reformu tasa*rısını da önce okuyucularınıza arz etmek* ve sonra tenkidine girişmek bir iyi niyet eseri olmaz mıydı?

Amma sizin maksadınız Toprak Reformu tasarısını ilmî ve objektif bir görüşle hak ve hakikata uygun bir şekilde tenkid etmek değil ki...

Bütün mesele galiba beni töhmetlen*dirmek ve beni tehdide kalkışmak gayesi*ne matuf bir davranış gösterisinde bulunmaktır.

Bu davranışınızı ciddilikle bağdaştıramadım ve bir lâtife olarak karşıladım doğrusu. Zira, ben malûm metodunuzdan çekinecek ve korkacak ve prensip ve kanaatlerinden fedakârlık edecek bir insan *değilim. Bunu böyle biliniz.*

Şüphe yok ki hiç bir kanun tasarısının noksansız ve kusursuz olduğu iddea edilemez. Toprak Reformu tasarısı da, kıymetli iki hey'et tarafından hazırlanmış olmasına rağmen eksik kalmış tarafları bulunabilir. Yalnız bu tasarı henüz son şeklini almamıştır. Daha Hükûmet tara*fından incelenecek ve sonra Büyük Millet* Meclisinde etraflı konuşma ve tartışmalara tabi tutulduktan sonra kesin ve kâmil şeklini almış olacaktır.

Şu halde, YÖN'ün aşırı sosyalist yazıcılarının bu hususta fikir ve kanaatleri varsa, umumî efkârı ciddî olarak aydınlatmak imkân, fırsat ve vakitleri de var demektir.

Yalnız şu kadarını söylemeliyim ki, bu tasarıyı hazırlayanlar ne toprağı çiçek saksısında görmüş, ne ziraat işletmeciliğinde başarısızlığın hüsranına uğramış ve ne de şu veya bu hisler tesiri altında hareket etmiş kimselerdir. Bu tasarıyı hazırlayanlar, memleketin sosyal, politik ve ekonomik durumunu, istihsal kapasite ve gücünü ve gerçek şartlarını en azdan sizin kadar bilen ve sosyal adaletin tahakkuku*nu ve Türk köylüsünün topraklanmasını* canıgönülden isteyen insanlardır. Bundan dolayı hazırladıkları tasarının Millî bünyeye uygun, sosyal ve ekonomik hayatımızda muvazene sağlayacak bir tasarı olduğu inancı ve vicdan huzuru içinde bulunuyorlar.

Arazimin miktarı :

Size merakınızı gidermek için arazimin miktarını tekrarlamakta fayda umarım. Vekiller Heyetinde bir söz sırasında, arazimin miktarını 1945 yılında da 2000 dönüm bugünde 2000 dönüm olduğunu söylemiştim. YÖN'de 1500 dönüm deyişim Akdam köyündeki arazimin miktarıdır. Bunun dışında 500 dönüm de Bulduk da olduğuna göre mevcudu 2000 dönüm eder. Yalan söylemek hiç adetim değildir. Bu ancak isnad ve iftiracıların ahlâk edindiği bir şeydir. Şayet arazimin miktarını tapu miktar ve numaraları ile öğrenmek ihtiyacında iseniz Adana tapu dairesine müracaat ediniz.

Size son sözlerim şudur:

Ben ne bir sınıfın sözcüsüyüm ve ne de bir sınıf mücadelecisiyim. Benim gözümde bir ve bütün olarak yalnız Aziz Türk Milletinin varlığı, menfaatleri ve esenliği vardır. Düşüncelerimde hâkim olan budur. Kalbimin derinliklerinde yine bu inanışlar hâkimdir. Eğer yurdumuzun bugünkü sosyal ve ekonomik şartları karşısında zaruretine inandığım bu Toprak Reformu Tasarısı kanunlaşır ve gerçekleşirse bunda naçiz bir payım ve bir reyim olmasının bahtiyarlığını duyarım.

Cavid Oral
Adana Milletvekili

BİZİ NASIL GÖRÜYORLAR?

Türkiye'yi Bekleyen Meseleler

Fransanın Orta Doğu uzmanlarından Pierre Rondot, katolik ve muhafazakâr «La Croix» gazetesinde, Türkiye ile ilgili bir yazı dizisi yayınladı. Muhafazakâr Avrupanın aydın çevrelerinin görüşünü yansıtan yazıyı, varılan hükümlerdeki doğruluğun veya yanlışlığın takdirini okura bırakarak sunuyoruz:

Banka ve proleter seli

Dünyanın bütün büyük şehirlerinde olduğu gibi, İstanbul'da da ortalık kararır kararmaz ışıklar yanıyor. Neon lâmbaları, eski yeni bütün caddeleri aydınlatıyor ve dar kaldırımları dolduran insan selinin solgun çehresini ortaya koyuyor.

İstiklâl caddesi İstanbul'un en büyük caddelerinden biri. Bu cadde, bir zamanlar Pera denen, şimdi ise Beyoğlu ismini taşıyan eski ve Avrupaî bir semti katediyor.

Seneler önce İstiklâl caddesini görmüş bir kimse, bugün tekrar aynı caddeye inse, eminim ki değişen üç şey karşısında hayretini gizliyemiyecektir. Evvelâ, bankaların sayısının son derece artmış olduğunu görerek şaşıracak sonra sinemaların ve tiyatroların bolluğu karşısında duraklıyacak ve nihayet, caddeleri dolduran ve çoğu erkeklerden müteşekkil bir prol'ter seli karşısında irkilecektir.

Banka terimi, Türkiye'de çeşitli tipte müessesere verilen bir isim. Hattâ bazan, Sümerbank ve Etibank gibi az veya çok ihtisaslaşmış devlet teşebbüslerine de banka deniyor. Fakat, son zamanlarda kurulan bankaların çoğunu özel teşebbüsün hizmetindeki finansman organları teşkil ediyor. Bunlar, faizler ve çeşitli ikramiyeler yoluyla *küçük kasalardaki* paraları kendilerine çekmenin yollarını arıyorlar.

Türkler, mizaç itibarile sinema ve tiyatroya çok düşkünler. Eskiden karagözle yetinirken bugün modern tiyatro ve operalara sahipler. Fakat Beyoğlu'nda daha ziyade sinemalar ve gece kulüpleri var. Sinemalar hakkında söylenecek fazla bir şey yok. Bunlar daha çok yabancı, ara sıra da yerli filmler oynatıyorlar. Gece kulüplerine gelince, bunlardan bir kısmı sazlı ve alaturka şarkılı. Çoğu da «varyete» li. Buralarda, hiç bir sanat değeri olmıyan «oriental» *danslar yapılıyor.*

Gece kulüplerinin pek mütevazi bir müşteri topluluğu var. Bir çoğunun kapısında şöyle bir lehva asılı «salona şapka veya palto ile girilemez».

İstiklâl caddesinin en çok dikkati çeken tarafı, kaldırımları dolduran ve hattâ caddeye taşan kalabalık. Bu kalabalığın çoğunluğunu köylerden kopmuş kasketli insanlar teşkil ediyor. Son senelerde, İstanbul'da, suni bir nüfus şişmesi bariz bir şekilde göze çarpıyor.

Yol bakımından Türkiye'de büyük bir terakki var. Eskiden Atatürk daha ziyade *demiryolları* ile yetinme *yolunu* tutmuştu. Çünkü bu otarşik bir idare anlayışına daha çok uyuyordu. Fakat, son 15 sene içinde, stratejik sebeplerle, hemen her yeri birbirine bağlıyan yollar yapıldı. Mamafih, bu yolların bir kısmı bir hayli kalitesiz. Amerikan yardımı ve geniş teçhizat kolaylıkları, şoselerin yapılmasını, arabaların artmasını ve akaryakıt satın alınmasını sağladı. Dış borçlar ve köylerin çözülmesi memleketin fakirliğini bir kat daha arttırdı.

Türkiye'de ziraî makineleşme de yakın zamanlarda başladı. Ve ilk zamanlar iyi neticeler doğurdu. 1950 — 60 devresinin iktidar partisi olan Demokrat Parti «kırk bin traktör partisi» olmakla övünüyordu. 1953'de Türkiye, çok müsait bir konjonktürde dünyanın üçüncü büyük buğday müstahsili görünüyordu. Bu devrede geniş ölçüde ihracat da yapıldı. Fakat kısa zaman sonra madalyonun öbür tarafı göründü. Erozyon toprakları mahvetti ve mera yetersizliği *yüzünden hayvancılık büyük bir tehlike* ile karşı karşıya kaldı. Türkiye, bugün Amerikan buğdayına muhtaçtır. Korkunç bir hızla çoğalan işsiz köylüler büyük şehirlere akın ediyorlar. Rakamların dili, maalesef, çok açık. Bugün İstanbul'da iki milyon kişi yaşıyor. Şehrin nüfusu 15 senede iki misli arttı. Fakat, ailelerin üçte birinden çoğunun evi tek bir bölmeden ibaret. Sokaklarda 35 bin başıboş çocuk var. Nüfusun 1/5 den çoğu gecekondularda yaşıyor.

Gecekondulardaki Türkiye

Gecekonduların çoğalışı büyük bir problem teşkil ediyor. Fakat, Türkler meselenin samimeyetle ortaya konması gerektiği *inancındalar. Dâvanın çözümünü ancak bu* şekilde kolaylaşacağını biliyorlar.

Ankarada gecekondularla ilgili hemen herşeyi öğrenmemiz mümkün oldu. Ankara 1923'de 30 bin nüfuslu iken, bugün 800 bin kişiyi barındırıyor. Fakat, halkın yüzde kırk beşi «yani 350.000 kişi» şehrin civarına rastgele yığılmış köylülerden meydana geliyor. Bunlar gecekondularda yaşıyorlar. Ankarada gecekondularda ekseriyetle elektrik var. Fakat su yok, lağım yok, taş döşeli yol yok. Belki de hepsinden kötüsü gecekondu sakinlerinin istikrarlı ve teminatlı bir işi yok.

Ankara, Türkiye'nin gecekondu probleminin en bariz bir şekilde ortaya çıktığı şehir. Çünkü, İstanbulda gecekondularda yaşıyanlar nüfusun yüzde 21 ini, İzmirde yüzde 18 ini teşkil ederken, Ankarada bu oran yüzde 45. Fakat meselenin çözümü için en çok çalışılan şehir de gene Ankara.

Türkiyede gecekondu problemi 1950 senesine doğru ortaya çıktı. 1950 senesinden itibaren 240.000 kadar gecekondu yapıldı. Bunlarda aşağı yukarı bir milyon insan yaşıyor. Bu rakam Türkiyede şehirlerde yaşıyaların yüzde 20 sine tekabül etmektedir.

Türkiyede gecekonduları bu kadar süratle çoğaltan sebep nedir?

Gecekondularda iki tip insan yaşıyor. *Bir kısım gecekondu sahipleri, gelir seviyeleri*, artan kiraları karşılıyamadığı için şehirden kopan küçük memurlar, müstahdemler ve zanaatkarlar Diğer bir kısım gecekondu sakinleri ise, ziraatin yetersizliği yüzünden ümitsizliğe düşmüş ve şehrin cazibesine kapılmış köylüler. Fakat bu sonuncu grup şehirde ekseri, tam bir işsizliğe mahkûm oluyor. Türkiyede nüfus, ortalama olarak senede yüzde 3 atarken bu oran büyük şehirde yüzde 5.5 a çıkıyor. Gecekondular, iyi kötü bu insan dalgasını yutmağa çalışıyorlar. Tabiatile bu durum bir takım becerikli *spekülatörlerin ortaya çıkmasına* yol açıyor. Bunlar, satılmak veya kiraya verilmek üzere gecekondular yapıyorlar.

Bu durumda ne yapılabilir? Şüphesiz bunların yerini alabilecek meskenler hazırlanmadan, gecekonduların yıkılması bahis konusu olamaz. Çare olarak belediyelerin devletin elindeki toprakları alarak, rasyonel bir plâna göre hazırlamaları ve buralarda mesken inşaatını teşvik etmeleri düşünülebilir. Bunun için de bizzat yardım etmek ve tapu sicili dağıtmak gereklidir. Böylece, on sene içinde gecekonduları massedecek ve nüfus patlamasını karşılıyacak bir milyon dört yüz bin civarında mesken inşa edilebilir. Fakat bu hastalığı kökünden kurutmaktan ziyade, onun arazını tedaviye çalışmak olacaktır. Bir taraftan mesken inşa ederken, diğer taraftan da gecekondu problemini doğuran göçlerin bir sosyal olay olarak tetkiki gerekmektedir. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim üyelerinden İbrahim Yasa (*İbrahim öğretmen olacak*) *1958 de* «Ankarada 150 gecekondu» üzerinde bir inceleme yaptı. Bu monografiyi, mümkün olduğu kadar süratle meselenin bütününü inceleyen etüdlerin takip etmesi şart. Selahiyetli makamlar, 1963 den itibaren şehirli proleteryanın *problemini bütün genişliği ile ele* alacak bir sosyo — ekonomik araştırmaya girişileceğini söylüyorlar.

İşsizlik..

Aslında gerek kaldırımları dolduran işsizler, gerekse kenar mahallelere yığılan gecekondular Türkiyede daha temel bir meselenin arazları: Gizli işsizlik. Bu konuda Ça*lışma Bakanı ile faydalı bir görüşme yaptık.*

Kendisi de eski gazetecilerden olan Bay Bülent Ecevit, sorularımıza çok büyük bir nezaketle cevap verdi. Çalışma Bakanı kabinenin *en genç* üyelerinden biri.

Bay Ecevit, bakanlığının karşı karşıya bulunduğu çetin problemleri hiç gizlemiyor. Fakat, kendisi iyimser. «Bir yıl içinde. işsizlik bizim için artık bir problem olmaktan çıkacak» diyor Ecevite göre artık plânlamaya mazide olduğundan daha şumullü bir şekilde başvurmak lâzım. Memleketin malî imkânları, iktisadî istikrarı bozmadan en iyi şekilde kullanılmalıdır. Şu anda, dış yardım hariç, millî bütçeden üç milyarlık, iktisadî devlet teşebbüslerinden de iki milyarlık yatırım fonunun sağlanabilmesi, özel teşebbüsü *de kamçılayacak* ve *yatırımları arttıracak* bir rol oynayacaktır.

Bay Ecevit diyor ki, işsizliği ancak sanayileşme yolu ile yenebileceğiz. Biz bir zi*raat memleketiyiz. İleri teknik sayesinde*, ziraî verimliliği arttırmak zorundayız. Bu durumda ziraat işçilerinin sayısı zaruri olarak azalacaktır. Bu da, köyden şehire bugünkünden de kuvvetli bir akım doğuracaktır. Ziraatin randımanını arttırmak derpiş edilince, sanayiin gelişmesini de düşünmek lâzımdır.

Çalışma Bakanına ücretleri arttırmanın mümkün olup olmadığını soruyoruz.

— Tabiî mümkün, diyor. Zaten. Zonguldak maden işçilerinde olduğu gibi ücret artışları başladı bile Bunlar eskiden günde 6,5 *lira kazanırken bugün iki lira fazla* alıyorlar. Eskiden grev hakkı mevcut değildi. Fakat devletin hakemliği işçilerin lehine rol oynıyabilirdi. Yeni anayasa grev hakkını tanıyor. Yakında grev hakkını düzenliyen ve sendikaların tabi olduğu rejimi ıslâh eden bir kanun çıkacak.

Bir kaç hafta önce. Bay Ecevit patronlarla işçilerin eşit haklarla iştirak ettik*leri bir toplantı tertip etti. Kendisi*, grev ve kollektif iş akti ile ilgili metinlerin karşılıklı bir anlaşma eseri olması gerektiğine inanıyor. Nitekim bu toplantıda bir çok prensip üzerinde anlaşmak mümkün oldu. Fakat, Çalışma Bakanı. bu konuda şahsen oynadığı büyük rolün üzerinde hiç durmıyacak kadar mütevazi. Öğrendiğimize göre. işçilerle patronlar arasındaki görüş ayrılığı, ancak bakanın mahirane aracılığı sayesinde yumuşamış. Bunu söyliyenler, otoritesinin, işçilerden gerekli tâvizleri koparmak için bilhassa gerekeceğini ilâve edi*yorlar.*

Çalışma Bakanı, köylülerin sosyal kanunlardan istifade edip etmediklerini sorduğumuzda. bu güç bir iş diye cevap veriyor. Durumu tetkik ettik, «ziraat işçisini

Ankara'daki işçi yürüyüşünde çıkan olaylardan görü

İşte kocaman bir gecekondu mahallesi...

tarif etmek gerçekten pek zor. Türk köylüsünün çoğu hem kendi toprağını ekiyor, hem de büyük toprak sahipleri yanında çalışarak geçimini sağlıyor. Fakat toprak sahiplerinden para almıyor. Elde edilen mahsulden, çalışma derecesine göre bir kısmı kendisine veriliyor.

İkinci Dünya Harbinden sonra Türkiyeye giren sosyal güvenlik tedbirleri henüz çok geri durumda. Endüstride bile ancak 800.000 işçi için bahis konusu. Bunları on kişiden fazla işçi kullanan teşebbüslerde çalışan işçiler teşkil ediyor. Köylüler için hususî bir rejim düşünülüyor. Sağlık Bakanı da, kendi yönünden bütün halkı ilgilendiren tedbirler araştırıyor. Çeşitli sistemler müteakiben tek bir sistem halinde toplanacak.

Bay Ecevit, son olarak, «İktisadî kalkınma, her şeyden ziyade işçilerin teknik mükemmeliyetine bağlı» diyor.

Çalışma, sanayi ve millî eğitim bakanlıkları her biri kendi bakımından teknik eğitimi geliştirmeğe çalışıyorlar. Sendikalar da bununla meşgul. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı yetişkinlerin eğitimleri için yardım ediyor. Fakat, sarfedilen gayretlerin daha ahenkli bir hale getirilmesi lâzım. Bunun için çalışma bakanlığı özel bir komite kurmuştur.

Türkiyeyi geçenlerde ziyaret eden Fransız parlamento heyeti teknik eğitim konularına büyük bir ilgi gösterdi. Bay Ecevit, teknik yardım konusunda Fransızların vaadlerinden duyduğu memnunluğu belirtti. Şüphesiz bu konuda iki memleket arasında samimi bir işbirliği olabilir. Fransızların dostluğu da, kendini en iyi bir şekilde bu sahada gösterebilir.

Sendikalar kuvvetleniyor

Türkiyede işçiler gittikçe büyüyen bir kuvvet teşkil ediyor. İstanbulda 100.000 kişiyi biraraya getiren 31 Aralık kütle hareketi de bunu *göstermektedir. Hükümet* de meselenin farkındadır.

Fakat bu kuvvet teşkilâtlanıyor mu? Eğer teşkilâtlanıyorsa hangi metotlarla ve hangi limitlerle.

Türk sendikalizmi ancak son aylarda, daha sarih bir ifade ile ancak 27 Mayıs ihtilâlinde sonra çocukluktan kurtuldu. Bu gecikmenin sebebi neydi? Çalışma Bakanı Bülent Ecevit bunu şöyle izah ediyor: «Eskiden Türkiyede lüzumundan çok daha fazla sendika vardı. Fakat, grev hakkı olmadığı için, sendikaların hikmet vücud'u ortadan kalkıyordu. Ortada ideolojik sebepler olmadığı halde sendikalar bölündüler. Türk sendikalarına komünist sızması bahis konusu değil. Fakat yeni rejim grev hakkını tanıyacağını açıklayınca, sendikalar toparlandılar ve gruplaştılar. Bunlar, milletlerarası hür sendikalar konfederasyonuna «Türk — İş» adile katıldılar. Menderes hükümeti, Türk — İş'e milletlerarası konfederasyona katılma izni vermemişti. Bu izin, 27 Mayıstan sonra gerçekleşti.

Bülent Ecevit Türk sendikacıları için takdirini gizlemiyor. «Genel olarak anlayışlı ve sorumluluklarını müdrikler,» diyor.

Milletlerarası hür sendikalar konfederasyonu, Türk sendikacılığına yakın bir ilgi gösteriyor. Bu teşekkül, 1957 de Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı nezdinde, Demokrat *Parti hükümetinin sendika hürriyetlerini* kısıcı faaliyetini protesto etti. Şimdi de Türk — İş'e önemli ölçüde yardımda *bulunuyor ve idarecilerinin yetişmesi için* ly birliği yapıyor.

Türk işçileri siyasî hayata giriyor

Bugüne kadar Türk işçileri siyasî hayatta önemli bir rol oynamadılar. Halen, parlamentoda çok az temsilcileri var. Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonuna Türkiye temsilcisi Harry Goesel'e göre, bunun sebebi parti listelerinde sendikacılara kötü yerler verilmesidir. Başarısızlıklar buradan ileri geliyor. Fakat, seçimlerden sonra doğan hayal kırıklığı, siyasî parti konusunda sendika idarecilerinin fikirlerini çok değiştirdi. Sendikacıların çoğu, şimdi bizzat kendileri bir parti kurma peşindeler. Batı Avrupanın ve İsrailin sosyal demokrat parti modeline uygun bir parti tasavvur ediyorlar.

*1962 Ocak ayında Başbakan İsmet İ*nönü 400 sendikacı karşısında konuştu ve hükümetin, «sosyal adaletin, hürriyet için *de kalkınmanın şartı olduğuna samimi ola*rak inandığını» söyliyerek, işçi liderlerinin elde edecekleri hakları dikkatli kullanmaları gerektiğini hatırlattı.

Hükümet Başkanı, dinleyicilerinin zihnini daha iyi çelebilmek için, işçi liderlerine verilecek yetkilerle, kendi yetkileri arasında bir paralellik kurmakta tereddüt etmedi. «Eğer, dedi, iktidar elimde diye bir başbakan veya bir işçi lideri bunu itidalsiz ve düşüncesiz bir şekilde kullanırsa, çok geçmeden sâhip olduğu iktidarı kaybeder».

YÖN ve Akis

Ankarada, Atatürk Bulvarında, günlük gazeteler ve dergiler yer yer kaldırımlar üzerinde satılıyor. Günlük yayın organları*nın başlıkları, beyaz fon üzerinde kırmızı* harflerle yazılı. Fakat haftalık dergilerin kapakları birbirinden çok farklı. İşte «AKİS»: *kapağında yeralan haftanın adamı* ile Amerika'da çıkan Time dergisini andırıyor. Ve işte «YÖN», Fransa'da çıkan Ex*press tarzı bir dergi.*

AKİS başyazarı Metin Toker'le, YÖN başyazarı Doğan Avcıoğlu Paris Siyasî İlimler okulundan mezunlar. Bununla beraber, bu sağlam kültür temelinin dışında, sadece samimi bir vatanseverlik duygusu ile birleşiyorlar. Gerçi bu duygu çok farklı şekillerde ortaya çıkıyor. Fakat, bu iki tarz telâkkinin halkoyuna eşit bir rekabet atmosferi içinde sunulduğunu derhal belirtelim. Şehirde, hür bir memleket atmosferi hüküm sürüyor.

«YÖN», bu yıl başında yayın hayatına 150 aydının imzaladığı bir bildiri ile atıldı. Bu bildiride, yeni bir devletçilik anlayışı savunuluyor. Memlekette gerçek demokrasinin yerleşmesinin tek yolunun bu olduğu ileri sürülüyor ve «*açlığa, işsizliğe, evsizliğe çare bulamıyan bir rejimin ne kadar üzerine titresek titreyelim demokrasi olmaktan çıkması ve bir gün çökmesi önlenemez*» deniyor.

150 aydın, Türk halkının yarısının 18 yaşından küçük olduğunu ve bunların her türlü tahsil imkânından mahrum bulunduğunu hatırlatıyorlar. Ziraat tam bir çöküntü halindedir ve topraksız köylüler şehirlere doğru akıyorlar. Artık, meyve ihracı, turizmin geliştirilmesi, dış yardım gibi kısmî tedbir ve imkânlarla yetinilemez. Bir kalkınma felsefesine ve köklü reform azmine ihtiyaç hissedilmektedir.

150 aydın devletin iktisadî hayata şuurlu müdahalesini, yatırımları ve vergi randımanını *arttıracak tek yol olarak* görmektedir. Kazançların olduğu gibi, mükellefiyetlerin de adilane bir şekilde yüklenilmesi*nin yolu budur. Devletçilik sayesinde*, çalışma en yüksek değer haline gelecek, köylülerin ve işçilerin gelirleri artacak, kütleler demokrasiden gerçek bir şekilde istifade edebilecekler ve ziraat dâvası halledilecektir. Bildiri, «*Ziraî* kooperatifler, orta çağ kalıntısı olan ağaların yerini almalıdır» diyor.

Plânlamayı da şumullü ve temelli bir şekilde düşünmek gerekmektedir. «Türkiyenin içinde bulunduğu buhrandan kurtulmasının ilk şartı Türk toplumunun çeşitli kesimlerinde görev almış olanların bir temel kalkınma felsefesi etrafında birleşmeleridir.»

Sosyalizm kelimesi, bugün hâlâ Türkiyede tehlikeli yankılar uyandıran bir terim olmaktan çıkmamıştır. Hattâ artık devrimcilik kelimesi bile yavaş yavaş şüphe uyandıran bir terim halini almaya başlıyor. Bazı çevrelerde, bu fikirlerin komünizme paravana teşkil ettiği ileri sürülüyor. Fakat, o kadar uzaklara gidilmese bile, sosyalizmin tazammun ettiği otoriter idare, Türkiyenin büyük yardımlar beklediği demokrasi cep*hesinden kopması sonucuna varabilir mi?*

AKİS dergisi, romantik bir neo—kemalizm olarak kabul ettiği yeni devletçiliği *reddediyor. AKİS'e göre*, Atatürk inkılâpları millete malolmuştur. Artık hiç kimse bu büyük dahinin yerini almaya teşebbüs edemez. Türk ordusu halk tabakalarından kopup gelmiş subaylardan müteşekkildir. Halka karşı bir askerî dikta tasavvur edilemez.

*1945 de İnönü iktidar inhisarına sa*hipken, «tarihî şahısların kendi kendine ortaya çıkmıyacağı düşüncesiyle» çok partili hayata geçişi sağladı. *Maalesef, 1950 de ik*tidarı alanlar isimlerinin «demokrat» olmasına rağmen, oyunun kaidelerine riayet etmediler. Demokratik yollarla ele geçirdikleri iktidarı otoriter bir şekilde kullandılar. 27 Mayıs ihtilâli kendilerini iktidardan uzaklaştırdı. İsmet İnönü 27 Mayısı takip eden 20 ay içinde demokratik nizamın yeniden teessüsü ve iyi işlemesi için elinden geleni yaptı.

Metin Toker'e göre, meseleleri büyük benzerlikler arzeden üç memleket var: Mısır, Yunanistan ve Türkiye. Bunlardan Mısır otoriter metodu seçti ve hiç bir başarıya ulaşamadı. Buna mukabil Yunanistan'da Karamanlis hükümeti, iktisadî alanda, demokratik yollarla fevkâlade neticeler elde etti. Bundan alınacak ders açıktır: Demokratik rejimde kararlı olan Türkiye de bu metotla süratli kalkınmayı sağlıyabilir.

Plânlı kalkınma

Ilımlılar tarafından aşırı olarak vasıflandırılsa bile, YÖN dergisinin, uzun bir durgunluk devresinden sonra, dikkati iktisadî kalkınma üzerinde toplaması büyük bir yenilik teşkil etmektedir. Artık, süratli iktisadî kalkınmanın hiç olmazsa prensibinde herkes müttefik. Herkes «mukaddes — plân» a sadık. Fakat plân taraftarlarından bazıları plânın gerektirdiği fedakarlıklar konusunda tereddüt gösteriyorlar. Hükümet, genel bir plânlamayı gerçekleştirebilmek için ne kadar enerji sarfı gerektiğinin farkındadır.

Hollandalı tanınmış iktisatçı Timbergen'in nezareti *altında beş yıllık bir* plân hazırlanıyor. Türk plânlama ekibi, yabancı uzmanların bilgi ve ciddiyetlerini ittifakla *kabul ettikleri Türk iktisatçı ve uzmanların*dan meydana geliyor.

Plân 1 Mart 1963 yürürlüğe girecek. *Bu tarihten itibaren bir geçiş devresi, zarurî* ayarlamaları mümkün kılacak. Zira, Türkiyede genel bir plânlama yeni bir şeydir. **Yolları ihtimamla hazırlamak gerekir.**

Millî ekonominin kalkınması için büyük gayretler sarfeden Mustafa Kemal de beş yıllık plânlar hazırlatmıştı. Fakat, aslında bunlar kısmî programlarla genel direktiflerden ibaretti. İktisadî kalkınma aralarında hiç bir ahenk bulunmıyan bir kaç devlet teşebbüsünden bekleniyordu. Nitekim, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası 1949 da yaptığı bir ankette, Türk ekonomisindeki durgunluğun başlıca sebebini bu ahenksizlikte bulmuştur.

1950 — 60 devresinde iktidarda bulunan Demokrat Parti, yabancı sermayeyi çekeceği düşüncesile liberalizme sarıldı. Bu düşünce tahakkuk etmedi. Esasen Adnan Menderes tam bir plânlama aleyhtarı idi. Memleket ekonomisini, bizzat kendi çiftliğinde kullandığı metotlarla idare ediyordu. Bir fabrika veya bir baraj inşaası esnasında dosyaları tetkik etmek ve uzmanlara danışmak yerine mahallinde durumu çıplak gözle tetkik ederek kararlar veriyordu. Bu devrede Türk ekonomisinde tam bir israf zihniyeti hâkimdi.

27 Mayıs 1960 da plânlı bir kalkınma devrine girildi.

Beş yıllık plânın hedefleri çok iddialıdır. Başbakan İsmet İnönü 13 Nisanda radyoda yaptığı bir konuşmada, millî gelirde yüzde yedilik bir artışın hedef alındığını belirtti. Bu şekilde 12 senede millî gelirin iki misli artacağını ileri sürdü. Bir çok yabancı müşahdi şaşırtan bu oranın, Türkiye *için hayatî bir önem taşıdığını anlattı.*

Plânın finansmanı 50 milyar Türk lirasına ihtiyaç göstermektedir. Plânın tatbiki *sonunda elektrik enerjisi* istihsalini üç misli, sulanan arazi miktarının da altı misli artması bekleniyor. Gene plâna göre, bu devrede 40.000 mühendisin yetişmesi öngörülüyor. Kimya ve çelik sanayii ile liman tesisleri inşaatı ön plânda tutulacak ve Güneydoğu Anadolu gibi bölgelere öncelik verilecek.

Bu gibi gayretler, dış yardım miktarı ne olursa olsun, büyük fedakârlıklar gerektirmektedir. Bizzat İsmet İnönü de bunu gizlemiyor. Kalkınma ancak kemer sıkma politikası sayesinde gerçekleşebilecek. Bu cesur ikaz şüphesiz ki zaruridir. Fakat u-

Alman Basınında

Türkiyede sosyal uyanış

Batı Almanya'nın en büyük gazetelerinden «Deutsche Zeitung,», 17 Haziran 1962 sayısında, Türkiye ile ilgili olarak bütün sayfayı kaplayan bir yazı yayınladı. F. W. Fernau tarafından kaleme alınan yazıda «Anadolu'da Gün Ağarıyor» başlığından sonra şöyle deniyor:

Son haftalar sırasında Türkiye'nin geçirdiği iç güçlükler, dünyanın endişeli bakışlarını tekrar bu memleket üzerine çekti. Geçen yılın Kasım ayında kurulan koalisyon çıkmazdadır. Fakat Ankara'nın siyaset sahnesinde durmadan değişen bu olaylar, asıl temel gerçeğin göze çarpmasına engel olamıyor. Anadolu ufkundaki sosyal uyanış, bir kum saatinin kumları gibi akıyor. Akış, şimdilik yavaş olabilir, ama hiç durmadan ve engel tanımadan akan bir kumdur bu.

İhtilâl rüzgârı Türkiye'nin sâdece yüzeyini yalayıp geçti. Memleket, tekrar, çok partili sisteme dayanan bir anayasa düzenine kavuştu. 27 Mayıs darbesi artık çok gerilerde kalmış, büyük ümitlerin yerini derin hayal kırıklıkları almıştır. İkinci Cumhuriyet de, toplumun eski temelleri üzerine kuruldu. Fakat, çok şeyin değiştiğini anlamak için, insanın fazla derinlere bakmasına lüzum yok. Şimdiye kadar kendine pek güvenen bir düzenin gerisinde saklı kalmış fikirler, akımlar ve endişeler artık ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin *hayat standardını gitgide düzelten* bir memleket olmadığı, aksine çok güç ölüm — kalım buhranlarıyla karşı karşıya bulunduğu açıkça söyleniyor. Eskiden, Türkiye'de, sosyal ve iktisadî hastalıklar üzerinde konuşmak bile caiz değilken, bugün bu konular üzerinde çekinmeden tartışmaya girişilebiliyor. Türkiye, iktisadî kalkınmanın ve sosyal adaletin yolunu gösterecek adamları aramaktadır. Çeşitli kimselerle konuştuktan sonra, Türkiye'de çok köklü bir değişikliğin kendini göstermekte olduğunu anlamamağa imkân yok. Ama bu değişikliğin tam olarak ne zaman *ortaya çıkacağı ve memleketi ne*relere götüreceği henüz pek belli değil. Öyle anlaşılıyor ki, bu değişiklik bir askerî junta hareketinin veya bir hükûmet buhranının yaratabileceğinden çok daha derin akisler yaratacaktır. Türk halkının hayatında.

Birkaç yıl öncesine kadar, Türkiye'de işçilerin kütle yürüyüşleri yapabileceklerini *kim düşünebilirdi? İdarî yasaklara* rağmen, işçilerin Parlâmento önünde seslerini duyurabilecekleri kimin aklına gelirdi? Oysa, bu iki olay da geçen yılın son yarısında vuku buldu. Anadolu'dan huzursuzluğun işaretleri geliyor. Çeşitli vesilelerle halkta görülen rahatsızlık Türkiye'de şimdiye kadar alışılmamış ölçülere varıyor. Fakat bütün bunlardan bir ihtilâl durumu çıkartmak için vakit henüz çok erkendir. Olayları, fikirleri ve istekleri ideolojilerin şeması içine sokmağa teşebbüs edildiği zaman ortaya çok bulanık ve belirsiz manzaralar çıkıyor. Ama, İnönü'nün damadı tarafından çıkarılan haftalık Akis dergisinde bile, Türk toplumunda artık tehlike çanlarının çalmakta olduğu yazılırsa, bu sözler üzerinde dikkatle durmak gerekir; çünkü bu *sözler ihtilâlcilikle en küçük bir ilgileri* bulunmayan çevrelerden gelmektedir. Tabiî, bu tehlike çanlarını duymak istemeyen ve sağır olmadıkları hâlde sosyal huzursuzluğa kulaklarını tıkayanlar var. Türkiye'nin dostları bunların sözlerine kanmaktan mutlaka sakınmalıdırlar.

Son darbeden beri, yaşlı İsmet İnönü'nün kişiliği tekrar siyaset sahnesine hâkim durumdadır. İnönü, Türk İstiklâl Savaşı ve Kemalist Cumhuriyetin kuruluşu ile zamanımız arasında son köprüyü teşkil ediyor.

Son olayların yarattığı ortam, bu büyük ve yaşlı devlet adamının gölgede kalmış taraflarını tekrar gün ışığına çıkardı. Memleketin bugün her zamankinden daha fazla muhtaç olduğu dinamik güç, İnönü'de gençlik yıllarında bile bulunmamış olan bir şey. Gerek şartlar, gerekse hükûmet başkanının tabiatı dolayısıyle, hükûmetin iktisadî ve sosyal alanlarda gösterdiği cansızlık ve kayıtsızlık, Parlâmentonun ve partilerin memleketteki itibarını hiçe indirdi. Seksenlik İsmet Paşanın İkinci Cumhuriyet kaderini omuzlarında taşımakta oluşu, bugünkü durumun geçiciliği yolundaki yaygın inancı daha kuvvetlendiriyor.

Gazete, bundan sonra, Parlâmento'da temsil edilen partilerin programlarını ve tutumlarını incelemekte, partilerle gerçekler arasındaki boşluğa işaret etmektedir. «Anadolu'nun baskısı» başlığını taşıyan bölümde ise şunlar söyleniyor:

«Sınıfsız Türkiye» sözü çoktan hayâl olmuştur. Sosyal gerilimler artık çok daha keskin bir dille ifade edilmektedir. İktisadî kalkınma geniş bir orta sınıf yarattı ama, harp kazançları ve enflâsyon yüzünden gelir grupları da birbirinden kesin şekilde ayrıldı.

Anadolu hareket hâlindedir. Nüfus, köylerden şehirlere akmaktadır. Büyük şehirler çevresindeki gecekondular hiçbir engel tanımadan hızla çoğalmaktadır. Anadolu'dan göçenler her yıl yüzbinlerle gelmekte, birlikte getirdikleri işsizlik şehirlerde siyasî tehlikeler yaratmaktadır. Nüfus grafiği ile istihsal grafiği arasındaki karşılaştırma, kelimeler acı da olsa, Türkiye'nin artık «açlıkla yarışa girdiği» gerçeğini ortaya koymaktadır.

Son zamanlara gelinceye kadar radikal sosyal reformcular için tek siyasî imkân Halk Partisiydi. Askerî idare zamanında yeni başlangıçlar görüldü; fakat seçimlerden önce, bütün bu teşebbüslere girişenler parçalanmış gruplardan öteye gidemediler. Ancak seçimlerden sonradır ki, sosyalist eğilimli bir partinin kuruluşu yolundaki gayretler gözle görülür bir hâl aldı. Aralık 1961'de, haftalık «YÖN»ün ilk sayısı çıktı. Kurucuları arasında Doğan Avcıoğlu ve Mümtaz Soysal gibi daha önceleri Halk Partisinde çalışmış veya Halk Partisine yakın çevrelerde bulunmuş entellektüeller vardı.

Gazete, yazının bu kısmında, YÖN'ün kurucularından bahsetmekte, Bildiri ile ortaya atılan «Yeni Devletçilik» anlayışının esaslarını belirtmekte ve şöyle devam etmektedir:

YÖN Bildirisini imzalayanlar arasında, şimdi Parlâmento'da Senatör olarak bulunan Millî Birlik Komitesi üyelerinden bazıları da vardır. 1941 İlkbaharında CHP. tarafından kurulan ve sonradan Demokrat Partice kapatılan Köy Enstitülerinin mezunları ve tarafları ise, aylık «İmece» dergisinde fikirlerini ifade edecek bir ortam bulmuşlardı. Anadolu köylerinden yetişen bu entellektüeller, köylerin sosyal, iktisadî ve fikrî bakımlardan kurtarıcısı *olarak ortaya* çıkıyorlar. Bu entellektüel gruplar yanında, bazı sendika idarecileri de, yeni bir «sol» gruplanmaya doğru gidiyorlar.

Yazının bu bölümünde, bir Türkiye Çalışanlar Partisi kurmak yolundaki teşebbüsler ele alınmakta, bu teşebbüslerin daha iyi bir gruplanmaya imkân vermek üzere geciktirilmiş olduğu belirtilmekte, partilerinden kopacak bazı milletvekillerini, senatörleri ve bir kısım Millî Birlik Komitesi üyelerini içine alacak olan böyle bir gruplanmaya Türkiye İşçi Partisi'nin de yabancı kalamıyacağı ortaya konmaktadır. «Deutsche Zeitung», bu uyanış karşısında özel teşebbüs cephesinin telâşa kapıldığını söylemekte ve şöyle devam etmektedir:

İlerici cephenin çalışmaları özel teşebbüsü de harekete sevketti. İktisadî hayatın başkenti olan İstanbul'daki büyük ticaret adamları ve bu arada tanınmış sanayici ve bankacı Kâzım Taşkent tarafından birkaç milyon Türk lirasıyla teçhiz edilmiş bir iktisadî ve sosyal araştırma fonu kuruldu. Kurucularından birinin kesin ifadeli sözlerine bakılırsa, bu kuruluşun ilerde bir siyasî parti şekline yönelmesi pekâlâ mümkündür. Bu grup da şimdiki partilere güvenini yitirmiştir. Türkiye'de Osmanlılar devrinden kalma devlet adamları zümresi artık ortadan kalktığı ve iktisadî ve teknik alanlarda yetişmiş seçkin tabaka henüz çok küçük sayılabileceği için, yeni bir yönetici zümresinin yetiştirilmesi gerekmektedir. İşte, yukarıda bahsedilen Fon, böyle bir yeni tabakanın yetiştirilmesinde rol oynamak istemektedir.

Gazete, bundan sonra, köylülerin durumunu incelemekte, Ordunun ise olayları büyük bir dikkatle izlediğini belirtmektedir. Yazı, Devlet Plânlama Teşkilâtının çalışmaları üzerinde durduktan sonra, artan nüfus dolayısıyle ortaya çıkan büyük meselelerin altından kalkabilmek için kuvvetli ve dinamik bir hükûmete ihtiyaç olduğunu söyliyerek son bulmaktadır.

---

nutmıyalım ki, İnönü büyük çoğunluğu çok fakir olan bir halka hitap ediyor. Bunun için sosyal adalet tedbirleri de kalkınma gayretlerinde büyük bir rol oynıyacak. Türkiyenin kalkınma plânlarının gerçekleşmesi için esas külfet halkın sırtına yükleniyor. Fakat, önemli miktarda dış yardım zarureti de açık. Sorumlu yöneticiler bunu gizlemiyorlar ve dış yardım alabilmek için memlekette huzurun, çalışma şartlarının ve sosyal adaletin sağlanması lüzumunu kabul ediyorlar.

Elverişsiz bir başlangıç

Dış yardımın ilk plânda eski rejimin bıraktığı borçların tasfiyesi için zarurî olduğunu belirtmek gerekir.

1950 den 1960 a kadar Demokrat Parti yöneticileri Amerika Birleşik Devletleri tarafından borç verilen veya hibe edilen bir milyar doları harcadılar. Bugün buna değil, «çarçur» etmek demenin daha doğru olacağı kabul ediliyor. Şurası muhakkak ki onlar da memleketin iktisadî kalkınmasını hedef olarak almışlardı. Fakat bunu, evvelce işaret ettiğimiz gibi plânsız ve programsız yaptılar. Çoğu zaman da yapılan işlerde oy endişesi hâkim oldu. Bu arada ilgi çekici teşebbüslere de girişmediler denemez. Lojman inşası bunlardan biri. Fakat işin sosyal fayda yönüne önem vermediler.

27 Mayıs 1960 tarihinde düğüm çözüldü. Bay Doğan Avcıoğlu 17 Ocak 1962 tarihli YÖN dergisinde, 27 Mayısın gerçek sebeplerinden birinin gelir dağılışındaki *adaletsizliğin halkoyunda yarattığı huzur*suzluk olduğunu işaret ediyor.

Malî bakımdan durum iç açıcı olmaktan çok uzak. Yılda 100 milyon lira dış borç taksidi ve 120 milyon lira da dış ticaret açığı var. Yeni gelir imkânları bulmaktan başka çare kalmıyor... Son olarak, Son olarak, kalkınma meselesini ele almak lâzım. 13 Nisanda radyoda yaptığı konuşmada Başbakan İsmet İnönü dış yardımla ilgili ilk haberleri müjdeledi: «Dış yardım için gerekli şartları sağlamak üzere çok gayret sarfettik. Bize yardım edebilecek milletlerarası müesseselerle sıkı işbirliği imkânları aradık. *Plânlarımız her yerde* tasviple karşılandı. İktisadî meselelerimiz milletlerarası plânda yardım almamızı mümkün kılacak bir yola girmiştir.» Fakat, 30 Nisan ve 1 Mayıs tarihlerinde Londrada yapılan CENTO Bakanlar Kurulu toplantısı dış yardım bakımından hayal kırıklığı uyandırmıştır. Nihaî bildiride Türkiyede telekomünikasyon imkânlarının ıslâhı, kara ve demiryolu inşaatı, Trabzon limanının ıslâhı gibi hamlelere yer verilmiştir. Fakat Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere temsilcileri Türkiyenin yeni dış yardım taleplerini soğuk karşılamışlardır. Bu durum Türk ve İran temsilcileri, Mısır gibi tarafsız bir memleketin daha çok batılı yardım alması karşısında hayrete düştüler.

Oysa, Başbakan İsmet İnönü muhtemelen CENTO'ya güvenerek Mayıs ayının ilk günlerinde iyi haberler müjdeleyeceğini vaad etmişti.

Kalkınma ve Batının güvenliği

Ortak Pazar konusunda Türkiye, Yunanistana gösterilen kolaylıkları elde edemediği kanaatindedir. Yunanistanın, Türkiyenin henüz aramakta olduğu ekonomik istikrarı sağlamış olduğu muhakkak. Fakat, Ankarada ilgililerin itiraz ettikleri nokta da bu değil mi? Aranan ve arzulanan istikrarı sağlamak için dost memleketlerin yardımı asıl şu anda zarurî.

On yıldan beri NATO'ya üye olan ve bununla iftihar eden Türkler, bu ittifakı *kendilerine memleketlerinin stratejik durumuna* uygun bir mevki tanımadığı kanaatini benimsemeğe mütemayiller. İstanbulda çıkan büyük bir gazetenin başyazarı bir konuşmamızda şu noktayı açıkladı: «Bugünkü şartlarda Batının savunması sadece askerî alanda mütalâa edilemez. Her şeyden önce iç karışıklıklar ve bozguncu faaliyetlerle tehdit edilen memleketleri korumak bahis konusu. Bu gibi karışıklıkların meydana gelmesini kolaylaştıran sefalet ortamı ile mücadele etmek lâzım. Türkiyenin kalkınması Batının yaşayabilmesi için ilk şart sayılmalıdır. Zira, ekonomik ve sosyal kalkınmasını başaramıyan Türkiye kalesi çökerse, Doğu Akdeniz Sovyet sızmalarına açılmış ve NATO geriden sarılmış olur.»

Fakat uzun zamandan beri bu gibi ikazlar muhatap olan Amerika Birleşik Devletleri dış yardım konusundaki görüşünü değiştirmişe benzemektedir. Bundan böyle, ilk plânda gözetilecek hedef tarafsızlar nazarında hür dünyanın komünist bloka kıyasla üstünlüğünü göstermek olmalı, müt*tefiklere yardım hususu ikinci plânda ele* alınmalıdır.

Yukarda belirtilen kanaat hiç olmazsa Mayısın ilk günlerinde yapılan CENTO konferansında doğrulanmıştır. Atinadaki NATO bakanlar toplantısının daha cesaret verici olduğu da muhakkak. Atlantik İttifakı üyeleri Türkiye ve Yunanistana en kısa zamanda müşterek bir yardım yapılması hususunu incelemeği kararlaştırmıştır. Buna rağmen, yayınlanan nihaî bildirideki karışık formül oldukça dolambaçlı bir yol takip edileceğini gösteriyor. Fakat ne olursa olsun Ankarada yeni ümitler doğmuştur.

Türkiyenin kalkınma meselesi Batı Avrupa memleketlerinin ve özellikle Fransanın halk efkârının dikkatine sunulmuş bulunuyor.

Türkiyeye yardım hususu sadece milletler arasındaki genel dayanışma ve kalkınmakta olan memleketlere yardım esası açısından ele alınmamalıdır. Türkiyeye yapılacak yardım doğrudan doğruya hür dünyanın güvenliğini ilgilendirmektedir.

Bugünün Türkiyesi çok ağır şartlar içinde kuvvetlerini topluyor, güçlüklerini tesbit ediyor ve plânlarını hazırlıyor. Türkiyenin karşılaştığı meseleler konusunda aynı zamanda bu memleketin Avrupalı ortaklarına da düşen bir görev. Zira Türkiyenin problemleri geniş ölçüde kendi problemleridir.

TOPRAK

Ağalar ve masallar

İzmire yakın 400 nüfuslu 90 hâneli Göllüce köyü, bir dram yaşıyor, Paşagillere toprak köleliği yapıyor. Kimsenin ekip biçecek bir karış toprağı yok. Köyde ne su, ne yol, ne okul var. Hattâ mezarlık bile yok...

Fatma İrfan Serhan

Yere bal dökülmüş.. Hani şu arıların nefes nefes, çiçek çiçek çalışıp kotardığı baldan dökülmüş yere.. Sinekler üşüşüp yemeye başlamışlar. Ziyafet pek hoşlarına gitmiş. Bir türlü ayrılmak istemiyorlarmış.. Sonunda ayrılmak istemişler, istemişler ama, bu kez de ayakları bala yapışmış, bir türlü uçamamışlar.

Ezop'un bir masalıdır şu yukarıya aldığım. Ama bugünün Türkiyesinde söylendi mi masallığını yitirip canlanıyor, gerçeğe dönüyor. Irgatlarla ağaların durumunu düşündürüyor bize. Eh, bu da övünülecek bir şeydir; masalları gerçekleştiren bir ülkede yaşıyoruz.

Bu yazımda sizlere yine Göllücenin Hanım Ağasından söz edeceğim. 400 köylünün ve 26 bin dekar toprağın üzerinde saltanat kuran Mes'ude Hanımdan..

Cumhuriyet gazetesinde iki yazıyla milletime ve yöneticilerine duyurmaya çalıştığım «Göllüce Dramı» nı şimdi öğreniyorum ki üç beş yıl önce gazeteci arkadaşlar İzmir gazetelerinde ele almışlar ama, bir sonuç sağlanamamış.

Bugün de yeni baştan ben yazacağım. Ve aradan üç beş yıl daha geçecek bir yeni gazeteci arkadaş gazete koleksiyonlarını karıştırırken bu yazıya rastlayacak, gidip Göllüceye bakacak ve dertlenip kalemine sarılacak.

Ne edelim.. Öyledir diye susalım mı?.. Mâdem toplum yolunda nöbet bize geldi; görevi devralacağız. Şuna inanıyoruz ki; en sert kayaları bile bir teviye akıp duran incecik bir su günün birinde oyar, parçalar. İncecik bir su; satırlar boyunca ince ince akıp giden bir su..

Bu yazımda sizlere Göllüce Dramında gelişen yeni olayları anlatacağım.

Göllüce köyü İzmire yakındır. 400 nüfuslu, 90 haneli bir köydür Göllüce. Ve yıllardan beri bu köyün insanları bir tek aileye Hacı Ali Paşagillere toprak köleliği etmektedir. Kendilerinin bir karış ekip işleyecek topları yoktur. 400 nüfuslu köy okuldan, mescitten, sudan, yoldan, hattâ mezarlıktan yoksundur. Çalı çırpıdan yapılmış evlerde oturur Göllüceliler. Köyü çevreleyen topraklar üzerinde Hacı Ali Paşa torunlarından bir hanım kayıtsız şartsız hüküm sürer. On üç traktör bu topraklar üzerinde geceli gündüzlü bu dul hanım için işlerken, köyün içinde insanlar açtırlar.

Bugün Göllüce köyünün de içinde bulunduğu Torbalı ve Aydın dolaylarında en büyük topraklara ve çiftliklere sahip olan Hacı Ali Paşa torunlarıdır. Hacı Ali Paşa denilen bu zat Sultan Hamit zamanında Konyadan gelmiş bir jandarma onbaşısıdır. —Bu onbaşı Adnan Menderesin de dedesidir.—

Bir kaç gün evvel Göllüce köyüne yeni bir sahip çıktı. Hüseyin Akay isimli bir vatandaş geldi ilçeye: «Efendim, dedi, duydum ki siz Göllüce köyünde bir ilkokul yapmak istiyormuşsunuz. Köyün ve çevresindeki toprakların sahibi olduğunu iddia eden hanım da size okul yeri vermiyor ve istimlâkine de itiraz ediyormuş.» «Doğru, dedik, durum tastamam bu».

Hüseyin Akay koynundan bir deste kâğıt çıkarıp önümüze serdi: «Göllüce köyünün yarısı benimdir efendim, işte tapularım.»

Kaymakam, İlköğretim Müdürü, Tapu Memuru ve biz önümüze serilen kâğıtların üzerine eğildik. Herşey yolunda ve düzgün.. Göllüce köyünün yarısına sahip çıkan Hüseyin Akay «yerinde bir tapu uygulaması yapalım» dedi. Kalktık hep beraber, arabayla Göllüce köyüne yollandık.

Göllüceliler uzaktan arabamızı görünce köyün kenarına toplandılar. Köyün üstünde, bir ipte birkaç eski çamaşır sallanıyordu. Göllüceliler bu halleriyle *deniz kazasına uğrayıp bir adaya sığınmış,* imdat bekleyen insanlara benziyorlardı. Gözleri ve gönülleri yaklaşan arabamızda.. Bizse onlara yanımızda bir yeni sahip, bir yeni ağa götürüyorduk.

*Göllücede ihtiyar heyetinin de katıl*masıyla yapılan tapu uygulamasında görüldü ki Göllüce köyünün tastamam yarısı Hüseyin Akay'a aittir. Ayrıca köyün hanım tarafından sürdürülüp kapanmış *olan eski yolu da Hüseyin Akay'ın top*rakları arasındadır. Adam boyu ekinlerle kaplı bir kaç tarlanın sahibi de Hüseyin Akaydır.

Hüseyin Akaya soruyorum:

— *Tapu kayıtlarınıza göre bu yerleri* siz 944 te Sadık Giz'lerden almışsınız. O zaman niçin topraklarınızda hak iddia etmediniz?

Hüseyin Akay temiz yüzlü, iyi yü*rekli bir insana benziyor. Terbiyeli ve* ağır başlı:

— Efendim, diyor, o zamanlar Nejat bey bizim bu yerlerimizi sürüp ekiyordu. Onunla uğraşamazdık. Önüne ge*çeni tabancayı çeker vururdu.*

— Kimdir bu Nejat bey dediğiniz?

— Hanımın kocasıdır. Öleli epey oldu.

— Peki o öldükten sonra neden hak*kınızı aramadınız?*

— O zaman da Demokratlar iktidardaydı. Kimi kime şikâyet edecektik. Biliyorsunuz Hanım onların çok yakınıdır.

— Ya 27 Mayıs İhtilâlinden sonra niye sustunuz?

— *O zaman da birdenbire ortaya* çıkmak ayıbıma gitti. Bak bak bu kara günümüzü beklemiş, diyecekler diye çekindim. Ne de olsa Hanımla toprak komşuluğu edeceğiz. Ama şimdi sizin okul *işine kalktığınızı duyunca ben de hakkı*mı arayayım dedim.

Çevremizde bizi dinleyen Göllüceliler yeni duruma sevindiler.

— Merhametlidir Hüseyin bey, zaten *bize ölülerimizi gömmek için mezarlık* veren de odur.

Hüseyin Akaya soruyorum:

— Demek sizin burada tasarrufunuzda bulunan başka topraklarınız da var?

— *Var efendim, diyor, tapularım* yanımda.

Hüseyin Akayın koynu tapu dolu.. Bayındırda da yerleri çokmuş.. İyiliği severmiş.. Bayındırda çeşitli hayırlı işler yapmış.

— Beğendiğiniz yerden köye okul yaptırın. İstimlâk filân istemez. Bir iki dönüm topraktan ne olacak.. diyor.

Bu kez de biz seviniyoruz. Köye gelen yolun kenarında hafif meyilli bir toprağı okul yeri olarak seçiyoruz. Arkadaşlarla beraber okulu yüksekçe bir yere kuruyor, yol boyunca fıstık çamları dikiyoruz. Sol yanı çocuklara oyun yeri olarak bırakıyoruz. Sağda bir parça boş toprak kalıyor, oraya da öğretmen için bir odacık oturtuyoruz.

Dalmışız.. Biri koluma değdi. Döndüm baktım, ihtiyar bir Göllüceli:

— Hele beri gel az birşey diyeceğim var.

Kalabalıktan uzaklaşınca yüzüme sert sert baktı. Birşeye iyice kızdığı belli..

— Sen bu sözlere hep inandın mı? diye sordu beni suçlarcasına.

— Hangi sözlere?

— Bu Hüseyin Akayın sözlerine.. Bana bak, bizim hakkımızı arayacaksan ara. Bu köyde ve çevresinde Hanımın da Hüseyin Akayın da avuç içi kadar haklı toprağı yoktur. Bu köy onların tapularında yazılı olan köy değildir. Sana işi başından deyivereyim ben.. Bu köyün asıl adı Göllüce değildir. Bu köy Hükümatın defterinde Göktepe olarak yazılıdır. Göktepe köyü Cumhuriyetten önce, şimdi şu Hanımın çiftlik binalarını kurduğu yerdeydi. Taştan yapılmış sağlam evleri vardı. Git bak oraya, köyün taştan örülü kuyusu hâlâ durur. Bu iş kırk senelik bir iş.. Cumhuriyetle beraber bugünkü çiftliğin olduğu yerden Ali Paşgailler Göktepe köylülerini sürüp buraya indirdiler. *Göktepeliler de burada çalıdan çırpıdan* evler kurdular. Hacı Ali Paşanın torunları tekmil toprakların üstüne oturmak için Göktepe köyü adını ortadan kaldırdılar. Bu çalı çırpıdan yaptırdıkları yeni *köye de Göllüce adını taktılar. Öyle yeni* bir ad taktılar ki kayıtlarda yeri bulunmasın.. Ve bizi de burdan, bunlar göçebe insanlardır diyerek sürdürsünler. Göllüce köyünü ararsan, taa ilerde, kanalın karşı *tarafında öyle bir Göllüce köyü varmış.* Seksen yıl evvel dağılıp battal olmuş. Hacı Ali Paşa torunları bütün bu ovayı dilediklerince aralarında paylaştılar. O zamanlar yeni hükümat acamı olduğun*dan bu işlerle uğraşmadı. Oysam bu top*raklar hep hazinenindir, hükümatındır. Git oraya defterleri açtır. Ama eski defterleri, kırk yıl evvelki defterleri. Yardım yapacaksan bize böyle yap. Hüseyin A*kaydan aman dilemekle yardım olmaz.* Okul yeri vermişsin, karnım aç olduktan sonra.. Çocuklarım, torunlarım hep verem, bildin mi?.. Bize toprak verin. İşleyip ekecek toprak.. Ekmeğimizi çıkaracak toprak gerek ilkin. Okuldan da önce.. Okulu ne edelim aç karnımızla?

— Okul iyidir, içinizden okur yazarlar yetişirse hakkınızı arar, sizi ezdirmez.. diyecek oldum.

İhtiyar gözlerini hiddetle ve bir çeşit sitemle gözlerime dikti:

— İşte sen okudun ya.. Hangi köyden, hangi şehirden çıktınsa. Sen ara bizim hakkımızı. Buraya okul kuracaksın, yedi yaşındaki çocuklarımız gidip okuyacak. Yirmi yıl bekleyeceğiz ki eli kalem tutsun, dili lâf etsin. Yirmi yıl daha mı açlığa, köleliğe katlanacağız? Haa.. De bana!

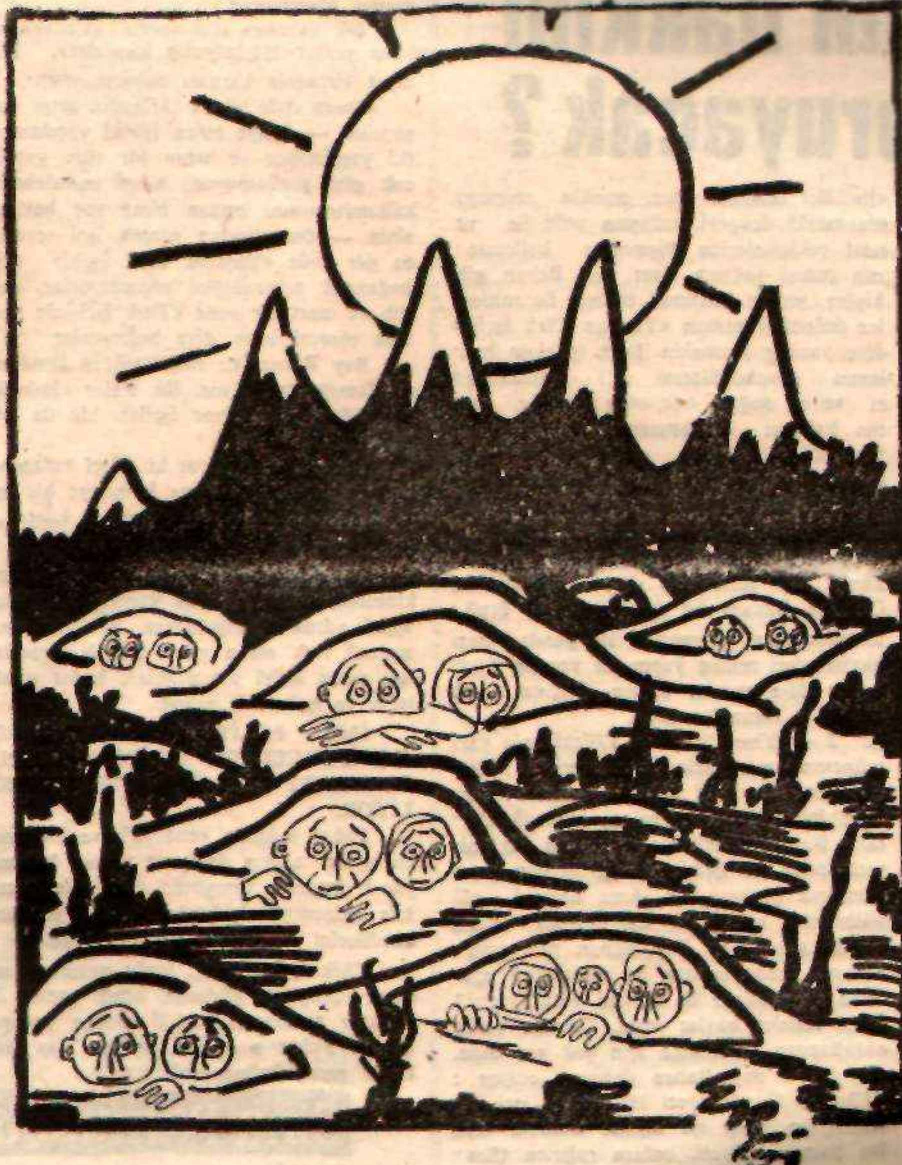
Söz bulup diyemedim. İhtiyar, hayırsız çocuğunu azarlayan bir baba gibi haklı ve kuvvetliydi.

Doğuda açlığın insanları ve hayvanları kırıp geçirmesi kolaylıkla toprağın verimsizliğine bağlanıyor. Gerçek büsbütün başkadır. İşte Egeye bir bakın.. Yurdun en verimli toprakları Ege bölgesindedir. Niçin köylülerimiz yalınayaktırlar, neden açtırlar?.. Şu göz alabildiğine deniz gibi yayılan topraklar, şu sadece on dekarından on bin liralık tütün, on dekarından üç bin kilo pamuk devşirilen topraklar beş altı ağanın tasarrufundadır. *Çevresindeki ilçelere kadastro geldiği* halde Torbalı bölgesine kadastro girmemiştir. Çeşitli tarihlerde kadastro geleceği resmen bildirilmişse de toprak ağalarının gayretiyle durdurulmuştur. Burada Sağlık tren istasyonu dolaylarında bir koca göl —Cellât Gölü— kurutulmuştur. Geride uzvi gübreli —çünkü binlerce ton balık toprağa karışmıştır— bire yüz veren tarlalar bırakmıştır. Bu bereketli topraklar iki üç insan arasında paylaşılmıştır.

Anadolu, valiliklerin parayla satıldığı gündenberi kendi haline, kendi kaderine bırakılmıştır. Bugün köy ve kasaba kahvelerini ağzına kadar dolduran insanları tembellikle suçlamak kolaydır. Bu işsizliğin nedenini sadece tarım işlerinin yılın belirli aylarında olmasında aramak yanlıştır. Anadoluya traktör gireliberi büyük toprak sahiplerinin artık topraksız köylünün işgücüne de pek ihtiyaçları kalmamıştır. Düşünülmesi ve üzerinde önemle durulması gereken konu budur.

Anadoluda kadastronun girmediği bir karış toprak bırakmamak ve gecikmeden toprak reformunu gerçekleştirmek zorundayız.

Anadolu toprakları, [illegible] toprak reformu [illegible] bir çalışma kampanyası [illegible] [illegible] aç bı[illegible] [illegible] ve cömerttir.

«ALTIDA BİRDİR, ÜSTÜ DE BİRDİR YERİN..»

İŞÇİ

Özel sektörde işçi ücretleri

Özel sektör elindeki 5284 işyerinin yıllık imalâtından patronların kârı 2 milyar lira bu işyerlerinde çalışan 169 bin işçiye ödenen yevmiyeler toplamı ise 864 milyon lira!.

Halim Köylü

İş kolu	*İşçi sayısı*	*Gündelik ücret ortalaması*
İnşaat işçileri	127.000	13,99
Gıda Maddeleri	64.823	12,29
Dokuma Sanayii	82.796	12,33
Kömür Madenleri	47.654	10.10
Tütün Sanayii	35.177	9,20
Nakliyat işleri	34.000	14.63
Madenî Eşya	27.000	17.—
Münakale cihazları	26.000	14.96
Şahsî hizmetler	20.000	11.31
Toprak Sanayii	20.000	13.18
Amme ve Ticarî Hizmetler	12.000	19.91
Ticaret	11.000	19.67
Su ve Sıhhî Tesisler	10.000	14.22
Madencilik	17.654	9.91
Ziraî Sanatlar	12.599	9.56
Kâğıt ve Matbaa	12.000	13.89

Bumhuriyetin ilânından 3 yıl sonra hazırlanan «Teşviki Sanayi» kanunu Ulusal endüstrimizi kalın bir gümrük duvarının arkasına gizleyerek gelişmesini sağlamak amaciyle çıkarılmışsa da bugün esefle söyleyebiliriz ki 20 yıllık uygulama sonuncu bu amaca ulaşamadığımızı göstermiştir.

1948 yılında ancak 828 milyon lira olan imalât sanayii satış yekûnu son 12 yıl içinde oldukça sevindirici bir tempo ile gelişerek 1960 yılı sonunda 6 milyar liraya yükselmiş ise de fiat konjonktürü dolayısiyle bu artışın % 300 ünü zahiri bir yükseliş olarak kabul etsek bile geri kalan % 300 yükseliş millî sanayiimizin gerçek ilerleyişini ortaya koymaktadır.

«Teşviki Sanayi» kanununun 20 yıllık uygulaması sırasında bir türlü gelişemeyen yerli endüstrimizi harp yıllarının yokluk devresinde ihtiyaçların zorlaması ile kendiliğinden kalkınmış ve teknik imkânlar sağlandığı takdirde Türk İşçisinin neler başarabileceğini ortaya koymuştur.

1960 yılı istatistiklerine nazaran yurdumuzda on beygir gücünden yukarı enerji veya 10 işçiden fazla adam çalıştırılan iş yerlerinin toplamı 5284 olup bu beş bin iş yerinde 169 bin işçi çalışmakta ve bunlara yılda ödenen ücretler toplamı 864 milyon liraya ulaşmaktadır. Buna göre işçi başına günlük ücret ortalaması 14.— liradan ibaret olup bu günkü geçim zorluğu karşısında bu paranın TUNÇ Kanununun altında olduğu kanısındayız. Yurdumuzda iş yerleri toplamı 30 bin ise de bunun altı da beşi on işçiden daha az adam çalıştıran küçük atelyeler olduğundan orta sanayii deyebileceğimiz iş yerleri ancak altıda birdir. Bu 5284 iş yerinin yıllık imalâtının satış yekûnu 8 milyar civarında olup beher iş yeri sahibinin sınaî mamulâtının satış fiatı üzerinden % 25 oranında kâr sağladığı kabul edilirse iş yeri başına düşen yıllık kâr ortalaması 400 bin lira tutmaktadır.

Ücretlerde sömürge sistemi

10 işçiden fazla adam çalıştıran Özel Sektör sanayi kolunda çalışan 169 bin işçiye ödenen yıllık yevmiyeler tutarı yukarda işaret ettiğimiz gibi 1960 yılında 864 milyon lira olup bu sanayiin yıllık imalâtının satış toplamı 8 milyar liraya ulaşmaktadır.

Istatistik Genel Müdürlüğü yayınlarında satış fiatı fabrika sahiplerinden alınan bilgilere göre tesbit edilmiş olup Gelir Vergisinin en az yüzde 50 sini kaçıran bir çok fabrikatörler ticarî kayıtlarında imâlât miktarlarını noksan gösterdiklerinden yurdumuzdaki sınaî imâlât toplamının 15 milyar liranın üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Çeşitli sanayi kollarında imalâtçı kârı çok değişik oranlarda olmakla beraber besin maddelerinde maniplâsyon yapan un, makarna, çeltik, fındık kırma, yağ sıkma, sabun, konserve ve çikolata fabrikaları yüzde 5—15 arasında kâr sağlanmakta, buna mukabil ham maddeyi işliyerek mamûl hale getiren fabrikalar kanunen yüzde 25 oranında imalâtçı kârı alabilmektedirler. İstatistik Genel Müdürlüğü yayınlarından sanayi kolları itibariyle bir sınıflandırma yapılmamış olduğundan 15 milyarlık imâlât toplamı üzerinden ortalama yüzde 10 — 12 arasında kâr sağlandığı kabul edilirse 5294 işyeri sahibinin yıllık imalâttan elde ettikleri kazanç toplamı 2 milyara ulaşmaktadır. Halbuki bu 5294 işyerinde alınteri döken 169 bin işçiye ödenen ücretler tutarı sadece 864 milyon liradan ibarettir.

Bu demektir ki 5284 iş yerinde çalışan 169 bin işçiye ödenen bir yıllık yevmiyeler toplamı, 5284 patronun yıllık kârlarının yarısından daha azdır. Bu rakamlar göstermektedir ki yurdumuzda korkunç bir ücret düşüklüğü yürürlükte olup, bu düşüklük iş yerlerini az işçi isteğine karşı piyasaya dökülen iş gücünün çokluğundan ileri gelmektedir.

Bir zamanlar Birleşik Amerika iş piyasasını altüst eden Çin işçileri, Amerikan bilim ve politika adamları arasında büyük bir mesele olmuş ve özellikle Batı kıyılarına karıncalar gibi akın eden sarı ırk işçilerinin Amerikaya girmesi yasak edilmiştir. Neyliyelim ki fakir yurdumuzda köyden şehre akın eden kalitesiz ve sahipsiz iş gücü ücret piyasasını altüst etmekte ve aç gözlü patronlar bu rekabetten faydalanarak boğazı tokluğuna adam çalıştırmaktadırlar.

Yukarıda ortalama 14 lira olarak tesbit ettiğimiz işçi yevmiyesi, ustaların ve ustabaşıların yüksek yevmiyeleri çıkarılacak olursa, çok daha az miktarlara düşmekte olup, İşçi Sigortaları istatistiklerine nazaran 1959 yılında ortalama işçi yevmiyesi 13,25 lira ve resmî sektör sanayi kollarında ise 16 liradır.

Ancak Devlet Sektöründeki işçilere bu yevmiyelerden başka, birçok sosyal hizmetler masrafları yapılmakta olup, bu masraflardan işçi başına düşen pay ortalaması 23 lirayı aşmaktadır. Buna karşılık özel sektörün çalışma şartları daha ağır ve iş saatleri daha yüklü olduğundan, kol gücünün gerçek değeri verilmek lâzımgelse, devlet sektöründen yüzde 20 daha fazla ödemeleri lâzımgelirdi.

İşçi Sigortaları primine tâbi tutulan resmî ve özel 24.648 iş yerinde çalışan işçiler yekûnu 1959 yılı istatistiklerine göre, 618775 kişi olup, ziraat işçileri bu hesaba dahil değildir. 10 işçiden fazla işçi çalıştıran veya on beygir gücünden yukarı enerji kullanan 5498 sınaî iş yerinin 214 ü resmî sektör ve 5284 adedi de özel sektör tarafından işletilmektedir. Resmî sektöre ait 214 iş yerinde çalışan işçiler yekûnu 1959 yılında 123.144 olup, 1960 yılında 5284 özel iş yerinde çalışan işçiler toplamı ise 169 bin kişidir. Şu halde 10 işçiden fazla adam çalıştıran resmî ve özel sanayi işletmeleri kollarında çalışan işçiler toplamı 292 bin kişiden ibaret olup, bu yekûn işçi sigortaları mevzuuna giren bütün iş yerlerinde çalışan işçilerin yarısına eşittir.

Şu halde, yurdumuzda çözümlenmesi çok güç bir işçi sorunu bulunmadığı, 30 milyon nüfuslu bir memlekette dâvalar ciddi olarak ele alınırsa, 600.000 işçinin dertlerine kolayca çare bulunabileceği kanısındayız.

Yurdumuzdaki çeşitli iş kollarında çalışan işçi miktarları hakkında bir fikir verebilmek için 10 binden fazla işçinin alın teri karışan ve İşçi Sigortalarına tâbi bulunan iş yerlerini 1959 yılı istatistikleri cetvelde gösterilmiştir:

Yukarıda cetvelde görüldüğü üzere, en geniş işçi kitlesi inşaat kolu ile dokuma sanayii, besin sanayii, kömür madenleri, tütün sanayii, nakliyat işleri gibi kollarda çalışmakta olup, en tehlikeli ve insan sağlığına en zararlı olan kömür madenleri ile tütün işçilerindeki ücret düşüklüğü yürekler acısıdır.

İnşaat yerlerinde çalışan işçiler ise, devamlı olmayıp mevsimlik işlere bağlandıklarından kış aylarında perişan sokaklara dökülmekte ve toplu iş yerlerinde çalışan işçilere nazaran sosyal yardımlardan faydalanamamaktadırlar.

Arada ezilenler de bu yapıya alın teri döken *işçi ile ömrünün 5—10 kuruşluk* birikintisini bu işe bağlıyan zavallı aydın kişi.. Konyalı bir şairin dediği gibi:

«Gözlerimize bir cam tozu serpilmiş bir kez.
«Görem...z gerçekleri...»

Tbrk işçisinin hakkını bunlar mı koruyacak?

Bay Cihad Baban 3 Temmuz 1962 Salı günkü Ulus gazetesinde «Yaşasın Türk işçisi» başlıklı bir yazı yayınladı.

A — Yaşasın Türk işçisi demesinin nedeni şu: Türk işçileri kendi dâvalarının koruyucusu olmak maksadı ile Ereğli'de büyük bir miting yapmağa karar vermiş bulunuyorlardı..... Sonra gösteri toplantısından vaz geçtiler. Diğer bir ifade ile kendilerinin refah ve iyiliği (!) için çalışanlara (!), bu imkânı temin etsinler diye, yeni bir kredi açmış oldular... Bütün menfi propagandalara ve demokrasiyi yıkıcı *tahriklere rağmen Türk işçisi ve umum* sendikacı liderleri, parlamento nizamından ayrılmayı düşünmediklerini, ispat etmişlerdir.

1 — Demek ki Ereğli mitingi yapılsa idi Bay Baban, yaşamasın Türk işçisi diye bir yazı yazacaktı.

2 — Bu kaçıncı kredi açış? Kimi avutuyor Bay Baban?

3 — Demek ki miting yapmak, menfi propagandalardır ve demokrasiyi yıkıcı tahriklerdir ve parlamento nizamından ayrılmadır. Böyle düşünenlerin eline tam yetki geçse, işçiler de demokrasi de yandı demektir.

4 — Ereğli mitingi işçilerin isteme lerine rağmen ve hükûmetin sendikalar üzerindeki manevi baskısı yüzünden yaptırılmamıştır.

5 — Bundan önceki «İşsizler Yürüyüşü» *(doğal olarak, Bay Baban'a göre* menfi «demokrasiyi yıkıcı» ve parlamento nizamından ayrılıcıdır) olmasa idi, işsizlik sorunu Meclis'e ve halk oyunda gereken ilgiyi görecek miydi?

B — 1 — Bay Baban yine diyor ki: «İhtilâlci teorilere göre, emekle sermaye arasındaki dengeyi, uzlaşma yolu ile ve sınıf çekişmelerine düşmeden halletmenin çaresi yoktu.» Evet Bay Baban gibi kişiler, yalnız hükûmet baskısı ile mitingler önlendiği zaman «Yaşasın Türk İşçisi» diye yazılar yazmakla Türk işçisinin haklarını savunduklarını (!) sandıkları ve en doğal hak olan miting yapma hakkını kullanmak isteyenleri ayıpladıkları sürece «sınıf çekişmelerine düşmeden» bu işi çözmenin yolu zor bulunur. Bir yanda hem iç hem dış kapital işçiyi bir limon gibi sıkıp posa halinde *bir köşeye atsın, buna karşılık hü*kûmet söz vermekten öteye geçemesin, Çalışma Bakanı bir iş yerinin tel örgülerinden içeri giremesin, öte yandan bazı baylar «işçi miting yapmıyor yaşasın Türk işçisi» diye yazılar yazsın. Yağma yok Baylar o zamanlar geçti.

2 — Yine diyor ki: «Türkiyenin yarı münevver marksistleri gazeteleriyle, dergileriyle, bu sınıf mücadelelerini, azdırmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.» Bu gazetelerin ve dergilerin iyi niyetlerinden ne işçinin ne de işçiden yana olanların şüphesi var. Ama herşeyi gül gülistanlık göstermek isteyen, iki adım ötesini göremiyen Bay Baban gibi «mükemmel münevverler» bu memleketi uçuruma götürmüyor da biz mi götürüyoruz? İnsaf etsinler baylar insaf. Çıkmaz yolda olduğunuzu anlamanız için çok geç oldu.

C — *Bay Baban devam ediyor* : «Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, işçi vatandaşlara karşı iyi niyetle doludur (!).. Bu hasta cemiyeti, onlara rağmen (Sosyalistler) yataktan Türk işçisi kaldıracaktır. Onun için, en gür sesle yaşasın Türk işçisi diye heyecanla bağırmaktan kendimizi alamıyoruz.»

Bir yabancı söz vardır. «Cehenneme giden yollar iyi niyetle kaplıdır». İyi niyet kimsenin karnını doyurmamıştır.

Sonra öyle büyük lâflardan artık vazgeçelim — İşçiye insan işlemi yapılmazsa (ki yapılmıyor ve uzun bir süre yapılacak gibi görünmüyor) hasta memleketini kalkındırmasını ondan biraz zor beklersiniz — öte yandan gerçek işçi severler en gür sesle «Yaşasın Türk İşçisi» diye bağırmak sahteciliğini yapamıyorlar, ama tok ve mert bir sesle «Türk işçisinin hakkını vereceksiniz» diye bağırıyorlar.

Bay Baban «.. Bağırmaktan kendimizi alamıyoruz» diyor. Bu bizler kimlerdir çok öğrenmek istiyor işçiler, biz de istiyoruz.

D — Bir de diyor ki: «İşçi vatandaşların, elbet endişesiz ve kâbussuz bir uyku uyumağa hakkı vardır. Türk İşçisi sadece bu rahat uykunun dâvacısıdır.»

Sayın halkoyu, Bay Baban nasıl çekinmeden, sanki yetkisi varmış gibi Türk işçisi adına konuşabiliyor, görüyor musunuz? Aşk olsun yani! Merak etmesinler, zaten işçiyi uyutacakları kadar uyuttular ve işçi artık uyandı.

İŞÇİ, POLİTİKA CAMBAZLARI İLE GERÇEKTEN İŞÇİDEN YANA OLANLARI ÇOK İYİ AYIRT EDEBİLİYOR.

Fakat yakında «endişesiz ve kâbussuz bir uyku» arayıp da uzun zaman bulamıyacak insanlar tanıyoruz biz. Ve çocuk bile aldatmıyacak böyle beylik yazılarla kendilerini işçiye tanıtmış oluyorlar.

Türk işçisi, grevi, toplu pazarlığı mitingi, yürüyüşü, gösterisi, kendi partisi ile hakkını aramasını bildiği zaman yaşayacaktır. Fakat o zaman da bir Bay Ba*ban'a gerek kalmayacaktır.*

Sina Pamukçu

Türk — İş Eğitim ve Araştırma Müdürü

HUKUK

Basın dâvalarının Anayasaya aykırılığı

Ceza Hukuk Profesörü Dr. Faruk Erem, Tclât Aydemirin beyanatını yayınladıkları için, gazetelerin sorumlu tutulmasını, Anayasaya ve basın hürriyetine aykırı bir davranış olarak, Kudret'te çıkan başyazısında şiddetle tenkit ediyor:

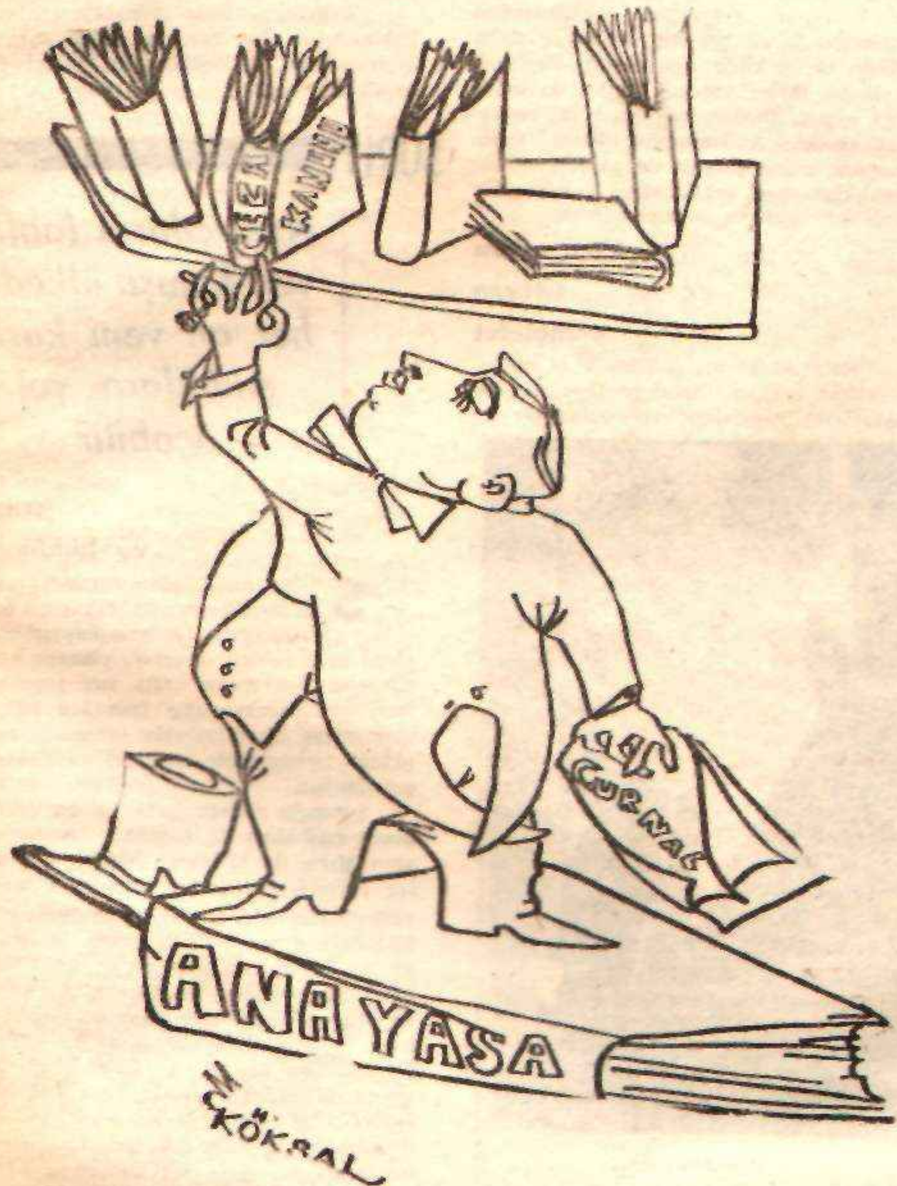
Anayasa'nın 33 üncü maddesi hükmü pek açıktır: «Ceza sorumluluğu şahsidir». Bu kaidenin mânasında, hukukcular arasında bir anlaşmazlık yoktur. Bu kaideye göre bir kimse ancak kendi fiilinden (kendi yazısından) sorumlu olabilir. Başkasının fiilinden sorumlu tutulmasının acısını çekmiş bulunan insanlık, bu kaideyi koyabilmiştir. Ceza sorumluluğunun mutlak surette şahsiliği kaidesi, medeni milletler ve bilhassa demokrasi esaslarına bağlı milletler için, terk edilmesi imkânsız bir kaidedir.

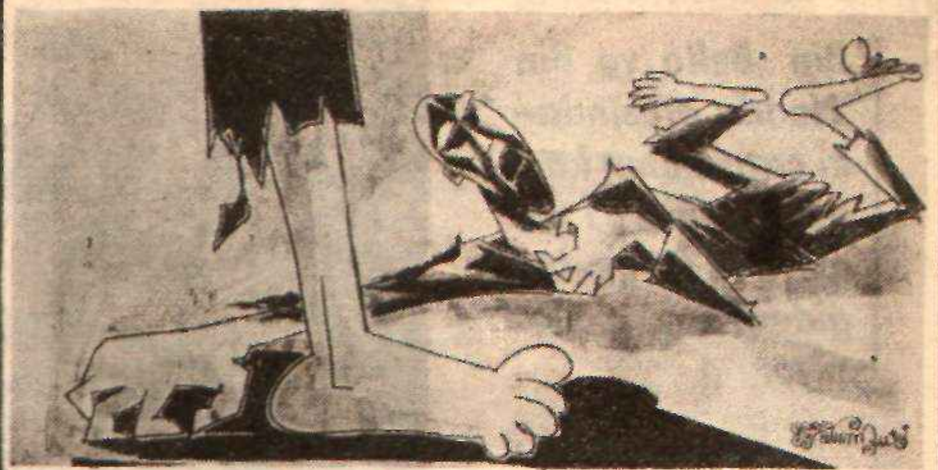
O halde Basın Kanununda, yazı sahibinden gayrısını mesul tutan hükümlerin Anyasa'ya aykırılığı üzerinde durmak icap eder. Bu alanda ilk akla gelen itiraz şudur: Gazetecinin sorumluluğu başkasının yazısını yayınlamaktan, yani kendi fiilinden ileri gelmektedir. Bu itiraz yersizdir. Zira yine Anayasaya göre «Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.» O halde yazı veya söz sahibinin sorumluluğu bu hakkını kullandıktan sonra başlayabilir. Bu hakkın kullanılmasını önleyen bir ortam yaratmağa kanunlar yetkili değildirler. Eğer bir söz veya yazıyı yayınladığı için gazeteci sorumlu tutulursa bu korku, söz ve yazı hürriyetinin Anayasaya aykırı şekilde bir tahdidi sonucunu verecektir. Anayasanın istediği şeyler düşüncenin yayınlanmasını sağlayabilmektir. Söz veya yazının sahibi bu söz veya yazının yegâne sorumlusudur. Onun dışında sorumlu aramak isteklerinin altında daima «Gizli Sansür» bulunur. Sansür yasağının, yalnız açık sansürü kapsadığını iddia etmeğe imkân yoktur.

Eğer gazeteci, yayınladığı yazının sahibi ile «İştirâk» halinde ise bu konu esasen Ceza Kanununda nizama konmuştur. Kanun, bir kimsenin ne zaman diğerinin suçuna ortak sayılacağını göstermiştir. Başkasının suçuna ortak olan kimse başkasının değil, kendisinin ortaklık fiilinden mesuldür. Herkes için kabili tatbik olan iştirâk hükümlerinden gazeteciyi ayrık tutmak doğru değildir, fakat yazının bir gazetede çıkmış olmasının gazetecinin suç ortağı kabulü mânasına gelen hükümlerde, umumî hükümlere, gazeteciler aleyhine, ilâvelerde bulunmaktan başka bir şey yoktur.

Yaygın, fakat yanlış bir düşünce de şudur: Gazeteci, gazetesine nezaretle vazifelidir. Suç teşkil eden bir yazı yayınlansa, gazetecinin sorumluluğu o yazıdan gelmez, nezaret vazifesini yapmamış olmasından sorumludur. Bu düşünce, sadece yanlış değildir, aynı zamanda tehlikelidir. Gazetecinin gazetesini murakabesi, neticede bir kimsenin başkasının fikrine nezaret etmesi sonucunu verir. Bu bir hukuk görüşü de değildir. Suç yayından sonra başlamazsa, yayına tekaddüm eden safhalara taşabilen hükümler konulursa fikir hürriyetinden bahsedilemez. Zira korku, yayın imkânlarını ortadan kaldırabilir veya daraltabilir. Bundan iyi ve faideli fikirlerin de zarar göreceği tabiidir. Demokrasilerde bu zarar, rejim için «Hayatî Tehlike» sayılır.

Prof. Faruk EREM

"Fink" ya da kötürümlük...

Fakirlik ve cehaletin insanlar üzerindeki tahribatını görmek için Anamur kazasının batı köylerinde küçük bir seyahat yapmak kâfidir. Burada dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş bir fecaatla karşı karşıya gelinir. İnsanların açlıktan ölmemek için ekmek yapıp yedikleri «Fink» isimli menhus hububatın kötürüm bıraktığı zavallıları vicdanlı bir kimsenin kalbi sızlamadan seyretmesi imkânsızdır. İnsan bunları gördüğü zaman harp malûlü veya korkunç bir hastalık neticesi bu hale düştüğünü zanneder. Halbuki bu zavallılar ne harp malûlüdür, ne de, korkunç bir hastalık geçirmişlerdir. Demir gibi sapsağlam bu insanlar, yokluk neticesi yedikleri «fink» ekmeği yüzünden bu hale gelmişlerdir. Bu biçarelerin belden aşağısı tutmaz. Ayak adaleleri tamamiyle büzülmüştür. İki tane koltuk değneği olmadan ne ayakta durabilirler, ne yürüyebilirler... Koltuk değneklerine dayanarak ayaklarını sürüye sürüye yürürler... Tedavisi de imkânsızdır. Hayatları boyunca kötürüm kalmaya mahkûmdur...

Bu düpedüz intihar demektir. Pek haklı olarak diyeceksiniz «aklı başında, şuuru yerinde bir insan bile bile kendisini kötürüm yaparak hayatını mahveder mi?» Şüphesiz etmez... Hayat çok tatlı ve kıymetlidir. İdrakten mahrum hayvanlarda bile çok kuvvetli yaşama sevkitabiisi vardır. Hayvanlar bilerek kendilerini tehlikeye atmazlar. Şuur ve idrak sahibi insan ise bilerek kendisini niçin kötürüm etsin? Fakat etraflı düşünülürse bu hareket hayata kıymet vermemekten değil, bilâkis hayata bağlılıktan ileri gelmektedir. Bu cehalet ve sefalet kurbanları açlıktan ölmektense kötürüm yaşamayı tercih etmektedirler. Bu neticeyi onlar ehveni şer görüyorlar. Ben daima her gördüğüm fink topalına şu soruyu sorarım:

— Niçin kendine kastettin, bir insan bilerek kendisini kötürüm yapar mı?..

Her zaman da şu cevabı alırım:

— Ne yapalım efendi, fakirlik insana taş bile yedirir. Açlıktan ölmektense böyle sürünüp gidiyoruz...

Tabii fakirliğe cehalet de eklenince bu korkunç netice doğmaktadır. Yoklukla beraber cehaletin pençesi altında inliyen zavallı insanlar bu korkunç âkıbete düşmekten kurtulmak için başka imkânlar aramaktan âcizdirler. Cehaletin körlettiği kafaları buna müsait değildir. Ölümü daha korkunç buldukları için sürünüyorlar. Eğer hayatı kıymetsiz bulsalardı, kötürüm eden fink yerine bir kaç gram zehiri tercih ederlerdi. Nasıl ki bir insan hayatını kurtarmak için kangren olan ayağını kestirmekte tereddüt etmezse bu zavallılar yaşayabilmek için korkunç âkıbetlerini bile bile bu menhus hububatı yemektedirler...

İnsanları kötürüm bırakan «fink» normal av saçması büyüklüğünde siyah ve yuvarlak bir hububat cinsidir. Dalları burçağı andırır. Çok bereketlidir... En verimsiz topraklarda bile bol mahsul verir. Meselâ yüz kilo buğday veren bir araziden beş yüz kilo fink almak mümkündür. Hayvanlar için yararlıdır. Koyun ve sığırları kısa zamanda semirtir. Fakir köylüler bunu öğüterek ekmek yaparlar. Ekmeği sıcak ve taze iken çok lezzetlidir. Zayıf bünyeli bir insan içine başka hububat katıştırılmadan fink ekmeğini süt ve peynir gibi yağlı maddelerle devamlı surette yerse altı ay içerisinde kötürüm olur. Sıcak ekmeğe yağ sürülerek devamlı yenirse bu müddet üç aya inebilir. Nasıl ki kuduz bir köpeğin ısırdığı insan kudurmaya mahkûmsa fink ekmeğini yiyen insan da kötürüm olmaya mahkûmdur. Fink ekmeği bol ve çeşitli yemekle yenirse, veyahut içerisine yüzde elli nispetinde buğday, arpa unu karıştırılırsa tesiri azalmakta, topallık alâmetleri bir ve iki senede kendini ancak göstermektedir. Bünyesi kuvvetli insanlar daha çok mukavemet etmektedirler. Buğday ve arpa unu yüzde 20 nisbetinde karıştırılırsa bir şey yapmamaktadır. Fakat çavdar unu ile karıştırıldığı zaman tesiri daha çok artmaktadır. Devamlı fink ekmeği yiyen insan bir kaç ay içerisinde dizlerinde dermansızlık ve sızı hisseder. Çünkü adaleler büzülmeye başlamıştır. İlk tesir görüldüğü zaman bırakılırsa kurtulma ümidi vardır. Fakat ilerledikten sonra kurtuluş imkânsızdır. Fink ekmeği sıcakken lezzetli olduğu için (umumiyetle sıcakken yenir), tesiri de çabuk görülür... Anamurun Karaçukur, Karağa, Uluyaf, Sarıdana köylerinde bol miktarda fink kalkar. En fakir insanların bile ambarları finkle doludur. Çünkü en verimsiz ve kıraç topraklardan bile bol miktarda almak mümkündür. Hali vakti yerinde olanlar fingi başka yerlere sevkedip hayvan yemi olarak satarlar, veya buğdaya, mısıra değişirler. Fakir olanlar ise öğütüp yerler. Birinci Dünya Harbinde askerden kurtulmak için fink yiyenler de mevcuttur. Bilhassa eski kıtlık devirlerinde fink ekmeğinin tahribatı çok korkunç olmuştur. Çünkü o zaman fakiri de, zengini de fink yemeğe mecbur kalmışlardır...

Şimdi ise fink ekmeğini fakir ve çaresiz olanlar yemektedir. Yukarda saydığım köylerde yüzlerce kötürüm fink topalına rastlamak mümkündür...

Vatandaşları kötürüm bırakan bu menhus bitki için şimdiye kadar Devletçe tedbir alınmamıştır. Esrar, afyon, eroin, kokain gibi beyaz zehirler üzerinde hassasiyetle duran, vatandaş sağlığını tehdit eden hastalıklarla mücadele eden Devlet, vatandaşları hayatları boyunca sürünmeye mahkûm eden bu bitki için tedbir almalıdır.

Ethem Kahraman

CEZAYİR

Bin Bella ve Bin Hedda arasındaki çatışmanın kardeş kavgasına meydan vermeden giderilmesi bekleniyor

Hür Cezayir'in liderlerinden Bin Bella Oran'da halk arasında
Uyuşmaya doğru

Rabat'taki teşebbüs

Bin Bella ile Bin Hedda arasındaki uyuşmazlık bütün şiddeti ile devam ediyor. Rabat'ta Cezayir Geçici Hükûmeti istihbarat bakanı Muhammet Yezid ile devlet bakanı Rabah Bit'at'ın uzlaştırma teşebbüsleri kayda değer bir sonuç vermedi Sadece ihtilâfın daha fazla büyümesini önlemek ve millî birliği korumak için ihtiyatlı davranılması konusunda görüş birliğini varıldığı anlaşılıyor.

Ayırıcı demeçler vermemek hususundaki anlaşmaya rağmen, iki lider geçen hafta gövde gösterisi yapmakta sakınca görmediler. Fransa'da geçirdiği uzun mevkufiyet yıllarından sonra ilk defa Cezayir'e dönen Bin Bella Oran'da tam bir «millî kahraman» gibi karşılandı. Buna karşılık, Bin Hedda'nın Tizi Uzu'ya yaptığı ziyaret de bir gövde gösterisine vesile teşkil etti. İki liderin bu gösterileri aynı güne tesadüf ediyordu.

Tek parti

Bu arada Bin Bella'nın siyasî fikirleri daha vazıh bir şekilde beliriyor. Sosyalist eğilimli lider toprak reformu ve diğer temel reformlarda Castro'yu örnek almak niyetinde olduğunu açıkladı. Fakat hiç şüphesiz Küba ile Cezayir arasındaki sosyal ve ekonomik şartlar bir değildi ve Bin Bella bunu belirtmekte gecikmedi. Bin Bella bu arada Cezayir'in yönetiminin tek parti ile olması gerektiğini savundu. Genç liderin bu konudaki görüşü şudur: «Yeni Cezayir devletinin geleceği çok partiyle değil, tek parti ile güven altına alınmalıdır.»

Şurası muhakkak ki Bin Bella, köklü reformlara muhtaç genç devleti birdenbire çok partili siyasî hayatın yakından bildiğimiz menfi tesirlerinden korumak noktasından hareket ediyor. Klâsik demokrasinin, millî iradenin serbest tezahürünü önliyen istismar düzeni yıkılmadan uygulanmasına taraftar değil.

Siyasî parti meselesi

Cezayir'deki askerî bölgeler kurulları iki lider arasında bir anlaşma zemini bulmak amacile toplanmış bulunuyor. Bin Bella kurulların vereceği kararı kabul edeceğini açıkladı. Fakat Bin Hedda'nın aynı görüşü paylaştığı şüpheli.

İki liderin gerçek bir çatışmaya girişecekleri konu Millî Kurtuluş Cephesinin siyasî parti hâline gelmesidir. Ağustos ayı ortalarında yapılacak genel seçimlere Millî Kurtuluş Cephesinin siyasî parti olarak katılması yakın geleceğin en önemli meselesi olarak ortada duruyor.

Siyasî partinin kuruluşunda ve adayların tesbitinde hiziplerin çarpışacağı muhakkak. Bütün gayretler bu çatışmanın mümkün olduğu kadar yumuşak olmasını temin hedefini gözetiyor.

Bin Bella'yı daha şimdiden «solcu» damgasile lekelemeğe uğraşanların sarfettikleri gayret ve paralar ne kadar önemli olursa olsun, sosyal sorumluluk duygusu son derece kuvvetli olan ve rakibinden daha kültürlü ve görüş sahibi bir Bin Bella'nın bertaraf edilmesi kolay olmıyacaktır. Zira, bu takdirde kardeş kavgasını patlak vermesi riskini göze almak gerekecektir ki sağduyunun galip gelerek buna meydan verilmiyeceğini sanıyoruz.

IRAK

Birleşmiş Milletler sivil halkın bombalanması karşısında sessiz kalmamalıdır

Sivil halka bomba!

Barzanî liderliğinde Irak Kürtlerinin giriştiği hareket kolay kolay önleneceğe benzemiyor Irak Hükûmeti, bir zaman önce ayaklanmanın bastırıldığını söylemişti Sıkı sansür, gerçek durumun ne olduğunu öğrenmeye imkân vermiyor. Fakat Türk hudut karakolunun ve bir köyün bombalanmasına müncer olan son olaylar, durumun hiç te iyimserliğe yer bırakmadığını gösteriyor. Kasım Hükûmeti, sivil halkı bile bombalamak zorunda kalmıştır. İnsanlık ve Birleşmiş Milletler, ne sebeple olursa olsun sivil halkın bombalanmasına seyirci kalmamalıdır.

İNGİLTERE

Macmillan seçimleri kaybetme endişesiyle karşı karşıya kalmıştır

Altüst olan kabine

Son ara seçimlerde iktidardaki muhafazakâr partinin devamlı bilgilere uğraması, maliye Bakanı Selwyn Lloyd'un «kemerleri sıkma» politikasının halk arasında meydana getirdiği hoşnutsuzluk, parti içinden ve dışından gelen tenkitler, ortak pazar müzakerelerini başarıya ulaştırma düşüncesi gibi sebepler başbakan Macmillan'ı kabinesinde «sert» olarak vasıflandıran bir değişiklik yapmağa sevketti.

Kabinesinden yedi bakanı çıkaran Macmillan bu hafta sonunda ikinci bir operasyona girişmek üzere. Böylece İngiliz hükûmetindeki yeni simaların adedi artmış ve başbakanın yıpranma korkusu da bir dereceye kadar azalmış olacak.

Yapılan değişikliklerin en önemlisi, Macmillan'ın halefi olarak kabul edilen maliye bakanı Selwyn Lloyd'un kabine dışı bırakılması. Lloyd'un istifasını bizzat Macmillan'ın istemesi çeşitli yorumlara yol açtı. Kabineden «dinlenmek» üzere ayrıldığını açıklamasına rağmen, Lloyd'un halkın hoşuna gitmeyen adam olmakta devam etmek ve partisinin seçim şansını azaltmak istemediği daha yaygın bir kanaat olarak ileri sürülüyor. Macmillan'ın Llyod'un çizimiş olduğu politikaya sadık kalınacağını bildirmesine rağmen değerli siyasetçinin şimdilik «kızağa çekilmiş» olması muhtemel.

İkinci önemli değişiklik içişleri bakanı Butler'in yeni ihdas edilen başbakan yardımcılığı mevkiine getirilmesi. Muhalifleri, bunu Macmillan'ın yorulduğu şeklinde yorumluyorlar. Oysa, Macmillan'ın yıpranma tehlikesinden uzaklaşmak ve gelecek seçimlere daha zinde bir şekilde girebilmek düşüncesiyle bu tayini yapmış olması da mantığa uygun, Butler, kabinenin iki numaralı adamı. Rodezya-Nyassaland federasyonu münasebeteri ile görevli ve bakanlıklar arası ortak pazar komitesinin başkanı olmakta devam ediyor.

Yeni seçim isteyen muhalefet

Kabinedeki bu değişiklikler muhalefetteki işçi ve liberal partilerin seçim şanslarını kuvvetlendirmişçesine bir tesir yarattı. Her iki partinin liderleri en kısa zamanda seçimlere gidilmesini istemekte tereddüt göstermediler.

Başbakan Macmillan'ın seçimleri öne alıp almaması diğer sebepler arasında ortak pazar müzakerelerine bağlıdır. Ortak Pazar temsilcileri ile yapılan müzakerelerin kısa zamanda sonu alınabilirse. Macmillan daha rahat icraatta bulunabilmek ve halkın da ortak pazara giriş konusundaki temayülünü öğrenmek üzere erken seçim yapabilecektir Fakat. Brüksel müzakereleri uzamak istidadını gösterirse, Macmillan'ın ortak pazara giriş şerefini başkasına bırakmak istemiyeceği tabiidir. Bu arada iç gelişmelerin seyrinin başbakanın kararını etkiliyeceği şüphesizdir Malî, iktisadî ve siyasî baskılar şiddetlenirse, seçimlerin her zaman öne alınması muhtemeldir Bu takdirde İşçi Partisi sözcüsünün şu sözlerinin doğruluğunu sınamak mümkün olacaktır

«Başbakan yerini muhafaza ettikçe, kabinedeki hiç bir değişiklik yeterli olmıyacaktır. Bu hükûmetin yerini dinamik bir sosyalist ekip almalıdır.»

MacMillan
Seçim sancısı

SURİYE

Nâsırcıların faaliyeti komşu ülkede her an yeni karışıklıklara yol açabilir

İşçiler ve hükûmet

Suriye hükûmeti, sayıları pek kalabalık olmıyan, fakat iyi teşkilâtlanmış işçilerle baş edemeyince kısa yoldan meseleyi çözmeği tercih etti. Geçtiğimiz hafta işçi sendikaları konfederasyonunu fesheden hükûmet, artan huzursuzlukla mücadele için şiddet tedbirlerine de baş vurmaktan çekinmiyor.

Sorumlu yöneticilerin ve bu arada bizzat başbakan El Azmi'nin zaman zaman Mısır ile birleşme lehinde demeçler vermeleri Nâsır'cı unsurların faaliyetlerine cesaret vermektedir. Bu arada Kahire radyosu bilinen yayım kampanyasına hız vermiş bulunuyor. Kahire'ye göre, Şam, Halep ve Humus'ta işçiler ve öğrenciler gösteri yapmakta, sokaklarda tanklar dolaşmaktadır. Bu haberlerin doğru olmadığını Şam hükûmeti resmî bildirilerle açıklamıştır. Fakat işçilerin bu şehirlerde huzursuzluk içinde olduğu da bilinmektedir. Ve durum en azından, Şam makamlarının iddia ettiğinin aksine sakin olmaktan uzaktır.

Suriye ordusu içinde de Nâsır taraftarı subayların mevcudiyeti, Mısır'la birlik taraftarlarının faaliyetlerine mesnet teşkil ediyor. İşçileri ile baş edemiyen bir hükûmetin yakın bir gelecte ordunun birlik aleyhtarı unsurları tarafından iş başından uzaklaştırılması veya karışıklıklar karşısında daha sıkı tedbirlere baş vurması bekleniyor.

ABD

Yüksek Mahkemenin ilk kararı protesto edilirken Kongre de Kennedy idaresinin işini güçleştiriyor

Kongre sağda oynuyor

Kennedy idaresi son haftalarda kongrenin özellikle dış yardım konusunda belirli bir mukavemeti ile karşılaşmaktadır.

Kongrenin itirazı Yugoslavya, Polonya ve Hindistan'a yapılan yardımlar hakkındadır. Özellikle Yugoslavya ve Polonya'nın durumu bir hayli çekişme konusu olmuş, senatonun bu iki komünist memlekete yapılacak yardımın sadece yiyecek fazlasına inhisar etmesi yolundaki kararı «ileriyi görmemek» şeklinde yorumlanmıştır. Bunun üzerine Temsilciler Meclisine bir kanun tadil tasarısı getiren başkan Kennedy, senatonun bu kararını tesirsiz bırakmak istemiştir.

Temsilciler meclisinin kabul ettiği bu kanun tadil tasarısına göre, «Amerika'nın güvenliği için hayati görülmek» kaydiyle bu iki memlekete yapılacak yardım hakkında başkan Kennedy'e açık yetki verilmektedir. Tadil tasarısının senatoda nasıl karşılanacağı hususunda henüz bir belirti yoktur, fakat hükûmetin bu meseleye verdiği önem gözönünde tutulursa, senato'nun bunu kabul edeceği ileri sürülebilir.

Hindistan konusundaki itirazlar bu memleketin tarafsız dış politikası gereğince yaptığı bazı hareketler üzerinde toplanmaktadır. Dean Rusk bir konuşmasında Hindistanın kalkınma programına iştirak etmememiz büyük hata olacaktır. diyerek kongreyi önceden ikaz etmiştir.

Senato'nun muhafazacı karakteri öteden beri bilinen bir nokta. Seçim bölgelerinin tesbiti usulündeki oyunlar, komisyonlardaki yaşlı üyelerin ve değişmiyen başkanların tesiri, güneydeki demokratların Muhafazacı tutumları, senatörlerin mahallî tayinler hakkında söz sahibi olmaları gibi hususlar böyle bir temayülün ortaya çıkmasını hazırlıyan başlıca faktörler.

Temsilciler Meclisi de gerçekçi bir davranış göstermiyor, her zaman. 4.668.500.000 dolarlık Dış yardım programını kabul etmesine rağmen, Birleşmiş Milletler bonosu satın alınmasına itirazda bulundu.

Kennedy idaresinin bu durumdan memnun olmadığı muhakkak. Enerjik ve dinamik başkanın yetki alanını genişletmek üzere bazı teşebbüslerde bulunması beklenebilir.

Lâiklik

Amerika Birleşik Devletleri Yüksek mahkemesinin New-York eyaleti devlet okullarında din derslerinin mecburi olmasını yasaklıyan kararı şiddetli protestolara sebep oldu. Sadece kilise temsilcileri değil, siyaset adamları da bu karara karşı olduklarını bildirdiler. Bu protestoların çok sayıda olması ister istemez eski başkan Eisenhower'in şu sözlerinde bir gerçek payı olduğu sonucuna vardırıyor: «Her zaman, milletimizin dinine bağlı bir millet olduğu kanaatini taşıdım.» Eisenhower'in bu kanaatinin bir çok Amerikalı tarafından paylaşılmakta olduğu muhakkak.

Bununla birlikte, Yüksek Mahkeme bu kararı alırken, azınlık haklarını koruma noktasından hareket etmiştir. Umumi yerlerde yapılan dini merasimlere inanmıyanların zorla katılmalarını doğru bulmamıştır. Başkan Kennedy de Yüksek Mahkemenin bu kararını tasvip ettiğini belirtmiştir. Fakat Kennedy, evlerde ve kiliselerde daha çok dua edilmesini istemiştir. Dua ve derslerin mecburî olmasını savunanlar, karşı taarruza geçmişlerdir. Hücuma geçenlerin başında eyalet valileri geliyor. Valiler kongreye yaptıkları müracaatta devlet okullarına mecburi din dersleri konulması için anayasaya bir madde eklenmesini talep ettiler.

Öte yandan, Yüksek mahkemedeki bazı yargıçlar sağcı politikacılar tarafından şiddetle tenkit edilmektedir. Bunlardan biri şöyle demiştir: «Bu yargıçlar okullarımıza zencileri soktular, şimdi de Tanrı'yı kovuyorlar.»

Fakat söz konusu olan sadece zenciler ve Tanrı değil. Yüksek Mahkeme liberal eğilimini başka alanlarda da gösteriyor. Ayakkabı imalâtçılarının kurdukları bir tröstü lâğveden Yüksek Mahkeme çıplak resimler basan bir derginin kapatılması talebini reddetti.

Federal Yüksek Mahkemenin laik kararları yanında geçen hafta Georgia eyaletinin Albany mahkemesinin zenci lider Martin Luther King'i mahkûm etmesi bir nevi misilleme gibi karşılandı. Albany sokaklarında kollarında siyah bantlarla dolaşan zencilere bunun anlamı sorulduğunda şöyle diyorlar:

«Bu bant, Albany'de ölen adaletin yası için taşınan semboldür».

Franco, iktidar arkadaşları ile
Geldiği gibi gidiyor

İSPANYA

Faşist diktatörün geldiği gibi gitmesi günü yaklaşıyor

Dişe diş

Diktatör Franco'ya karşı İspanyada başlıyan pasif mukavemet, aktif hâle geliyor. Mukavemet cephesi, çeşitli sabotajlarla rejimi hırpalamak için gizli bir mukavemet cephesi kurmuştur.

Avrupadan kaçak silâh sağlıyan teşkilât, ilk iş olarak, İspanyol işçilerinin intikamını aldı. Hürriyet istiyen bir sendikacıyı alçakça öldüren bir polisi, Gizli Teşkilât ormanda ağaca bağlıyarak kurşuna dizdi. Bu ceza, silâhsız işçilere ve halka vicdansızca ateş eden rejimin uşakları, için iyi bir ders olacaktır.

Artan huzursuzluk karşısında, Franco bir taraftan şiddet hareketlerine başvururken, öte yandan kabinesini değiştirmiş, veliahdını seçmiş ve hayali hürriyetler vaadetmeye koyulmuştur. Yeni kabinenin yayınladığı «İlk hedefler beyannamesi» nde «İş yerlerinde insan haklarına dikkat edilecektir» ve «Kamu oyunun fikirlerinin yazı ve sözle ve basın yoluyla yayınlanmasına saygı gösterilecektir» gibi boş vaatler var.

Hâkim sınıfların yararına kurulmuş, halkı ezen faşist bir diktatörlük, hiçbir zaman fikir ve söz hürriyetine müsamaha edemez. Diktatör, ancak geldiği gibi gidecektir.

BREZİLYA

Kuzey doğu bölgesinde açlık devam ediyor. Seçkin Selvi'nin derlediği bu yazıda «yiyecek, yiyecek» diye bağırarak dükkânları yağmaya koşanların durumu anlatılıyor.

Aç ülke

Brezilya'nın kuzeydoğusundaki muazzam burun Arjantin'den daha kalabalık bir nüfusa (25 milyon) ve Orta Amerika'dan daha geniş bir yüzölçümüne (597,353 mil²) sahiptir. Kuzeydoğu bölgesi ayrı bir devlet olsaydı, Güney Amerika'nın nüfus bakımından ikinci, yüzölçümü bakımından üçüncü büyük devleti olacaktı. Geçen hafta, kuzeydoğu kısmındaki dokuz eyâletten birinin valisi bölgenin başka bir yönünü açıkladı. Vali, «Burası», dedi, «Batı yarımküresinde Küba'nın altı misli tehlikeli bir çıbanbaşıdır».

Tabiat, kuzeydoğu bölgesini lânetlemişti. Gayet dar bir kıyı kuşağı dışında kalan bölgelerde yağmur o derece nadirdir ki, bu alanın % 87'si köylülerin ilkel araçlarla sürmeğe çalıştıkları, kaktüs sertliğinde bitkilerle dolu, çatlak, kahverengi, *sertao* adı verilen topraktan ibarettir. İki ay önce, sekiz aylık bir aradan sonra yağan ilk yağmurlar *sertao*'yu kısır bir yeşile bürüdü. Ama zaten kuraklık, daha önceden halkın başlıca yiyeceği olan fasulye, mısır ve meyankökü mahsulünü tahrip etmişti. *Sertao*'nun üzerinde açlık rüzgârları esmeğe, binlerce *camponese*'yi yiyecek bulmak için şehirlere sürüklemeğe başladı.

Geçen hafta 30, bin nüfuslu Limoeiro'da, bir kısmı tüfek ve tırmıklarla silâhlanmış bin kadar erkek, kadın ve çocuk «yiyecek, yiyecek!» diye haykırdılar. Şehir yöneticileri muhtemel bir çarpışmayı ancak kalabalıktan ürkmüş tacirlerden topladıkları yardımlarla önleyebildiler. Diğer beş şehirde dükkânlar yağma edildi; bir altıncısında ise çarpışma sonunda bir ölü ve iki yaralı ortaya çıktı. Pernambuco eyâletindeki memurlar, iş işten geçtikten sonra kalan yiyeceği emniyet altına aldılar. (Bu arada, spekülâtörler mahsulün büyük kısmını almış, yüzde 500 veya 1000 kârla satıyorlardı). Federal Hükûmet kuzeydoğu'da olağanüstü hal ilân etti ve A.B.D. «Barış için Yiyecek» programından 6 bin ton fasulye göndermek üzere hazırlığa girişti.

Yasaklar ülkesi

Yıllar yılı, köylü kafileleri kurak iç bölgeden verimli kıyı alanına göçmüşlerdi. Ama orada da emeklerinin karşılığını alamadılar. Birkaç feodal toprak sahibi, toprağın tamamını gayri resmi olarak elde etmişler ve köylüler için yarıcılık ya da kira karşılığında toprak işlemekten başka yol kalmamıştır: *Yarıcı olarak çalışan köylü, elde ettiği mahsulün üçte biri veya yarısını mal sahibine vermek ve kendi payını piyasa fiatından % 30 veya 50 aşağı değerle patrao'suna satmak zorundadır. İhtiyaçlarını karşıladığı çiftlik pazarında ise kredili alışverişlerdeki faiz miktarı % 20'dir. Toprağını kiralayan çiftçi ise yılda, hektar başına 4.000 — 6.000 cruzeiro ödemek ve çok kere ortalama 100 cruzeiro (takriben TL. 3,—) gündelikle mal sahibinin toprağını belleyerek kirasını karşılamak durumundadır*

Mal sahibi çoğunlukla hayvan beslemeye (hayvan yeminden tasarruf gayesi ile) taraftar değildir bu arada besi maddelerinin ekimini de en düşük oranda tutmağa gayret etmektedir, çünkü şeker ve pamuk gibi endüstriyel bitkiler daha büyük bir kâr sağlamaktadır. Bu yüzden Rio Grande do Norte gibi bir eyalet yiyecek maddelerinin % 70'ini, ortalama yıllık geliri çok düşük olan köylünün alamıyacağı kadar fâhiş fiatla güney Brezilya'dan getirtmektedir.

Hayat çorbası

Yeterli gıda alamayan köylüler kolayca tüberküloz, gastroenteritis ve taşra nüfusunun beşte birinde görülen ve karaciğerde türeyen bir parazite chistosoma'ya yakalanmaktadırlar. Brezilya'nın kuzeydoğu bölgesinde yaşama sınırı ortalaması 30 yıldır. *Rio Grande do Norte'de ise 1.000 çocuktan 463'ü bir yaşına gelmeden ölmektedir.* Çocukların çoğu, pekmezle karıştırılmış meyankökü ile beslenmekte, sütün tadını bile bilmemekte ve çok kere yeteri kadar su bulamamaktadırlar. Paraiba'nın bir köyü olan Craz de Armas'da, hükûmet, ana — babaları tarafından kucakta getirilen yüzlerce çocuğa sulu çorba verilen bir dispanser kurmuştur. *Rio Grande do Norte şehrinde bir papaz, ölen her çocuk için çalınan çanların bütün bir gün boyunca çaldığını anlatmaktadır.*

Bezgin bir papaza göre, «İyi niyetle herşey hallolabilir.» Böyle birşey düşünülse bile, bir köylü ayaklanmasından korkan kuzeydoğulu mal sahipleri hergün biraz daha gemi azıya almaktadırlar. Bir nevi sığınma derneği olarak kurulan Tarım Çiftlikleri Sahiplerini Kuvvetlendirme Kurumu Başkanı Caio Lins Cavalcanti'ye göre, geçen hafta şehirlerde gösteri yürüyüşleri yapan *aç köylüler «bir avuç hırsız ve komünist»* idi. Paraiba eyaletinden mal sahibi Joacil Pereira *«Biz eli açık, hamiyetli insanlarız.»* demektedir. *«Bir köylü veya karısı ya da çocuğu öldüğü zaman cenaze parasını kim verir? Tabii mal sahibi!»*

Brezilyalıların çoğu, içten içe kaynayan hoşnutsuzluğun açık bir ihtilâle dönmesinin bir an meselesi olmasından korkmaktadırlar. 1955'de, kendi kendini yetiştirmiş, Francisco Juliao adlı bir halkçı kuzeydoğu'nun ilk köylü birliğini kurmuştu. Bugün, altı eyâlette 40 bin üyesi ve sayısız sempatizanı olan 98 köylü birliği mevcuttur ve bunlar, zengin kıyı topraklarının 12,350 dönümünü elde etmişler mal sahiplerinin kiralık kaatilleriyle çarpışmışlar ve Brezilyalı gençlerden askerî bir kuvvet meydana getirmişlerdir. Castro Küba'sında olduğu gibi, eski devrin parti üyeleri Juliao'yu bir «fırsatçı» olarak adlandırmakta ve köylüler arasındaki sempatisini azaltmağa çalışmaktadırlar.

Bunlarla başa çıkmak bakımından, atılkan papazları ve birkaç politikacıdan meydana gelen küçük bir grup yıkıcı bir ihtilâl yerine çabuk gerçekleştirilecek reformlar yaratabilmek için «taşra sendikaları» kurmaktadır. Rio Grande do Norte'de, Piskopos Eugenio Salles, kilisesine bağlı 23 şehirde taşra sendikaları kurmuş ve 22 bin üye kaydetmiştir. Natal'deki eski hükûmet binalarından birini merkez yapmış olan Salle, mal sahiplerine karşı, günde sekiz veya on şikâyet almakta ve bunları mahkemeye intikal ettirmektedir.

Lokomotif ve ardındakiler...

Nijat Özön

Temmuz - Ağustos aylarında yayımlanması gelenek halini alan gelecek mevsim filimleri listesinin birincisi yayımlandı. «Fitaş» ın bu listesinde 43 filim yer alıyor. Listenin başında daha büyük puntolarla yazılan beş filim var. Bunlardan üçü Cannes Festivalinde derece aldıkları, ya da kazandıkları için böyle yazılmış, yoksa aslında, filim getiricilerinin Antonioni'nin «L'eclisse» siyle, De Sica'nın «La ciociara» sıyla ya da Pietro Germi'nin «Dicorzio all'italiana» sıyla ilgileneceklerini düşünmek saflık olur. Bizim filim getiricilerini ilgilendiren ya en baştaki «panayır eğlencesi» çeşidinden «Ben-Hur», «The Ten Commandments» dır, ya da listesinin gerisinde yer alan Masist'li, Herkül'lü, Sarita Montiel'li, Elvis Presley-li, Tarzan'lı *filimlerdir. Neyse,* kiralamada ve dağıtımda çok kullanılan bir işleme baş vurarak, kötü filimleri sürmek için öne «lokomotif» adı verilen birkaç iyi filim koymak, geriye molozları takmak yoluna gidilirken, istemeden de olsa, lokomotif filimler arasında «L'eclisse» yi, «La ciociara» yı, «Divorzio» yu görmek insanın hoşuna gidiyor; bir yandan da festivallerin, armağanların filim getiricileri üzerindeki etkisini ortaya koyuyor.

Lokomotif'in arkasına takılan kötü filimlerin sözünü etmeğe bile değmez. Yukarıda da belirtildiği gibi bunlar, İtalyanların son zamanlarda dizileme meydana getirdikleri Herkül («Herkül cinlere karşı - Ercole al centro della terra»), Masist («Masist vampirlere karşı - Maciste contro il vampiro»), Kaptan Morgan («Kaptan Morgan - Morgan il pirata») serüvenleri, Roma'nın kuruluşunu anlatan «Romolo e Remo — Romüs ve Romülüs», Tatar'larla Viking'lerin çarpışmalarını anlatan «I Tartari - Aşk ve fedakârlık» çeşidinden uydurma tarihsel filimler; Fransızların serüven filimleri «Les trois mosquetaires - Üç silâhşorlar», «Le Comte de Monte Cristo - Monte Kristo'nun maceraları» ya da Sarita Montiel'in baş role çıktığı en kötü çeşitten İspanyol filimleridir.

İyi filimler, her zaman olduğu gibi bir elin parmaklarını zor aşmaktadır. Bunların başında, Michelangelo Antonioni'nin «Lec lisse - Batan güneş» i geliyor. Çağdaş sinemanın en önemli sanatçılarından biri olan Antonioni Türk seyircilerince hemen hiç tanınmamaktadır. Kaldı ki Antonioni, «yetişkin» olmayan seyircinin «kaldıracağı» bir rejisör de değildir. Hele Antonioni'yi Türk seyircisine «L'eclisse» ile tanıtmağa başlamak, sabanı öküzün önüne koşmaktan farklı değildir, zira «L'eclisse» Antonioni'nin «L'avventura - Serüven» ile başlayıp, «La notte — Gece» ile sürdürdüğü bir «üçlü» nün sonuncu bölümüdür. Buna rağmen, Antonioni'nin bu son yaptığı, bu çeşit filimlerin bizde başlarına geldiği gibi kazasız belâsız normal bir gösterime erişirse ne mutlu. «Batan güneş», Antonioni'nin hemen bütün son filimleri gibi, çağdaş dünyanın «huzursuz» kadın ve erkeğinin iç yasını yankılıyan bir yapıttır. Türk seyircisi bu filimler Antonioni'nin bizim için değişik olan *sinema dilinin bir örneğini göreceğini* gibi, rejisörün «gedikli» oyuncusu haline gelen ve son yılların en başarılı kadın oyuncularından biri olan Monica Vitti'yi de tanımak fırsatını bulacaktır.

Belmondo ile Cardinale «Toy bir delikanlı» da
Sansürden kurtulacak mı?

Adı, Amerikancasına («Two Women») yaklaştırılarak «Kızım ve ben» diye çevrilen, gerçekte bir köy adı olan «La ciociara», işgal altındaki İtalya'da bir ana-kızın serüvenini anlatmaktadır. Kadın, bakkal dükkânı işleten bir duldur. Müttefiklerin Roma'ya hava akınları sıklaşınca, on üç yaşındaki kızını alarak, güneyde doğduğu köy olan «Ciociara» ya gitmek üzere yola çıkar. Yollar, partizanlar, İtalyan faşistleri, Alman nazileri, çıkarma yapan müttefik askerleriyle doludur. Köyde, hayalkırıklığına uğramış bir aydın olan Michele ile tanışırlar. Küçük Rosetta delikanlıya bağlanır, anası ise kendisine tutkun olan Michele'yi tatlılıkla başından savar. Sonra köy, gerileyen mihvercilerle ilerliyen müttefiklerin ateş alanı haline gelir. Yeniden Roma'ya dönmeğe karar veren dul kadın Cesira ile kızı, Michele'nin kılavuzluğuyla yola çıkarlar, fakat yolda Michele ortadan kaybolur, ana-kız yıkık bir kilisede Faslı askerlerin tecavüzüne uğrarlar. Bu olay üzerine büyük bir sarsıntı geçiren Rosetta, anasına başkaldırır. Ancak Roma'ya dönüp, Michle'nin ölüm haberini aldıktan sonra, bütün bu olaylardan olgunlaşmış olarak çıkan küçük kız anasıyla yeniden barışır. Cesare Zavattini'nin Alberto Moravio'nun bir romanından sinemaya uyarladığı senaryoya dayanan «La ciociara», De Sica'nın daha önce İkinci Dünya Savaşındaki İtalya'yı konu alan filimlerinin izindedir, ama, gerek aradan geçen süre içinde De Sica'da meydana gelen değişiklik, gerek Moravio'nun romanına dayanan senaryoda edebiyatı ağır basması, gerekse «yeni gerçekçilik» akımının en önemli temsilcilerinden olan De Sica—Zavattini çiftinin, akımınötelerinde dolaşmaları yüzünden eski filimlerindeki sağlamlıktan uzak kaldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, «La ciociara» nın, De Sica—Zavattini'nin son yapıtları içinde en iyisi olduğu, dikkate değer sahneler taşıdığı, Sophia Loren, Jean Paul Belmondo'nun, usta bir oyuncu yönetmeni olan De Sica'nın elinde dikkate değer bir oyun çıkardıkları belirtilmektedir.

YÖN'ün 24 ncü sayısında Cannes Festivali'ne katılan filmler arasında sözü edilen «Divorzio all'italiana — İtalyan usulü boşanma», bilindiği gibi en iyi komedi armağanını almıştır. Germi'nin komedisi, karısından boşanıp sevgilisiyle evlenmek isteyen, ama katolik kilisesi boşanmaya izin vermediği için başka yollara başvuran bir İtalyan baronunun serüvenini anlatmaktadır. Baron Cefalu'nun «başvurduğu yol», filmin komedi ve yerme yönünü meydana getiriyor: Baran, karısını kendisine ihanete yönelttikten sonra «namus uğruna» öldürüyor, böylece hem *«namusunu kurtaran kahraman»* oluyor, hem de sevdiği kıza kavuşuyor. Bu «örf ve âdet komedisi» nin başarılı yönlerinden biri de Baron Cefalu'yu canlandıran Marcello Mastrionni'nin usta oyunudur.

Boşuna Tiyatro yapmak

Toplumumuzu gütmekte olan yöntemlerin değersizliği tiyatro alanında tipik belirtiler gösteriyor. Çıkarcılıktan yana gelişmekte bulunan davranışların izdüşümlerini, topluma yararlı olabilecek bu sanatta da, alabildiğine ilerler bir biçimde farketmek kişiyi üzüyorsa da, etkenlerin bundan başkasına yer vermiyeceğinin diyalektik olarak bilinmesi, bilinç ve sorumlu sanatçıyı yer yer isyana, yer yer de daha akıllıca davranarak, tedbirler almıya itmek gibi olumlu bir yola sürüklüyor.

Tiyatroyu düzenlemedikçe, sinema sanatını yurdumuzda yararlı kılmıya imkân yoktur. Yukarıdaki görüşle bu yargıyı bağladığımız zaman ortaya bazı çok önemli gerçekler çıkacaktır. Fakat daha önce yukarıdaki yargıya nereden vardığımızı okurlarımıza açıklamıya çalışalım.

Toplumdaki bütün kişilere insanca, eşit yaşama şartları temin eden yöntemlerde, Tiyatonun eğitici, bilinçlendirici gücünden yararlanmak yabancı cünden yararlanmak yabana atılmıyacak politik bir değer taşır. Kişinin belli bir bilince varması için en önce o bilinçle bir arada giden öğelerin kişiye sunulması gerekmektedir. Çıkarıcı toplumların tiyatrolarında «boynuz öyküleri» anlatan oyunlar oynanarak uykuda bulunan toplum bir kat daha afyonlanırken, ilerici toplumların tiyatrolarında o toplumu mutlu kılacak ilkelerin savunmaları yapılır. Geri bir toplumda yaşıyan, fakat milletçe evrimler geçirmeyi yeğ tutan tiyatro sanatçısının kahramanlığı da inlerici toplumların eserlerini uykuda olan kendi kişilerine ulaştırmak olacaktır. Böylece iktisatçının, tarihçinin, toplumbilimcinin işine ortak duruma gelir o sanatçı. Yapılması gereken bu çabayı geri bir düzende Devletten beklemek, sabahtan akşama kadar oturup yokluktan dert yanmıya benzer. Tiyatro sanatçısı daha önceden İdarenin kendinden yana olmadığını bilmek zorundadır. Örnek olarak geçen devirde yurdumuzu kolaylıkla gösterebiliriz. İmam Hatip okulları açmayı kendine amaç edinmiş bir Hükûmetten Bölge Tiyatroları açmasını bekliyen saf tiyatrocular vardı o devirde. Durum değişmezse yine de olacak.

Bölge Tiyatroları kişilerine eşit bilinç sağlamak istiyen politikaların değerli bir aracıdır. Diyelim ki başka türlü bir politika da farkında olmadan açtı Bölge Tiyatrolarını. O zaman da yerleşmiş düzende bu yeni anlamda çalışmayı becerebilecek sanatçılar bulmak sorusu gelir dikilir karşımıza. Belli görüşün, belli eğitimin sanatçısını bulamazsınız. Bölge Tiyatrolarınızda bir süre sonra «Bel Kanto» oynanmıya başlanır. İşte Adana, işte İzmir, işte Bursa Tiyatroları. Aslında bu Tiyatrolardan biri ya da birkaçı iyi işlese bile geri kalanının yüzünden yitmeye mahkûm olurlar. Tiyatroyu düzenlemedikçe, sinemayı da düzenliyemeyiz, dedik yazımızın başında. Daha doğrusu iyi bir yöntem kurulmadıkça yararlı Bölge Tiyatroları kurulamaz ve böylelikle Türk Sinemasının ana seyircisi olan Anadolu seyircisi bilinçsiz yaşamına devam eder. Olumlu bir düzende kurulan Bölge Tiyatroları bunun tersine işliyen bir çark olacağı için geleceğin sinema seyircileri de bir bakıma eğitilmiş, ne istediğini bilir, kötüyü yutmaz insanlar olur. Bugünkü anlayışındaki sinema oyunlarının seyirci bulamayıp zarar etmesi gibi umulmıyan sonuç böylece ortaya çıkar. Sanıyorum şimdi okurlarım neden, tiyatroda bir devrim olmadıkça sinemanın yerinde sayacağını anlamışlardır.

Olumlu düzenlerde Devlet *Tiyatroları, Devletin* yararlandığı bir araçtır. Bizim düzenimizde ise Devletin yararlanmayı aklının ucundan geçirmediği bir sarf yeri, balktan kopmuş yarı canlı bir yaratıktır. Böylesine başıboş bırakılmış bir kurumdan ne millet adına, ne Tiyatro adına hiçbirşey beklenemez bence. Her yıl bol keseden harcanan yirmi milyonlara rağmen bu düzende, Tiyatronun mimarlığından başlıyarak ne bir araştırma, ne bir yenilik yapılmıştır. Devlet yardımı gören Tiyatrolarımız «muhteşem birer tembelhane» dir. Birçok yüz oralarda sahnede değil de, maaş alma günlerinde ortaya çıkar. Bu söylediklerimize bakıp da özel tiyatroları savunduğumuzu sananlar çıkabilir. Bir bakıma doğru bu. Yöntemi bizimki gibi olan ülkelerde geçici olarak özel tiyatrolar daha olumlu görülebilir. Yalnız bu olumluluk, bir çeşit çalışma gayretinden ileri gitmez. Yani yararı kendi kasasınadır, özel tiyatronun. Halkın çıkarına değil. Halkın çıkarına olduğu gün özel tiyatronun yaşama sebebi ortadan kalkar.

Şimdi geriye çözüm yolunu bulmak kalıyor. Bizim soyut toplumumuz için ne yapmak gerekiyor? Özel Tiyatrolar çıkarcı. Çıkarcı olmasalar var olma sebepleri yok. Devlet Tiyatrolarından yararlanmak için düzen bir gereksinme getirmiyor. Ne yapsın olumlu sanatçı, tiyatro adamı? Bu soruyu iyice düşündükten sonra şöyle cevaplandırabiliriz: Olumlu sanatçı şartlar ne olursa olsun, başka alanlarda ileri yönelmiş aydınlarla iş birliği kurmak zorundadır. Sanatçının iktisatçıya, tarihçiye, toplumbilimciye yararlı olduğu toplumlardaki gibi daha istenilen düzen kurulmadan sanatı ileri unsurlara yardımcı kılmak gerekmektedir. Bu da ancak aynı görüşteki sanatçıların yanyana gelip, toplumu geliştirecek yönde eserler seçip oynamasıyla sağlanabilir. Artık işçiyi, köylüyü, çalışanı ilgilendirecek ve bilinçlendirecek eserler sahneye koymak ve böylelikle topluma güç kazandırmak istiyenlerin safında yer almak zamanı gelmiştir. Yalnız, bunların yapılması gerekiyor, derken, kolayca olabileceğini söylemek istemiyorum. Olumlu yolun tiyatrocuları bir araya gelseler ancak bir tiyatro kurulur. Ama o tiyatro belli bir boşluğu dolduracağı için göze batacaktır. Büyük bir ihtimalle bir akım olacaktır, yurdumuz için. Ardından gelenler çıkacaktır, bu ilk ileri tiyatronun. Karşısına dikilecekleri de saymak gerekiyor şimdi. Toprağın üstüne yayılan yobazlar topluluğu, örümcek kafalılar şebekesi, her iyi niyetli ileri işteki gibi bu tiyatronun da adımını köstekleme istiyecektir.

Türk bilim adamı, işçisi, sendikacısı, aydını kendi savaşında değerli bir silâh olacak bu ilk Türk «İlerici» Tiyatrosunu el birliği ile kurmalıdır.

Asaf Çiyiltepe

NASIL ÇILDIRILIR ?

Cumhuriyetin son Başbakanı : Schleicher

Von Papen'in ileriye ait tasarısı, anayasada yapacağı değişikliklerle memleketi İmparatorluk devrine döndürmek ve muhafazakâr sınıfların yeniden hâkim kılmak istiyordu. Mareşal Hindenburg'un önünde yaptığı gibi Von Papen gerek Nüremberg mahkemesinde gerekse anılarında bu tasarılarının «cumhurbaşkanı tarafından anayasanın çiğnenmesi» ne yol açacağını kabul etmekteydi. Fakat Hindenburg'a ayrıca şunları söylemişti: «Her halde ulusun menfaatini, anayasaya sadakat andından üstün tutmak mazur görülecektir. Bismark da yurdun selâmeti için böyle yapmamış mıydı?»

Fakat, Schleicher, Von Papen'in hayretten açılan gözleri karşısında bu tutumu protesto için işe karıştı ve yaşlı Mareşalin anayasaya saygı göstermek için andı çiğnemekten duyduğu tiksintiden yararlandı. General Schleicher, bu andı çiğnemeğe lüzum olmadığına, kendisinin başında bulunduğu bir hükûmetin Reichstag'ta çoğunluk sağlıyacağına inanıyordu. Strasser'i ve onunla birlikte en az 60 kadar Nazi *milletvekilini* Hitler-den koparıp alacağından emindi. Bu Nazi hizbine, burjuva partilerini, sosyal demokratları katabilirdi. Hattâ sendikaların bile kendisini destekleyeceğini sanıyordu. Fakat Hindenburg böyle bir teklif karşısında o kadar irkildi ki, hemen oracıkta Von Papen'e dönerek yeni bir kabine kurmasını istedi. Von Papen ile Schleicher, cumhurbaşkanının yanından ayrıldıktan sonra uzun bir tartışmaya giriştiler, fakat hiç bir sonuca varamadılar. Ayrılacakları anda General Schleicher, Luther'in Worms Diyetine giderken söylediği ünlü sözleri tekrarlıyarak şöyle dedi: «Zavallı rahipçik, çok güç bir yol seçtin.»

Schleicher başbakan

Von Papen bu yolun ne kadar güç olduğunu ertesi gün *saat dokuzda*, toplantıya çağırdığı bakanlar kurulunda anladı. Von Papen bunu şöyle anlatmaktadır: «Schleicher ayağa kalktı ve cumhurbaşkanının isteklerini yerine getirmeğe hiç imkân olmadığını söyledi. Ona göre bu yöndeki her teşebbüs memleketi kargaşalığa sürükleyecekti. Bir genel grev başladığı takdirde, polis ya da silâhlı kuvvetler ulaşımı ve yiyecek maddelerinin dağıtımını, hattâ bir iç savaş durumunda kanun ve düzeni bile sağlıyamıyacaklardır. Genel Kurmay Başkanlığı bu konuda bir inceleme yapmıştı? Schleicher bu incelemeyi hazırlıyan Binbaşı Ott'u kabineye bu konuda açıklamada bulunmağa davet etti.»

Von Papen'in dediği gibi, General von Schleicher, sonradan Hitler'in Tokyo büyükelçisi olan Binbaşı Eugen Ott'un takdim ettiği rapor Papen'i yıktı. Ott'un söylediği şuydu: «Sınırların savunulması ve naziler ile komünistlerin faaliyetlerine karşı düzenin korunması, federal hükûmetlerin ve eyaletlerin emrindeki kuvvetlerin üstesinden gelemiyeceği bir iştir. Bundan dolayı, Reich hükûmetine, olağanüstü durum ilân etmekten kaçınması tavsiye olunur.»

Von Papen bunu işitince soluğu derhal Hindenburg'un yanında aldı. Cumhurbaşkanının Schleicher'i Savunma Bakanlığı görevinden uzaklaştıracağı ve kendisini başbakan olarak alıkoyacağı umudundaydı. Hattâ bunu *açıkça söyledi. Fakat* cumhurbaşkanının cevabı daha da şaşırtıcıydı: «Azizim Papen, düşüncemi değiştirdiğim takdirde benim hakkımdaki notunuz çok kötü olacak. Ama bir iç savaşın sorumluluğunu kabul edemiyecek kadar yaşlıyım ve tecrübem var. Tek umudumuz, Schleicher'i şansını denemeğe bırakmaktır.»

2 Aralık 1932 de General Kurt von Schleicher başbakan oldu. Schleicher, 1890 da Bismarck'ın yerine getirilen Kont Georg Leo von Caprivi de Caprara de Montecuccoli'den beri bu göreve tayin edilen ilk generaldi. Schleicher'in bitip tükenmeyen entrikaları kendisini nihayet, önemini anlıyamadığı buhranın en son haddine vardığı bir anda memleketin en büyük mevkiine ulaştırmıştı. Kendisinden başka herkes, iktidardaki günlerinin sayılı olduğunu biliyordu. Goebbels'in günlüğünde 2 aralık tarihinde şu not yer almaktadır: «Schleicher başbakanlığa getirildi. Burada uzun süre kalamıyacak.»

Papen de aynı düşüncedeydi: öte yandan «eski dostu» ndan intikam almak isteğiyle yanıp tutuşuyordu. Schleicher, Papen'i uzaklaştırmak için kendisine Paris büyükelçiliğini teklif ettiyse de Papen kabul etmedi. Papen'in anlatışa göre, cumhurbaşkanı kendisinden «elinin altında bulunması için» Berlinde kalmasını istiyordu. Gerçekte, entrika ustası Schleicher'e karşı entrika hazırlamak için en stratejik noktaydı. Papen, derhal kolları sıvadı.

Başbakan Schleicher, bir gün Fransız büyükelçisinin kulağına şunları fısıldamıştı: «Elli yedi gün iktidarda kaldım ve elli yedi defa ihanete uğradım. Bana «Alman sadakati» nden söz açmasınlar. Kendisi bu konuda uzman olduğu için söylediklerine inanmak gerekiyordu.

Hitler - Strasser kavgası

Schleicher, Gregor Strasser'e başbakan yardımcılığı ve Prusya başbakanlığı teklif ederek işe başladı. Hitler'i kabinesine almağa karar veremediği için, Strasser'i avlıyarak naziler arasında ayrılık yaratmak istiyordu. Bunda başarı kazanacağına inanması için sebepler de vardı: Strasser Nazi Partisinin iki numaralı adamıydı ve millî bir sosyalizme inanan sol kanatta, Hitler'den daha popülerdi. Parti teşkilâtının başkanı olarak da, parti şubelerinin bütün sorumlularıyla doğrudan doğruya *temas halindeydi ve bunların* bağlılığını kazanmışa benziyordu. Hitler'in, hareketi bir çıkmaza soktuğuna inanmaktaydı. Partinin en radikal unsurları komünist cepheye geçmişlerdi. Parti de malî iflâsın eşiğinde bulunuyordu. Schleicher'in Strasser'i yanına çağırttığı 3 Aralık günü Thuringe'de yapılan mahalli seçimlerde naziler her zamanki oylarının % 40 ını kaybetmişlerdi. Strasser'e göre, naziler hiçbir vakit genel oyla iktidara gelemiyeceklerdi. Bundan dolayı Hitler'e «ya hep ya hiç» siyasetinden vazgeçmeği Schleicher ile koalisyona girerek iktidarı ele geçirmeği tavsiye etti, aksi takdirde partinin yıkılmasından korkuyordu. Strasser bu görüşlerini 5 Aralıkta Kaiserhof otelinde nazi şeflerinin yaptığı bir toplantıda açıkladı. Kendisini, Reischstag'taki nazi grupunun lideri Erick de destekledi. Zira nazi milletvekilleri, Hitler yeni seçimlere sebep olursa yerlerini ve maaşlarını kaybedeceklerinden korkuyorlardı. Goering ile Goebbels, Strasser'e şiddetle karşı koydular ve Hitler'e de kendi görüşlerini benimsettiler. Hitler, Schleicher rejimine «müsahama göstermek» istemiyordu, ama onunla «müzakereye» daima hazır olduğunu bildiriyordu. Fakat bu görevi Goering'e verdi: zira Strasser'in iki gün önce başbakanla yaptığı gizli görüşmeden haberi vardı. 7 Aralıkta Hitler ile Strasser'in Kaiserhof'ta yaptıkları konuşma derhal şiddetli bir ağız dalaşına döndü. Hitler, sağ kolunu kendisini sırtından hançerlemekle, partinin başından atmağa çalışmakla ve nazi hareketini yoketmekle suçlandırdı. Strasser ise bunu şiddetle yalanladı, kendisine bağlı olduğuna and içti, fakat Hitler'i partiyi uçuruma sürüklemekle suçlandırdı. Gerçi Strasser, 1925 yılından beri biriktirdiği daha başka şikâyetlerin hepsini sayıp dökmedi, ama o gece Hotel Excelsior'daki odasına gidince bütün bunları bir mektuba döktü ve partideki bütün görevlerinden istifa ettiğini açıkladığı bu mektubu Hitler'e gönderdi.

Gelecek yazı
Schleicher'in şantajı

→

«*Le viaccia* · *Toy bir delikanlı*», Türk seyircisine bir İtalyan rejisörünü daha tanıtacaktır: Mauro Bolognini. Fakat acaba tanıtabilecek mi? Zira «Toy bir delikanlı», köyden şehire gelip bir «kötü kadın» a tutulan delikanlının öyküsünü, genelev çevresini *sıkça gösterererek* anlatmaktadır ki, geçen yıl «Camdaki kız» ın bizim çok ünlü sansürümüz sayesinde başına gelenler, Bolognini'nin filminin beyaz perdelerimizde yer alması ihtimalini azaltmaktadır. «La viacil» da köylü delikanlıyla Belmondo, kötü kadını Claudia Cardinale canlandırmaktadır.

«Büyük isyan - La tempesta», dört yıl önce yapımcı Dino Delaurentiis'in Yugoslavya'da İtalyan-Yugoslav-Fransız ortak yapımı olarak meydana getirdiği bir «superproduction» dur. Rejisörlüğünü Alberto Lattuada'nın yaptığı filim, Puşkin'in Yüzbaşının kızı» ile «Pugaçef ayaklanması» adlı yapıtlarının birleştirilmesinden meydana gelmiştir. Silvano Mangano'dan Van Heflin'e, Viveca Lindfors'tan Vittorio Gassmann'a kadar değişik uluştan oyuncunun yer aldığı, Yugoslav askerî birliklerinin katılmasıyla çok kalabalık sahnelerin gerçekleşmesi imkânı sağlandığı filim, Hollywood «super-production» larından pek ayırdedilememektedir. Bundan dolayı filmin en başaralı yönü, konudan, oyunculardan çok teknik yönde, özellikle büyük İtalyan fotoğraf yönetmeni Aldo Tonti'nin son derece güzel görüntülerindedir.

Silvano Mangano ile Van Heflin, De Laurentiis'in bu sefer Amerika ile yaptığı bir başka ortakyapım olan «Jovanka e l'altri . Beş lekeli kadın» da da oynamaktadırlar. Mangano'dan ayrıca Jeanne Moreau, Vera Miles, Barbara Bel Geddes, Carla Gravina tarafından canlandırılan «beş kadın», Alman askerleriyle işbirliği yaptıkları için 1942 de Yugoslav partizanlarınca kafaları traş edilen beş kişidir. Partizanların her yere uzanan kolunu akla *getirdiği için kasabada do*laşmaları Alman komutanının hoşuna gitmeyen beş kadın kasabadan sürülürler, ormana sığınırlar, çiftliklerden yiyecek çalarak yaşarlar. Sonra ölü Alman askerlerinin çizmelerini, silâhlarını çalarak bir Alman devriyesine baskın yaparlar, bundan dolayı da sonunda, kendilerini cezalandırmış olan partizanların saflarına alınırlar. Filmin bundan sonraki bölümü, beş kadının, partizanlar arasındaki yaşayışlarını anlatmaktadır. Sağlam bir konuya, usta bir oyuncu topluluğuna dayanan, konunun geçtiği Yugoslavya'da çevrilen filmin belki de aksak yönü, rejisörlüğünün, bu konuya tamamiyle yabancı bir Amerikalıya, Martin Ritt'e verilmesidir.

Görüldüğü gibi, listede oldukça başarılı sayılabilecek filimlerin hemen hepsi İtalyan filimleridir. Bu arada öbür ülkelerden bir kaç dikkate değer yapıt da yer almaktadır. Bunlar arasında, Marlon Brando'nun hem oyuncu, hem rejisör olarak meydana getirdiği «psikolojik» bir kovboy filmi olan «One Eyed Jacks — Müthiş intikam», John Sturges'ün «vasat» kovboy filimlerinden Last Train from Gun Hill - Kan dâvasının sonu», George Cukor'un yarı kovboy filmi, yarı gezici tiyatro çevresinde geçen bir komedi filmi olan «Heller in Pink Tight - Korkunç kumpanya», 1930 da Wesley Ruggles'in Edna Ferber'in romanından ayarlamış olduğu «Cimarron» un bu kez Anthony Mann tarafından çevrilen yeni versiyonu «Cimarron · Vatan uğruna» adlı «superproduction», *Roger Vadim'in Sheridan* Le Fanu'nun fantastik öyküsünden sinemaya uyarladığı korku filmi olan «Et mourir de plaisir - Kan ve gül» bulunmaktadır.

Rahmetli Cecil B. De Mille'in önce 1922 de çevirdiği sonra 75 inci doğum yılını kutlamak üzere 1956 da ikinci olarak çevirdiği son filmi «The Ten Commandments - On emir», William Wyler'in İtalya'daki Cinacitta stüdyolarında, ustalığını boşa harcıyarak meydana getirdiği «Ben—Hur - Ben—Hur» —ki bunların gelecek mevsim en iyi iş yapan filimler olacağına şüphe yoktur— gibi «panayır eğlenceleri» nden meydana gelen lokomotiflerin arkasında komediler pek azdır, müzikal filimler ise hiç yoktur. Komediler arasında Jerry Lewis'in iki filmi («Cinderfella - Periler diyarında» ile «Ladies» Man - Kızların sevgilisi»), *Danny Kaye'in* çift rolü canlandırdığı casusluk komedisi «On the Double - Zavallı şaşkın», Bob Hope'un Amerikan yaşayışındaki «modernizm» i yeren komedisi «Bachelor in Paradise - Bekârlar cenneti», tanınmış İngiliz oyuncusu Alec Guinness'in, yine iki ayrı karakteri canlandırdığı «The Scapegoat - Suç kimindir?» i yer almaktadır.

BİZDE KADIN HERŞEYDİR; MALDIR, METADIR, SERMAYEDİR; YENİLİR, YUTULUR; ÇORBASI YAPILIR, TURŞUSU KURULUR; PAZARDA SATILIR.

BİZDE KADIN HİÇ BİR ŞEY DEĞİLDİR; ATILIR, DÖVÜLÜR, KANDIRILIR, İŞLETİLİR; ELİNDEN LOKMASI ALINIR; TARLADA KULLANILIR, ÇAPADA KULLANILIR

FAKAT BUNLARIN DAHA ÖNEMLİSİ BİZDE KADIN KÖYDE, KASABADA, ŞEHİRDE ERKEĞİN BİR İSTİSMAR ARACIDIR VE ÜLKEMİZİN EN ESKİ ÖZEL TEŞEBBÜSÜ BUDUR

ANADOLUDA ERKEK YATAR KADIN ÇALIŞIR, KASABANIN EMEĞİ, EĞLENCESİ, ZEVKİ KADININ SIRTINDADIR. ŞEHİRDE KADIN ŞEKER FABRİKASI GİBİ İŞLETİLİR. BİR DE ERKEKLER ŞANSIMIZ OLSA ANAMIZDAN KIZ DOĞARDIK DEMEZLER Mİ...

bizde kadın

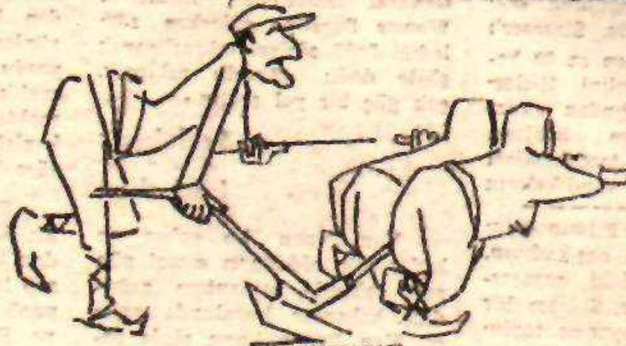
YAZISIZ...

YAZISIZ

İNSAN HAYAL ETTİĞİ MÜDDETCE...

YAZISIZ

YAZISIZ

— HANIM, SANDIĞA BU PUSULAYI ATACAKSIN!

YAZISIZ

— KIZIM İŞTE BU ADA LA EVLENECEKSİN

— BIRAK SANATI ŞIMDİ, GÖBEK AT GÖBEK...

İLK DERSLER

— SONRA KARIMDAN BOŞANIRIM, SONRACIMA...

— YA DEDİĞİMİ YAPARSIN YADA FABRİKADAN ATARIM

— SON FİAT BEŞBİN PAPEL; AL TEPETEPE KULLAN!

— MELEK, DOSTUN GELMİŞ AŞAĞIDA PARA BEKLİYOR

— HELAL OLSUN BU YOLLAR SANA ABLA!

— ONU BUNU ANLAMAM KARI PARA İSTERİM PARA!

— SONRA PADİŞAH HIRSLA BENİ ISIRDI... VE...